

Det internationale Norden

Nordisk samarbejde i europæisk ramme 2006

ANP 2006:754

Det internationale Norden

Nordisk samarbejde i europæisk ramme 2006

ANP 2006:754

© Nordisk Ministerråd, København 2006

ISBN 92-893-1382-X

Tryk: Elanders Gotab AB, Stockholm 2006

Omslag: Kjell Olsson

Layout: Publikationsenheden

Omslagsfoto: Alle billeder er taget af Johannes Jansson, bortset fra billede nummer 12 (regnet fra oven og ned og fra venstre til højre) som er fra Ingram.

Oplag: 800

Trykt på miljøvenligt papir som opfylder kravene i den nordiske miljøsvanemærkeordning.

Publikationen kan bestilles på www.norden.org/order. Flere publikationer på www.norden.org/publikationer

Printed in Sweden

Nordisk Ministerråd

Store Strandstræde 18

1255 København K

Telefon (+45) 3396 0200

Fax (+45) 3396 0202

Nordisk Råd

Store Strandstræde 18

1255 København K

Telefon (+45) 3396 0400

Fax (+45) 3311 1870

www.norden.org

Det nordiske samarbejde

Det nordiske samarbejde er et af de ældste og mest omfattende regionale samarbejder i verden. Det omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt Færøerne, Grønland og Åland. Samarbejdet styrker samhørigheden mellem de nordiske lande med respekt for de nationale forskelle og ligheder. Det øger mulighederne for at hævde Nordens interesser i omverdenen og fremme det gode naboskab.

Samarbejdet blev formaliseret i 1952 med *Nordisk Råds* oprettelse som forum for parlamentarikerne og regeringerne i de nordiske lande. I 1962 underskrev de nordiske lande Helsingfors-aftalen, som siden har været den grundlæggende ramme for det nordiske samarbejde. I 1971 blev *Nordisk Ministerråd* oprettet som det formelle forum til at varetage samarbejdet mellem de nordiske regeringer og de politiske ledelser i de selvstyrende områder, Færøerne, Grønland og Åland.

Indholdsfortegnelse

Forord.....	7
1. Det internationale Norden – nordisk samarbejde i en europæisk ramme.....	9
1.1 Indledning	9
1.2 Samarbejdsministrenes overordnede retningslinier for Nordisk Ministerråds internationale aktiviteter	10
1.3 Modernisering og effektivisering af Nordisk Ministerråd – Et nyt internationalt miljø.....	11
1.4 Norden – en dynamisk region i et udvidet EU	12
2. Østersøregionen – Europas top.....	15
2.1 Indledning	15
2.2 Baltic Sea Initiative (BSI)	16
2.3 Den Nordlige Dimension	17
2.3.1 Indledning	17
2.3.2 Den Nordlige Dimensions Partnerskab om sundhed og helse	18
2.3.3 Den Nordlige Dimensions Partnerskab om miljø.....	19
2.3.4 Den Nordlige Dimensions Partnerskab om IT (NeDap).....	20
2.4 Samarbejde med Østersørådet.....	21
2.4.1 Indledning	21
2.4.2. Konkrete samarbejdsaktiviteter med Østersørådet	21
3. Samarbejde med Estland, Letland og Litauen	25
3.1 Indledning	25
3.2 Nordisk Ministerråds retningslinier for samarbejde med Estland, Letland og Litauen	26
3.3 Eksempler på Nordisk baltisk samarbejde i praksis	27
3.4 Nordiske institutioners samarbejde med de baltiske lande	35
4. Samarbejde med Nordvest-Russland.....	37
4.1 Indledning	37
4.2 Nordisk Ministerråds retningslinier for samarbejde med Nordvestrusland	37
4.3 Kundskabsopbygning og netværk	38
4.4 Støtteprogram for frivilligorganisationer i Østersøregionen.....	39
4.5 Eksempler på konkrete aktiviteter i Nordvestrusland.....	39
4.6 Nordiske institutionernes samarbejde med Nordvestrusland.....	41
4.7 Kaliningrad – nyt kontor	42
4.8 Samarbejde med Barentsrådet.....	43

5. Nabopolitik i forhold til Hviderusland	45
5.1 Støtte til højere uddannelse for unge hviderussere.....	46
6. Samarbejde med Balkan – Kultur som brobygger.....	47
7. Arktis/Vestnorden og dens naboer	49
7.1 Arktisk samarbejdsprogram	49
7.2 Samarbejde med Arktisk Råd.....	50
7.3. Vestnorden og dets naboer	50
8. Andre fælles nordiske aktiviteter set i en EU/international kontekst.....	55
8.1 Indledning	55
8.2 Lissabon-processen	55
8.3 Uddannelse, forskning og innovation.....	57
8.4 Naturens ressourcer.....	63
8.5 Grænsehindringer – styrkelse af det indre marked.....	69
8.6 Velfærdsprogram	70
8.7 Yderligere eksempler på fagministerrådenes arbejde i en international ramme	71
8.8 Samarbejde med Europarådet.....	73
Bilag I: Fakta om Norden.....	75
Bilag II: Fakta om Nordisk Ministerråd	88
Bilag III: Nordisk Ministerråds Arktiske samarbejdsprogram	93
Bilag IV: Nordisk Ministerråds Ruslandsprogram	100

Forord

Det nordiska samarbetet kan sägas ha tre perspektiv – Norden som en egen identitet, Norden som en del av Östersjöregionen – eller kanske riktigare – norra Europa – och Norden som en deltagare i ett brett europeiskt samarbete, framförallt inom EU. Dessa perspektiv präglar också Nordiska ministerrådets verksamhet.

Det är tveklöst så att Norden i norra Europa och Norden i den bredare europeisk gemenskapen har fått större betydelse under senare år. Det är en naturlig utveckling som emellertid inte sker på bekostnad av de rent nordiska uppgifterna utan i tillägg till dessa. De senare spelar en viktig roll för att det alls skall vara möjligt att tala om ett Norden med särskilda kännetecken.

Genom en nära samverkan med andra länder och regionala organisationer i norra Europa kan regionens attraktivitet och konkurrensförmåga förstärkas. På samma sätt kan den nordiska och nordeuropeiska samverkan på olika sätt utnyttjas för att stärka ländernas och regionens ställning i de europeiska sammanhangen. I ansträngningarna att främja demokrati i Vitryssland har Nordiska ministerrådet öppnat en ny och angelägen verksamhet i tät samverkan med EU-kommissionen.

Rapporten ”Det internationella Norden – Nordiskt samarbete i en europeisk ram” utges av Nordiska ministerrådets generalsekreterare varje år. Rapporten är formellt ställd till Nordiska rådet men utformad på ett sätt som gör den generellt brukbar. Liksom tidigare års rapporter fokuserar den på aktiviteter som Nordiska ministerrådet är direkt ansvarig för. Rapporten täcker perioden 1 augusti 2005 fram till dags dato samt blickar även i viss utsträckning framåt mot kommande aktiviteter.

Sammanställningen av rapporten har gjorts av medarbetarna inom ministerrådets sekretariat under ledning av stabsrådgivare Dorthe Elise Svinth.

Köpenhamn den 1 augusti 2006

Per Unckel

Generalsekreterare

1. Det internationale Norden – nordisk samarbejde i en europæisk ramme

1.1 Indledning

Det nordiske samarbejde er under stadig forandring i lyset af ændringer og nye udviklingstendenser i Nordens omverden – både europæisk som globalt.

Det nordiske samarbejde har eksisteret længe. Samarbejdet er regionalt baseret og hviler på en egen geografisk, historisk og kulturel samhørighed. Samarbejdet omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt de selvstyrende områder Færøerne, Grønland og Åland.

Der findes både et formelt og et uformelt nordisk samarbejde. Det formelle samarbejde er institutionaliseret i to samarbejdsorganer: Nordisk Råd fra 1952, som er parlamentarisk samarbejdsforum og Nordisk Ministerråd (NMR), hvor regeringerne samarbejder¹.

NMR blev etableret i 1971. Det er et eksempel på et klassisk mellemstatsligt samarbejde, hvor beslutninger træffes med enstemmighed mellem medlemslandene. Formandskabet for Ministerrådet går på tur mellem de fem nordiske lande for et år ad gangen og assisteres af generalsekretæren og et sekretariat, der har til huse i København.²

Statsministrene har det overordnede ansvar for samarbejdet i Nordisk Ministerråd. I praksis er dette ansvar og den daglige ledelse dog delegeret til en minister i hver nordisk regering med ansvar for nordisk samarbejde (samarbejdsministeren).

¹ Det juridiske grundlag for samarbejdet er Helsingfors-aftalen, der trådte i kraft 1. juli 1962 og siden er revideret flere gange. Se aftalen på www.norden.org/avtal/helsingfors/sk/3-2-2-hfors.asp?lang=1.

² Der henvises bilag 2 med faktuelle oplysninger om NMRs opbygning, budget mv. samt til Nordisk Ministerråds hjemmeside www.norden.org.

Det uformelle samarbejde finder sted uden for de nordiske institutioner og er ofte mere ad hoc præget. Det drejer sig primært om de udenrigspolitiske, forsvarspolitiske, bistandspolitiske og udenrigshandelspolitiske områder.

1.2 Samarbejdsministrenes overordnede retningslinier for Nordisk Ministerråds internationale aktiviteter

De nordiske samarbejdsministre vedtog i efteråret 2003 overordnende retningslinier for videreudviklingen af Nordisk Ministerråds (NMR) internationale virksomhed.³ Samtlige af NMRs fagministerråd tilrettelægger deres politik og planlægning i overensstemmelse med disse overordnede retningslinier og NMR inddrager i stigende grad helt naturligt Europapolitiske spørgsmål og aktiviteter i Ministerrådets virksomhed.

Af retningslinierne fremgår, at der i det fælles nordiske samarbejde bør lægges vægt på både at nærme det nordiske samarbejde til EUs dagsorden og at tilrettelægge de praktiske kompletteringer af den nordiske samarbejdsstruktur, som passer til EU-samarbejdet.

Tillige fremgår det af retningslinierne, at udvikling af relationerne med de baltiske lande og Nordvestrusland står højt på den fælles nordiske dagsorden, og at samarbejdet ønskes udbygget.

For så vidt angår nordisk samarbejde med andre internationale organisationer fremhæves, at udfordringen er at sikre størst mulig nordisk nytte af det samlede engagement, som de nordiske landes regeringer over tid har besluttet sig for. Heri ligger, at der skal sikres synergi imellem de forskellige regionale organisationers virksomhed og at unødigt overlapning og manglende koordination skal undgås.

Ovennævnte målsætninger har været styrende for NMRs aktiviteter i det forløbne år. Samarbejdet med henholdsvis Estland, Letland, Litauen og Nordvestrusland er blevet styrket, samarbejdsprojekter med andre regionale organisationer er videreført og nye er kommet i stand, udvikling

³ Retningslinierne fremgår af dokumentet "Det Internationale Norden – nordisk samarbejde i europæisk ramme", der forefindes på Nordisk Ministerråds hjemmeside www.norden.org/pub/sk/showpub.asp?pubnr=2005:770.

og igangsættelse af nye projekter med EU-deltagelse er påbegyndt og nye synes at komme til.

1.3 Modernisering og effektivisering af Nordisk Ministerråd – Et nyt internationalt miljø

Ud over stats- og samarbejdsministrene består Nordisk Ministerråd (NMR) pr. 1. januar 2006 af 10 forskellige fagministerråd⁴. Det er resultatet af en strukturreform, der konsoliderer antallet af ministerråd til 11 mod tidligere 18 forskellige formationer. Reformen blev vedtaget under dansk formandskab i december 2005 og har til formål at sikre et fornyet fokus og en tydeligere politisk relevans af det nordiske samarbejde.

Baggrunden for reformen var især, at det internationale miljø, som det nordiske samarbejde fungerer i, i stor udstrækning er nyt i forhold til det miljø som eksisterede, da NMR blev etableret. Det nordiske samarbejde har hidtil skabt mange konkrete resultater, som er kommet nordboerne til nytte. EU's opbygning og udvidelse med ikke mindst de baltiske lande har – sammen med Sovjetunionens opløsning – skabt nye samarbejdsmuligheder på en række områder, også sådanne som længe har stået centralt i det nordiske samarbejde, f.eks. bæredygtig udvikling, ligestilling og forskning. Hertil kommer, at visse nordiske mærkesager er helt eller delvis blevet overtaget af andre, i første række EU, f.eks. pasfrihed og standardisering indenfor adskillige professionsområder. Denne udvikling har en naturlig påvirkning på det nordiske samarbejdes dagsorden og struktur. Udover de politiske strukturer forstærkes ligeledes de internationale tendenser i det nordiske samarbejde gennem den tiltagende økonomiske globalisering.

Denne mangeartede udvikling giver nye muligheder for det nordiske samarbejde og indebærer, at samarbejdet måtte gives en ny indretning, som både er tilpasset den politiske dagsorden i Norden og det nye interna-

⁴ En minister i varje regering är nordisk samarbetsminister. Dessa ministrar bildar ett särskilt ministerråd (MR-SAM). Härutöver består Nordiska ministerrådet av tio fackministerråd: Ministerrådet för utbildning och forskning; Ministerrådet för närings-, energi och regionalpolitik; Ministerrådet för kultur; Ministerrådet för miljö; Ministerrådet för fiskeri och havsbruk, jordbruk, livsmedel och skogsbruk; Ministerrådet för ekonomi och finanspolitik; Ministerrådet för lagstiftning; Ministerrådet för jämställdhet; Ministerrådet för social- och hälsopolitik; Ministerrådet för arbetsmarknad och arbetsmiljö.

tionale samarbejdsmiljø. Samarbejdet i NMR må således ses i perspektiv af det omliggende internationale samfund og komplettere de andre europæiske og internationale samarbejdsfora, hvori de nordiske lande deltager, først og fremmest EU/EØS.

Nye internationale vilkår for det nordiske samarbejde indebærer dog ikke, at alt nordisk samarbejde udspringer direkte af dette perspektiv. For en region af Nordens særlige karakter, vil der altid findes samarbejde, hvis motiv udgår fra regionen selv.

1.4 Norden – en dynamisk region i et udvidet EU

Verden omkring Norden har afgørende indflydelse på det nordiske samarbejde. Et udvidet EU med 25 medlemslande giver nye muligheder, men sætter samtidigt et øget pres på konkurrencen. De nordiske lande må udnytte et stærkt og effektivt samarbejde til at stå distancen i konkurrencen om beskæftigelse, investeringer og ”gode hoveder”. Herudover repræsenterer den globale økonomi en udfordring. Kina og Indien konkurrerer ikke længere alene på pris men i stigende omfang også på viden. Dette giver anledning til at overveje, hvad de ”videns tunge” nordiske lande skal leve af i fremtiden.

NMRs Sekretariat har i lyset heraf sammen med den danske tænketank ”Mandag Morgen” i oktober 2005 udgivet et debatoplæg med titlen ”Norden som global vinderregion – På sporet af den nordiske konkurrencemodell”⁵. I debatoplægget giver 27 førende nordiske opinionsdannere fra erhvervslivet, den akademiske verden, myndigheder og kulturliv deres vurdering af de nordiske landes muligheder i den globale økonomi, herunder hvorvidt der eksisterer særlige fælles nordiske værdier, i hvilket omfang de nordiske erhvervsmæssige styrkepositioner og kompetencer kan henføres til disse, og hvordan de nordiske landes regeringer i givet fald kan fremme og anvende dem.

De adspurgte opinionsdannere peger til sammen på fire grundbetingelser og otte værdier, som de nordiske lande er fælles om i den globale økonomi:

⁵ Der henvises her til publikationen på www.norden.org/pub/sk/showpub.asp?pubnr=2005:777 hvor der også findes en engelsk sammenfatning.

De fire grundbetingelser er:

- De nordiske lande deler samfundsform
- Forstår hinandens sprog (mere eller mindre)
- Befinder sig på samme selvrealiseringsniveau (befolkningens livsstil)
- Har i en lang årrække anvendt hinanden som primær referenceramme

De fælles nordiske værdier er

- Lighed
- Tillid
- Lav magtdistance
- Inkluderende holdninger
- Fleksibilitet
- Respekt for naturen
- En protestantisk arbejdsetik
- Æstetik

Selv om det ikke direkte kan vises empirisk finder de adspurgte, at der er en række koblinger mellem de ovennævnte værdier og styrkepositioner. Samtidigt understreger de adspurgte opinionsdannere, at der efter deres opfattelse findes et uforløst konkurrencepotentiale. Samtidigt anføres det, at der er behov for politisk lederskab, der formår at formidle de positive muligheder globaliseringen giver de nordiske lande.

Det fælles nordiske samarbejde får yderligere styrke ved at pulje interesser og ressourcer med naboerne omkring Østersøen, med hvem de nordiske lande har et naturligt interessefællesskab. Blandt andet er der i det forgangne år udviklet nye samarbejdsrelationer med de baltiske lande og Polen. Samtidigt er samarbejdet med Nordvestrusland øget og udvikling i Østersøregionen som sådan er rykket helt op på den fælles nordiske dagsorden, se herom under kapitel 2.

2. Østersøregionen – Europas top

2.1 Indledning

Samarbejde omkring Østersøen har i det seneste år markeret sig som et stærkt ønske fra de nordiske landes side ud fra deisen om, at lande i en region, der har et interese-fællesskab, vil kunne stå stærkere sammen end hver for sig. Nordisk Ministerråd (NMR) har derfor øget de aktiviteter, der fokuserer på Østersøregionen og samarbejdet med landene omkring Østersøen. Samarbejdet med Polen tog et stort skridt fremad under det polske formandskab i Østersørådet og regelmæssige møder finder fortsat sted mellem NMR og repræsentanter for den polske regering. Samarbejdet i det forgangne år er tillige blevet yderligere styrket – ikke mindst på innovationsområdet og i forhold til demokratistøtte til Hviderusland, se nærmere kapitel 4.3.2. Samarbejde med Polen sker tillige inden for de konsultationer, som NMR har med Visegrad-landene, hvor informationsudveksling sker på ad hoc basis. Samarbejdet med de baltiske lande og Nordvestrusland er under forsat udvikling og fordybning (se kapitel 3 og 4) og tyske partnere deltager i diverse projekter, herunder på innovationsområdet.

NMR tillægger det stor betydning at fremme Østersøregionens attraktionskraft og dermed øge mulighederne for en stabil økonomisk vækst til gavn for borgere og virksomheder. Østersøregionen er en naturlig ”arbejdsplads” for fælles nordiske interesser og er af høj prioritet i det nordiske samarbejde. Østersøregionen kan være ”Europas top” – ikke bare geografisk.

Østersøregionen vil med et effektivt samarbejde kunne fremstå som en yderst konkurrencedygtig region i Europa og formå at tiltrække investeringer og virksomheder. Samarbejdet vil ske sag for sag og indenfor forskellige områder. Af fælles interesser kan blandt andet nævnes udvikling

af grænseregionalt samarbejde i Nordeuropa, fremme af regionale investeringer i forskning og innovation, kultur, forbedringer af borgeres og virksomheders muligheder for at flytte og handle på tværs af landegrænserne i regionen samt miljøbeskyttelse af Østersøen.

2.2 Baltic Sea Initiative (BSI)

Projektet ”Northern Dimension Working Group on Innovation (NDWGI)” har i løbet af 2005 under Nordisk Ministerråds (NMR) ledelse været rammen om et forum for gensidig læring om innovationspolitik i Østersøregionen og det bærende i det nordiske/baltiske samarbejde på næringslivsområdet. Deltagere fra alle regionens 11 lande har præsenteret erfaringer med innovationspolitik, haft fokuserede drøftelser om konkrete politiske tiltag, evalueringsmetoder samt drøftet muligheder for yderligere samarbejde og fælles tiltag.

Formålet med projektet var at etablere et netværk og forum for erfaringsudveksling og læring for aktører, der arbejder med at udvikle innovationspolitikken i de 11 Østersølande, herunder at øge såvel opmærksomheden som kompetencen på området for innovationspolitik og forbedre muligheden for regionalt samarbejde på området. Resultaterne af projektet er bl.a. blevet præsenteret på Baltic Development Forums topmøde i Stockholm efteråret 2005. Projektets resultater er indgået som en del af Baltic Sea Initiative.

NMR har i 2006 påtaget sig formandskabet for Østersøinitiativet ”The Baltic Sea Initiative”. Det er et ”netværk af netværk” etableret af Baltic Development Forum og det svenske VINNOVA.

Østersøregionen har et stort uudnyttet potentiale. En stærk position i dag er dog ikke ensbetydende med en varig førerposition. Det er derfor udfordringen for beslutningstagere fra såvel den politiske verden som erhvervslivet at være målrettede i indsatsen for at udnytte Østersøregionens potentiale. Østersøinitiativet ”The Baltic Sea Initiative” arbejder netop på at fremme konkurrencekraft og bæredygtig udvikling i Østersøregionen.

The Baltic Sea Initiative er en ”bottom up” proces for de aktører i Østersøregionen, som aktivt arbejder for at udvikle konkurrencekraft og vækst i regionen. Initiativet binder mange uafhængige netværk tættere

sammen så de styrker hinanden og giver deres indsatser større gennemslagskraft. Initiativet samler også viden og erfaringer fra regionen, som kan lede frem til fremadrettede policy anbefalinger.

Under initiativet har man i 2006 i særlig høj grad prioriteret følgende fem områder for:

- Udvikling af rammevilkår og konkurrenceevne for erhvervsklynger i og på tværs af regionen
- Styrke kompetencer og muligheder for brugerdreven innovation
- Styrke forskningssamarbejdet i Østersøregionen
- Integration af de finansielle markeder
- Markedsføre og ”brande” Østersøregionen

De seneste år har NMR drevet arbejdsgrupper om forbedring af den generelle innovationspolitik i Østersøregionen, samt om innovationspolitik, der specifikt rettede sig mod brugerdreven innovation og mod at styrke erhvervsklynger. Innovation og forskning står i det hele taget højt på NMRs dagsorden. Målet er at bidrage til at udvikle hele Østersøregionen til at stå stærkere i en tid med stadig stærkere international konkurrence. Hermed styrkes også de nordiske landes position. I forlængelse af denne proces har NMR i samarbejde med VINNOVA i Sverige og FORA i Danmark indgået en kontrakt med EU kommissionen om et treårigt innovationsprojekt, som skal føre til fælles programmer og aktiviteter, der kan styrke erhvervsklynger og hermed også den regionale udvikling i og på tværs af regionen. Se kapitel 8 for en nærmere beskrivelse af ”The Baltic Sea Region Innovation Network”.

2.3 Den Nordlige Dimension

2.3.1 Indledning

Nordisk Ministerråd (NMR) støtter EU-konceptet Den Nordlige Dimension (ND). ND er et vigtigt værktøj til at engagere alle lande i Nordeuropa i en konstruktiv dialog til fordel for alle involverede. NMR har gjort ND til et integreret politikområde i det fælles nordiske samarbejde. NMR ønsker at bidrage aktivt til gennemførelsen af NDs målsætninger.

NMR har i det forløbne år prioriteret deltagelse i gennemførelsen af EU's anden handlingsplan for den Nordlige Dimension 2004–2006. I følgende afsnit beskrives nogle af de initiativer, hvori NMR spiller en central rolle. En udførlig oversigt over NMRs arbejde med gennemførelsen af den Nordlige Dimensions handlingsplan findes i rapporten ”Nordiska ministerrådets genomförande av den andra handlingsplanen för Nordliga Dimensionen 2004–2006”⁶. Endvidere henvises til NMRs indberetninger via Nordlige Dimensions Information System⁷. Se kapitel 4 vedrørende NMRs samarbejde med Nordvestrusland.

2.3.2 Den Nordlige Dimensions Partnerskab om sundhed og helse

Nordiska ministerrådet (NMR) deltar aktivt i utvecklingen av EU:s nordliga dimensions partnerskap om hälsa och socialt välbefinnande⁸ tillsammans med de åtta internationella organisationer och tolv länder som anslutit sig till underlagsdokumentet för partnerskapet, Oslodeklarationen, från oktober 2003. NMR deltar i partnerskapets kommitté för högre representanter (CSR) och i de enskilda expertgruppernas arbete.

NMR deltar aktivt i uppbyggnaden av en expertgrupp för ”Social Inclusion, Healthy Lifestyles & Work Ability”. Expertgruppen fokuserar på problematik kring alkoholkonsumtion, arbetsplats-, hälso- och säkerhetsfrågor och hälsosamma levnadsvanor. I 2006 initieras exempelvis ett projekt för att förebygga ungas användning av narkotika och alkohol. Projektet är knutet till strategin för hållbar utveckling.

Ytterligare er ett viktigt insatsområde ett treårigt samarbetsprogram (april 2006) som riktar sig mot barn och unga med funktionshinder och deras familjer i de baltiska länderna och nordvästra Ryssland. Ett informationsprojekt om det nordiska projektet ”Design för alla” är knutet till detta samarbetsprogram, och det riktar sig till de baltiska länderna och nordvästra Ryssland, och har som målsättning att skapa ett samhälle som är tillgängligt för alla, inklusive personer med funktionshinder. Projektet riktar sig till ämbetsmän på alla nivåer, och är en del i ett större projekt, som Europarådet deltar i.

⁶ Publikationen finnes på: www.norden.org/pub/ebook/2004-738.pdf

⁷ http://ec.europa.eu/comm/external_relations/north_dim/nis/index.htm.

⁸ www.ndps.org

Nätverket "Trafficking in Human Beings" koordineras av NMR. Ministerrådet har arrangerat ett möte för ordförandena för alla task forces och internationella organisationer, som arbetar med att bekämpa människohandel, i syfte att diskutera effektivisering och samordning av arbetet i norra EU. Alla länder, task forces och internationella organisationer, i den norra regionen av Europa, som arbetar med att effektivisera insatsen mot människohandel, inbjuds att delta i detta samarbete så att den tillgängliga kunskapen om arbetsmetoder och insamling av fakta sprids till alla involverade aktörer. Inom NMR samarbetar och koordinerar Ministerrådet för jämställdhet, Ministerrådet för lagstiftningssamarbete och Ministerrådet för social- och hälsopolitik, aktiviteter och åtgärder för att bekämpa människohandel.

Dessutom pågår planering av aktiviteter för att bekämpa människohandel som fokuserar på sociala och hälsoaspekter i insatsen. Den koordinerande insatsen, inkluderar sociala, hälso- och jämställdhetsperspektiv. Ett antal initiativ har tagits inom den region som den Nordliga Dimensionens omfattar för att bidra till lösningen med problemen kring människohandel på lokal, regional och nationell nivå via bilaterala och multilaterala kanaler.

2.3.3 Den Nordlige Dimensions Partnerskab om miljø

Nordisk Ministerråd (NMR) er aktiv i EU's Nordlige Dimensions Partnerskab om miljø gennem det nordiske miljøfinansieringsorgan NEFCO (Nordic Environmental Finance Cooperation). NEFCO er en anerkendt samarbejdspartner i regionen, som i 15 år har arbejdet med finansiering af miljøprojekter i de østeuropæiske lande, ikke mindst gennem en betydelig projektportefølje i Nordvestrusland og i de baltiske lande.

I 2006 har NMR gennem NEFCO engageret sig i fem projekter indenfor samarbejdet om miljøsatsninger i Nordvestrusland med de internationale finansieringsinstitutter gennem NDEP (Northern Dimension Environmental Partnership). Projekterne omfatter vand- og afløbshåndtering, fjernvarmeforsyning, samt håndtering af atomaffald i Murmansk, Novgorod, St. Petersburg og Kaliningrad.

Udover de ovennævnte projekter forvalter NEFCO en lang række forskellige fonde, som har til formål at forbedre miljøet i regionen. Totalt har NEFCO 29 fonde med en sammenlagt kapital på ca. 255 MEUR.

Midlerne anvendes til favorable lån til miljøprojekter i østeuropæiske lande og NEFCO yder gennem den betydelige projektportefølje et stort bidrag til miljøforbedringerne i disse lande.

2.3.4 Den Nordlige Dimensions Partnerskab om IT (NeDap)

Nordisk Ministerråd (NMR) indtrådte den 1. januar 2005 i et partnerskab med Østersørådet i ledelsen af ”The Northern eDimension Action Plan (NeDAP)” inden for rammerne af den Nordlige Dimension. Østersørådet og NMR har et fælles ledelsesansvar for gennemførelsen. De deltagende parter står hver for sin del – en eller flere ”aktionslinier” – af den samlede handlingsplan.

NMR har konkret haft særlig interesse for to aktionslinier, om henholdsvis indikator for videnssamfundet og IT infrastruktur samt internetforskning.

Sammen med de nordiske nationale statistiskbureauer har NMR etableret et samarbejde om at frembringe en række statistiske indikatorer om, hvordan informationssamfundet udvikler sig i Østersøregionen, ”Indicators for the Information Society in the Baltic Region”⁹. Her ses det, at de baltiske lande sammen med de nordiske er langt over det europæiske gennemsnit med hensyn til næste udbredelse og brug af en lang række informations- og kommunikationsteknologier. Det ses også, at de baltiske lande med stor hast i øjeblikket er ved at indhente de nordiske landes traditionelle forspring på IT-området.

På området IT infrastruktur og internetforskning har NMR haft et vel-etableret samarbejde gennem mange år i regi af Nordunet-samarbejdet¹⁰, og har i samarbejde med Østersørådet senest søgt at inddrage de baltiske lande og Rusland i samarbejdet. Fra nordisk side har man inviteret til deltagelse i forskningsprogrammet, Nordunet3 om Internetteknologier. Der forventes deltagelse fra de baltiske lande allerede ultimo 2006 med ligeværdig finansiering fra alle parter.

⁹ Der henvises til publikationen på www.norden.org/pub/sk/showpub.asp?pubnr=2005:577

¹⁰ Nordunet-samarbejdet består dels af en IT infrastrukturel www.nordunet.net, og en Internet forskningsdel www.nordunet3.org

2.4 Samarbejde med Østersørådet

2.4.1 Indledning

De regionale organisationer Østersørådet (CBSS)¹¹, Arktisk Råd (AC) og Barentsrådet (BEAC) berører i betydelig grad samme geografiske område og beslægtede aktiviteter som Nordisk Ministerråd (NMR). Derfor søges til stadighed samspillet med disse organisationer udviklet. Bestræbelserne går ud på dels at sikre gensidig information om mål og handlinger, dels at etablere konkret samarbejde om projekter eller anden indsats, hvor et samvirke kan understøtte fælles målsætninger. Vedrørende samarbejdet med Arktisk Råd og Barentsrådet se kapitel 7.2 henholdsvis kapitel 4.7.

Samarbejdet med CBSS er under konstant udvikling. Der sker på sekretariatsniveau løbende informationsudveksling, ligesom der finder regelmæssige møder sted mellem sekretariater og formandskaber. Især undersøges løbende mulighederne for at udvikle fælles initiativer, herunder konkrete projekter. Disse tiltag er taget for at undgå unødige overlapper af organisationernes virke og samtidigt skabe synergi mellem de forskellige aktørers aktiviteter i Østersøregionen. Nedenfor følger eksempler på konkrete samarbejdsaktiviteter mellem NMR og CBSS.

2.4.2. Konkrete samarbejdsaktiviteter med Østersørådet

Nedenfor følger en række eksempler på konkrete samarbejdsaktiviteter som Nordisk Ministerråd har sammen med Østersørådet.

Baltic Euroregional Network – BEN

Baltic Euroregional Network (BEN) er et projekt finansieret af EU Baltic Sea Region Interreg III B Østersøprogrammet, NMR og CBSS. Det overordnede mål med projektet er at skabe spatial udvikling og territorial integration i regionen. Dette skal ske ved at bygge netværk i euroregionerne/grænseregionerne i Østersøområdet. NMR, CBSS og andre partnere, der inkluderer partnere fra de nordiske og baltiske lande, Rusland og Hviderusland, gennemfører projektet. I faktaboksen nedenfor fremgår hvilke lande og regionale organisationer, der deltager i projektet.

¹¹ www.cbss.st.

NMRs kontor i Vilnius er såkaldt ledende partner i projektet. Projektet forventes at forløbe i tiden juli 2005 – december 2007. Siden begyndelsen og frem til nu (august 2006) er der gennemført 10 arrangementer¹². I efteråret 2006 vil der blive afholde en konference under temaet ”Brug af vandressourcer i grænseregioner” i Braslav, Hviderusland.

Nr	Partnere i BEN-projektet	Land
1	Nordisk Ministerråds kontor i Litauen	Litauen/de nordiske lande
2	Council of the Baltic Sea States Secretariat	Sverige
3	Nordisk Ministerråds kontor i Estland	Estland/De nordiske lande
4	Nordisk Ministerråds kontor i Letland	Letland/De nordiske lande
5	Hiiumaa County Government	Estland
6	Peipsi Center for Transboundary Cooperation	Estland
7	Helsinki-Tallinn Euregio	Estland
8	Euregio Pskov – Livonia, LV	Letland
9	Euroregion Bartava	Letland
10	Euroregion Country of lakes office in Latvia	Letland
11	Euroregion Country of Lithuanian Directorate	Litauen
12	Valga County Government	Estland
13	Zemgale Development Agency	Letland
14	Tauragė County Government	Litauen
15	Šiauliai Region Development Agency	Litauen
16	Nemunas Euroregion Marijampole Bureau	Litauen
17	Lappeenranta municipality	Finland
18	Šešupe Euroregion Šakiai office	Litauen
19	Øresundskomiteén	Danmark
20	The Association of Local Authorities Fyrbodal / CBC Gränskommittén	Sverige
21	The Ministry of the Interior of the Republic of Lithuania	Litauen
22	Nordkalotrådet	Finland
23	The Association of Polish Municipalities in the Pomerania Euroregion	Polen
24	Kvarkenrådet	Finland
25	ARKO	Sverige
26	Nordisk Ministerråds kontor i Sankt Petersburg	Rusland/De nordiske lande
27	Tchudskoj project	Rusland
28	Vyborg municipality	Rusland
29	Euroregion Country of lakes Office of Belarusian Directorate	Hviderusland
30	Euroregion Pskov – Livonia, Pskov Section	Rusland
31	Association of Municipalities of the Republic of Karelia	Rusland
32	Sovietsk municipality	Rusland
33	Russian secretariat of Euroregion Sesupe,	Rusland
34	Kaliningrad Regional Duma	Rusland
35	NGO Nadruva	Rusland

¹² I tilknytning til projektet er der en hjemmeside www.benproject.org med infosheet på engelsk og russisk og 2 nyhedsbreve.

Bæredygtig udvikling

NMR deltager i samarbejdet i Baltic 21¹³, der et samarbejde om en bæredygtig udvikling i Østersøregionen. I samarbejdet deltager udover NMR CBSS landene, EU, HELCOM¹⁴, VASAB¹⁵, en række internationale finansieringsinstitutter samt NGO'er tilknyttet Østersøregionen. NMR er medlem af Senior Officials Group (SOG). NMR var i november 2005 vært for det 23. møde i SOG.

Østersøregionens energisamarbejde

"Baltic Sea Region Energy Cooperation" (BASREC) är en energisamarbetsprocess mellan de elva Östersjöländernas regeringar och Europeiska kommissionen. BASREC etablerades av en ministerkonferens i Helsingfors 1999 och sekretariatet placerades tillsammans med Östersjörådet i Stockholm. Processen styrs av en "Group of Senior Energy Officials" (GSEO) och har verkat i treåriga perioder genom återkommande ministermöten, ett antal arbetsgrupper och projektverksamhet. Ministrarna höll senast möte den 28 oktober 2005 i Reykjavik. Mötet leddes av Islands minister Valgerður Sverrisdóttir med deltagande av EU-kommissionären Andris Piebalgs.

Under perioden 2003 till och med 2005 hade BASREC fem arbetsgrupper om elektricitets-, bioenergi-, gas-, energieffektivitets- och klimatfrågor. De genomgående frågorna rörde bland annat säker energiförsörjning, hållbar utveckling och energieffektivitet. BASREC har påbörjat ett arbete för att ytterligare effektivisera och målinriktat verksamheten.

NMR har bidragit till verksamheten genom att stöda BASREC:s sekretariatsfunktion i projektform under perioden 2003–2005, genom att de nordiska arbetsgrupperna verkat inom de regionala grupperna, genom att genomföra nordiska projekt tillsammans med BASREC på en regional nivå samt genom att direkt stöda eller samarbeta om enskilda projekt och aktiviteter.

Den Nordlige Dimension

Nordisk Ministerråd indtrådte den 1. januar 2005 i et partnerskab med Østersørådet på IT-området i regi af "The Northern eDimension

¹³ www.baltic21.org.

¹⁴ www.helcom.fi.

¹⁵ www.vasab.org.pl.

Action Plan (NeDAP)” inden for rammerne af den Nordlige Dimension, se kapitel 2.3.4. Endvidere kan henvises til samarbejdet inden for Partnerskabet om sundhed og helse under Den Nordlige Dimension, hvor der også finder samarbejde sted mellem CBSS og NMR. I dette samarbejde er der især fokus på øget bekæmpelse af menneskehandel, se nærmere under kapitel 2.3.2.

Ungdomssamarbejde

Nordisk Børne- og Ungdomskomiteé (NORDBUK) har taget initiativ til en proces, der skal føre til en øget koordinering af det fælles nordiske samarbejde på børne- og ungdomsområdet med Østersørådet og Barentsrådet. Dette arbejde indledtes i 2003 og fulgtes op senest i august 2006 med et møde i Rovaniemi mellem formændene og sekretariaterne for de 3 organisationer.

ArtBaltica – kultursamarbejde

Ars Baltica är ett samarbetsforum för kulturmyndigheter i länderna runt Östersjön med målet att understödja kulturprojekt som omfattar flera av länderna i Östersjö- regionen och som kan utveckla nätverk för fortsatt kulturellt samarbete i länderna runt Östersjön. Ett annat mål är att lyfta fram Östersjöregionens kulturella identitet och mångfald.

3. Samarbejde med Estland, Letland og Litauen

3.1 Indledning

Nordisk Ministerråd (NMR) og de tre baltiske lande har siden begyndelsen af 1990'erne udviklet et stadig bredere og dybere samarbejde. NMR oprettede allerede i 1991 kontorer i de tre baltiske landes hovedstæder som led i den fælles nordiske politiske støtte til landenes bestræbelser for national uafhængighed.

Med Estlands, Letlands og Litauens medlemskab af EU blev der sat punktum for en æra med samtidig begyndelse af en ny fase i samarbejdet med de baltiske lande. Det har været – og er forsat – en væsentlig prioritet for NMR at uddybe samarbejdet med de baltiske lande på områder, hvor der er en fælles interesse og på et ligeværdigt grundlag – også kaldet NB8-samarbejde. Dette vil også kunne styrke hele Østersøregionen.

I løbet af 2006 har NMR sammen med de baltiske landes regeringer drøftet, hvorledes landene kunne deltage i forskellige aktiviteter på lige fod med egen finansiering. På området forskning og uddannelse har man søgt at åbne en række programmer for baltisk deltagelse. Det forventes på denne baggrund, at der vil blive indgået internationale aftaler med baltiske lande i løbet af 2006/2007 på indledningsvis to specifikke områder, baseret på samfinansiering i henhold til den nordiske BNI model¹⁶. Det er dels deltagelse i det nordiske mobilitets- og netværksprogram Nordplus¹⁷ og i forskningsprogrammet Nordunet3¹⁸.

¹⁶ Økonomisk fordelingsnøgle baseret på landenes BNI (Brutto national indkomst)

¹⁷ www.norden.org/uddannelse/stoetteordninger/sk/

¹⁸ www.nordunet3.org/

NMRs kontorer i de tre baltiske hovedstæder er væsentlige aktører i udviklingen af et fordybet nordisk-baltisk samarbejde¹⁹. Kontorerne kunne således i foråret 2006 fejre deres 15 års jubilæum og diverse arrangementer blev afholdt. I Riga afholdtes i april en konference under temaet "Welfare and Growth in Northern Europe – Foundation for Global Competitiveness of the Region". I Tallinn i maj arrangeredes en ligeledes velbesøgt konference under temaet "Top of Europe: Welfare and Economic Growth". Jubilæumsrunden blev den 23. maj afsluttet i Vilnius, hvor der med en større konference blev sat fokus på spørgsmålet om identitet rundt Østersøen – "Integration and Identity in the Baltic Sea Region: Fifteen Years of Nordic-Lithuanian Cooperation". Konklusionerne på disse konferencer bekræftede, at der findes en naturlig bro over Østersøen, og at der er en væsentlig interesse i at styrke og videreudvikle det nordisk baltiske samarbejde på udvalgte områder.

3.2 Nordisk Ministerråds retningslinier for samarbejde med Estland, Letland og Litauen

Udviklingen i NB8-samarbejdet skal ses som et integreret led i den interesse, som de nordiske lande har i at fremme samarbejdet i Østersøregionen, og dermed skabe grobund for fælles vækst og stabilitet i den nordlige del af Europa.

Udviklingen af samarbejdet i det forgangne år er sket med udgangspunkt i de af de nordiske samarbejdsministres vedtagende "Retningslinier for NMRs samarbejde med Estland, Letland og Litauen 2006–2008" fra december 2004.²⁰ Retningslinierne skal ses som NMRs bidrag til at føre et prioriteret samarbejde videre i et nyt politisk miljø. Retningslinierne beskriver blandt andet, hvilke hovedprioriteringer NMR har for samarbejdet og på hvilken måde samarbejdet kan udvikles. Samarbejdsministrene bekræftede på møde i december 2005, at man fra nordisk side fortsat tillægger udviklingen i det nordiske baltiske samarbejde en høj prioritet og at retningslinierne er et vigtigt instrument til udvikling heraf.

¹⁹ Der henvises her til kontorens hjemmesider www.norden.lt, www.norden.lv/, www.norden.ee.

²⁰ Retningslinierne fremgår af dokumentet "Det Internationale Norden – nordisk samarbejde i europæisk ramme", der forefindes på Nordisk Ministerråds hjemmeside www.norden.org/pub/sk/showpub.asp?pubnr=2005:770.

Intensionen bag retningslinierne er at identificere områder, hvori de nordiske og baltiske lande har fælles interesser, og dermed inden for hvilke fagområder samarbejdet først og fremmest bør fordybes. Retningslinierne er ikke at betragte som et slutprodukt, men derimod som et led i en løbende proces. Retningslinierne er et værktøj, og skal ses som et udgangspunkt for udviklingen af fælles ambitioner mellem otte lande.

Retningslinierne peger på følgende hovedområder, hvor man fra Nordisk Ministerråds side især gerne ser et uddybet nordisk baltisk samarbejde:

- *Grenseoverskridende arbeid* langs EUs nye grense kan utvikles på grunnlag av gode nordiske erfaringer. På dette området har flere ministerråd mulighet til å bidra.
- *Forsknings- og innovasjonssamarbeidet, samt samarbeidet innen utdannelse* vil være en naturlig videreføring av det samarbeidet som allerede er innledet, og som har sentral betydning for hele regionens attraksjonskraft.
- *IT-samarbeidet* kan utbygges både teknisk og innholdsmessig. Bruksområdet for – og behovet for – brede IT-løsninger i Østersjø-regionen er stort.
- *Sosial- og sunnhetsforhold*, inklusiv bekjempelse av narkotika og ivaretagelse av barn og unges interesser og behov, fremfor alt innen for ”Northern Dimension Partnership in Public Health and Social Well-Being”.
- *Miljø og bærekraftig utvikling* skal fortsatt utvikles og styrkes.

Samarbejdet med Estland, Letland og Litauen vil løbende blive evalueret med henblik på at sikre, at samarbejdet fortsat udvikles og at dette sker i overensstemmelse med fælles nordiske-baltiske interesser.

3.3 Eksempler på nordisk baltisk samarbejde i praksis

Samarbejdet mellem de nordiske og de baltiske lande bliver forsat mere fordybet. Dette er en løbende proces, som sker inden for de forskellige ministerområder.

Samarbejdet er et samarbejde mellem otte lande. NMRs sekretariat stiller sig til rådighed for NB8-samarbejdet, om de pågældende lande måtte ønske dette. NMRs sekretariat fungerer i dag som sekretariat for konkret NB8-samarbejde på bl.a. miljøområdet samt uddannelses-, forsknings- og IKT-området.

NB8-samarbejdet har udmøntet sig ved blandt andet en række fælles mødeaktiviteter, såvel på embedsmandsniveau som på ministerniveau. F.eks. finder fællesmøder sted på bl.a. justits-, uddannelses-, ligestillings-, miljø-, energiområdet. Hertil kommer, at der finder nordisk baltisk samarbejde sted inden for rammerne af EU's partnerskaber under Den Nordlige Dimension, herunder især på *social- og helseområdet*, se kapitel 2.3.2. Også på det *erhvervs- og innovationspolitiske område* finder diverse projekter sted inden for en multilateral ramme i området dækkende af den Nordlige Dimension. Særligt kan nævnes etablering af et forum for gensidig læring om innovationspolitik i Østersøregionen, som har været det bærende i det nordiske/baltiske samarbejde på næringslivsområdet, se herom kapitel 2.2. På visse områder, er det hovedsagligt de nordiske institutioner, som har samarbejde med de baltiske lande.

Nordisk-baltisk samarbejde bliver herudover løbende styrket gennem det øgede samarbejde mellem NMR og Østersørådet. Det gælder bl.a. på det grænseregionale område, miljøområdet, IKT-området (The Northern eDimension Action Plan), se herom under kapitel 2.3.4.

Det skal fremhæves, at der også finder nordisk-baltisk samarbejde sted uden for rammerne af NMR, f.eks. på udenrigs- og forsvarsområdet.

På stort set alle områder er der udviklet et NB8-samarbejde. Visse områder er dog særlig udbygget, herunder miljø, energi og uddannelsesområdet. Til illustration af udviklingen af NB8-samarbejdet inden for områder, hvori NMR bidrager, følger nedenfor en beskrivelse af samarbejdet inden for forskellige områder, udover de ovennævnte.

Uddannelses-, forsknings- og IKT-området:

På *uddannelses- og forskningsområdet* er der med baggrund i "Agreed Minutes" fra det nordiske-baltiske uddannelses- og forskningsministermøde i København marts 2004 sammensat en nordisk-baltisk koordineringsgruppe. Gruppen har fået navnet "*BN8 Education and Research*" og skal have ansvaret for at administrere og implementere samarbejdet på uddannelses- og forskningsområdet. Gennem en række møder i 2005 og 2006 har BN8-gruppen udarbejdet vedtægter for egen virksomhed og handlingsplan for perioden 2005–2007. Begge er efterfølgende godkendt af de nordiske og baltiske ministre.

Af handlingsplanen fremgår tre konkrete områder for et fordybet nordisk-baltisk samarbejde:

- I. *Utvidelse av NMRs mobilitets- og nettverksprogrammer på utdanningsområdet (Nordplus-programmene).* Parallelt med at NMR i 2005 og 2006 har forberedt ny programperiode for Nordplus fra 2007 har man bl.a. gjennom ”NB8 Education and Research” hatt en løpende og aktiv dialog om hvordan programmene kan åpnes for baltisk deltakelse på like fot. NMRs evaluering av Nordplus-programmene våren 2006 undersøkte spesifikt mulighetene for baltisk deltakelse. Det forventes at de nordiske utdanningsministrene høsten 2006 beslutter utformingen av neste programperiode for Nordplus, etter dialog med de baltiske landene. Etterfølgende kan man starte nordisk-baltiske fellesprosesser på embetsmannsnivå og på administrativt nivå med sikte på utvidelse av Nordplus-programmene fra 2008.
- II. *Baltisk involvering i det fælles nordiske forskningssamarbejde.* De baltiske lande har en fælles observatør i NordForsk's bestyrelse. Tanken er, at de baltiske lande skal have mulighed for at deltage i NordForsk's initiativer. Baggrund herfor er, at NMRs samarbejde på forskningsområdet nu er koncentreret og skal samordnes i NordForsk. Med udgangspunkt i dette må ethvert forskningssamarbejde mellem de baltiske lande og NMR forholde sig til NordForsk.
- III. *De baltiske landes deltagelse i forskningsprogrammet Nordunet 3 om internetteknologier.* NMR har indgået et samarbejde med Østersørådet inden for rammerne af Northern eDimension Action Plan 2005–2006 (NeDAP) se kapitel 2.3.4. Som en del heraf er mulighederne for, at de baltiske lande kan deltage i forskningsprogrammet Nordunet3 om internetteknologi blevet undersøgt. Dette er en eksplicit prioritering i NB8 samarbejdet og skal fungere som ”pilot case” for fremtidigt nordisk baltisk forskningssamarbejde. De baltiske landes repræsentanter i arbejdsgruppen har været med til at anbefale en betalingsmodel, hvor de deltager på lige fod med de nordiske lande, som alle betaler ind til et fællesbudget, uden garanti for at vide, om deres forskere bliver udvalgt af programkomiteen til finansiering.

Miljø-, energi- og regionalområdet:

Med baggrund i retningslinierne for NMRs samarbejde med Estland, Letland og Litauen blev der afholdt nordisk-baltiske møder på miljøområdet på minister- såvel som på embedsmandsniveau i foråret 2006. På møderne drøftedes blandt andet EU's marine strategi, Østersøbeskyttelse, olieforurening såvel som et udbygget samarbejde om udveksling af tjenestemænd med henblik på kapacitetsopbygning og erfaringsudveksling på ministerielt, styrelses og kommunalt niveau. Endvidere så man på mulige områder for fremtidigt samarbejde. Der foregår tillige et betydeligt samarbejde på projektniveau, hvilket i 2005–2006 beløber sig til ca. 17 MDKK i nuværende og planlagte projekter (ca. 20). Hertil kommer baltiske projekter, som finansieres gennem investeringsfonden NEFCO, der har en årlig ramme på 10,3 MDKK. Samarbejdet med de baltiske lande omfatter næsten alle Miljøministerrådets faste og tværsektorielle arbejdsgrupper samt om bl.a. klima og Kyoto-opfølgning, bioenergi samt kemikalier.

Samarbejdet om energi sker på baggrund af "Agreed Minutes" fra år 2000. Ønske om styrket samarbejde blev bekræftet i 2005, dels ved et uformelt NB8 ministermøde og dels ved et embedsmandsmøde, hvor nye Agreed Minutes blev godkendt for energisamarbejdet mellem NMR og Baltic Council of Ministers (BCoM). De nye "Agreed Minutes" fokuserer samarbejdet på blandt andet følgende elementer: a) substantielle spørgsmål, synlighed og merværdi b) EU-spørgsmål, direktiver og eventuelle fælles standpunkter, samt c) organisering med dobbelt formandskab, fælles og frivillig projektf finansiering samt redskabet for gennemførelse.

I maj 2006 blev der på embedsmandsniveau afholdt en workshop under overskriften "Workshop on Policies and Programmes to Promote Energy Efficiency and Renewable Energy. The Nordic and Baltic Policy Responses in an International Context." Formålet med workshoppen var at drøfte de fælles udfordringer Norden og de baltiske lande står overfor på energiområdet. Dette drejer sig særligt om investering i vedvarende energi og energieffektiviseringsprojekter og den potentielle brug af Kyoto-mekanismerne, bidrag fra energi charterprocessen for energieffektivisering samt perspektiverne for energieffektivisering og vedvarende energi i en global og regional kontekst.

På regionalområdet er der fastlagt et samarbejdsprogram for 2005–2008 for grænseregionalt samarbejde med de baltiske lande og Rusland.

Dette gennemføres via BEN-projektet, der finansieres af blandet andet INTEREG-midler og gennemføres i samarbejde med Østersørådet, se kapitel 2.4.2. Nordregio²¹ har tillige haft aktiviteter med baltiske partnere.

Justitsområdet:

Det nordiska och baltiska justitiesamarbetet på ministernivå har fortsatt att utvecklas under perioden. Samarbetet inom ramen för EU/EES fokuserar på möten inför förhandlingar och genomförande av rättsakter.

Vid 2005 års nordisk-baltiska justitieministermöte – som hölls i Litauen – diskuterades det framtida samarbetet, vad det innebär att makten tenderar att förskjutas från parlamenten till domstolarna, straffrättsligt ansvar för juridiska personer samt samarbete med Ryssland. Slutligen initierades ett särskilt nätverk för internationell rättshjälp.

En särskild kontaktgrupp med ämbetsmän koordinerar samarbetet, utbyter löpande information och kan t.ex. arrangera seminarier. I början av 2006 genomfördes ett seminarium om förhållandet mellan de europeiska domstolarna och de nationella. Under hösten kommer ett seminarium om straffrättsligt ansvar för juridiska personer att genomföras. Samtidigt startar förberedelserna för en särskild nordisk-baltisk grupp av tjänstemän, domare och andra för civil krishantering.

De nordiska justitieministrarna allokerar ca 8 procent av sin budget till grannlandssamarbete. Aktiviteterna ryms i huvudsak inom ramen för EU:s handlingsplan den Nordliga Dimensionen.

Samtidigt föregår det också bilateralt och multilateralt samarbete utanför NMR:s struktur, häribland kan nämnas samarbetet kring bekämpandet av människohandel i Baltic Sea Task Force on Organized Crime samt ämbetsmansmöten i Bryssel med fokus på konkreta EU-rättsakter.

Ligestilling

De nordiska och baltiska ministrarna ansvariga för jämställdhet antog den 10 maj 2006 ett samarbetsprogram för nordiskt-baltiskt jämställdhetssamarbete för åren 2007–2008. Samarbetet skall fokusera på kön och makt, kön och ungdom, könsperspektiv på budgetarbete, män och jämställdhet, människohandel och våld mot kvinnor. Vartannat år hålls ett nordiskt-baltiskt jämställdhetsministermöte. Årligen hålls ett möte mellan den nordiska ämbetsmanskommittén och representanter från de baltiska län-

²¹ www.nordregio.se.

dernas jämställdhetsenheter. Målsättningen är att årligen arrangera aktiviteter, som ger ett gemensamt mervärde.

De nordiska och baltiska jämställdhetsministrarna diskuterade vid sitt möte i maj 2006 vilka åtgärder som behöver vidtas för att motverka prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Människohandel är ett internationellt växande problem. Ministrarna poängterade vikten av ett brett samarbete mellan de olika sakområdena och länderna. Ministrarna beslöt att invitera social- och hälsoministrarna med i kampen mot människohandel, eftersom det är viktigt att sätta fokus på sociala problemställningar i detta arbete, se kapitel 2.3.2.

Flera projekt har genomförts under året bland annat av Nordisk institutt for kvinne- og kjønnsforskning (NIKK)²².

Fiskeri, Jord- og skovbrug og Levnedsmidler

I Ministerrådet for Fiskeri og havbrug Jordbrug, Levnedsmidler og Skovbrug er samarbejdet med Estland, Letland og Litauen blevet udvidet til alle niveauer fra ministre til arbejdsgrupper og formaliseret med fire embedsmandskomiteer som omdrejningspunkt dækkende ministerrådets fire politikområder. Der er dermed etableret et mere resultatorienteret samarbejde på højere niveau inden for bl.a. fødevarerikkerhed, genressourcer og skovforskning. En stor del af ministerrådets fagområder er ligeledes medtaget i EU's handlingsplan for Den Nordlige Dimension.

De nordiske lande har de seneste 10 år haft et tæt samarbejde med de Estland, Letland og Litauen om en lang række områder inden for jordbrugsområdet. En meget stor del af samarbejdet har været på projektniveau. Møde mellem de nordiske og baltiske fiskeri-, jordbrugs-, skovbrugs- og levnedsmiddelministre i november 2003 resulterede i beslutning om at få samarbejdet ind i mere formaliserede rammer på embedsmandsniveau. Der afholdes regelmæssige møder i den nordisk baltiske embedsmandskomite, der har besluttet at arbejde videre med aktuelle områder inden for genetiske ressourcer, landdistriktspolitik, økologi, genteknologi samt forskning og uddannelse.

Inden for skovbrugsområdet har NMR i en årrække arbejdet tæt sammen med de baltiske lande. Særligt inden for skovforskning og skovforvaltning har man haft aktiviteter. Også på dette område er det på politisk niveau besluttet at få samarbejdet ind i mere formaliserede rammer på

²² www.nikk.uio.no.

embedsmandsniveau og der holdes regelmæssige møder i den såkaldte højniveau-gruppe "B8 CSO Forestry". Arbejdet forventes i de kommende år at koncentrere sig om skovbrugsforskning, implementering af internationale konventioner, genetiske ressourcer og biodiversitet, bioenergi og landdistriktsudvikling.

På fødevareområdet er der ligeledes tæt samarbejde med Estland, Letland og Litauen. Fra 2004 er samarbejdet sat ind i mere formaliserede rammer på embedsmandsniveau med afholdelse af regelmæssige møder i den nordisk baltisk embedsmandskomite. I 2006 oprettes to nye nordisk-baltiske arbejdsgrupper om hhv. fødevarekæden (fødevaresikkerhed og dyrevelfærd) samt sundhed og ernæring. I november 2006 afholdes et ministermøde for samtlige nordiske og baltiske ministre med ansvar for hele fødevarekæden og skoven.

Fødevaresamarbejdet har som prioritet implementering af fælles ministererklæring om at styrke det nordiske baltiske samarbejde om fødevaresikkerhed fra november 2003. Ministrene har for perioden 2004 – 2006 valgt at fokusere på: Sporbarhed – Zoonoser – Dioxin – Effektiv fødevarekontrol. Som et nyt højaktuelt område er desuden påbegyndt et samarbejde om veterinært beredskab ved eksotiske dyresygdomme som fugleinfluenza og dyrehelse/dyrevelfærd mere generelt.

På forskningsområdet er der med held arbejdet for Estlands, Letlands og Litauens mulighed for at deltage i det brede europæiske ERAnet om forskning i fødevaresikkerhed, SAFEFOODERA, se videre herom i kapitel 8.3.

Kulturområdet

På kulturområdet gennemføres der løbende fælles projekter. Mange fælles projekter ble initiert i løpet av året, herunder aktiviteter i regi av nordiske kulturinstitusjoner. I tillegg har Sleipnir-programmet for mobilitet og nettverksbygging bidratt til at mange kunstnere fra de nordiske land og Estland, Latvia og Litauen har fått reisestipendier. Støtteordningen *Closer Culture Neighbours* bidrar også til utveksling og mobilitet for kulturaktører i 2006 fra de tre baltiske land.

På politisk niveau er et samarbejde endnu ikke igangsatt. I 2005 ble det innom NMR foretatt en utredning om kulturpolitikk i Estland, Latvia og Litauen og om fremtidige muligheter for styrking av det nordisk-baltiske kultursamarbeidet. Utredningen dannet grunnlag for en nordisk-baltisk

dialog som ble initiert under et seminar i Riga 2.–3. november 2005. En handlingsplan for udvikling af det nordiske/baltiske samarbejde på kulturområdet fra 2006 forventes dog godkendt i begyndelsen af 2007.

I 2006 udvikles den strukturen for kultursamarbejd som har vært rammen for nordisk-baltisk og nordisk-russisk kultursamarbejd bl.a. gennem projekter og støtteordninger. 2006 er derfor et overgangså for kultursamarbejdet. I forbindelse med etablering av ny struktur og nye programmer for nordisk kultursamarbejd tas det udgangspunkt i at den nye strukturen som trer i kraft i 2007 vil også omfatte kultursamarbejd mellom Norden og Estland, Latvia, Litauen og Nordvest Russland. Kulturministrene fra de nordiske land besluttet våren 2006 om å påbegynne arbeidet med handlingsplan for videre nordisk-baltisk kultursamarbejd. Konkretisering av handlingsplanen vil pågå i 2006–2007 i dialog med myndighetene i Estland, Latvia og Litauen og på basis av utredningsarbeidet og innspill fra seminaret i Riga.

Finans-, konsument-, transport- og arbejdsmarkedsområdet

På finansområdet pågår et projekt om at effektivisere den multilaterale støtte til de berørte lande i Østersøregionen med hjælp af en koordineret nordisk strategi. Strategien skal udvikle former for øget samarbejde mellem de multilaterale institutioner (finansielle og andre, f.eks. Europæisk Investeringsbank og Verdensbanken) som de nordiske lande er medlemmer i. Målsætningen er at forbedre udbyttet af de nordiske landes resourceindsatser i de multilaterale organisationer. De samlede resultater skal publiceres i 2007 med drøftelse i de relevante fælles nordiske beslutningsorganer. Herudover foregår et omfattende samarbejde på finansområdet uden for NMRs regi.

Endvidere nedsattes i 1998 i NMR en arbejdsgruppe for samarbejde på værdipapirmarkedsområdet med det mål at identificere grænsehindringer mellem de nordiske værdipapirmarkeder. Arbejdsgruppen beskæftiger sig dog også med implementering af EU-direktiver og søger i øvrigt at fremme det nordiske og det nordiske baltiske myndighedssamarbejde på børsområdet.

På såvel konsument- som på transportområdet har der fundet væsentligt samarbejde sted med de baltiske lande. Dette fortsætter dog fremover uden for NMRs strukturer som følge af overførslen af samarbejdsområ-

derne fra det formelle til det uformelle nordiske samarbejde pr. 1. januar 2006, se kapitel 1.3.

Samarbejdet vedrørende arbejdsmarkedsspørgsmål sker især gennem NIVA (Nordisk Institution for Videreuddannelse på Arbejdsmiljøområdet²³) og er af mindre karakter. Ingen møder finder sted på ministerniveau i NMR regi. Der er dog nedsat en nordisk-baltisk EU-informationsgruppe, hvis seneste møde blev afholdt i Bruxelles, hvor den blandt andre mødtes med arbejdsmarkedets parter og Europaparlamentet.

3.4 Nordiske institutioners samarbejde med de baltiske lande

Estland, Letland og Litauen er inviteret til at deltage i arbejdet i de fælles nordiske institutioner med retningslinierne som grundlag. Deltagelsen må forventes udviklet over tid i takt med, at fælles interesseområder vokser frem og præciseres. De nordiske institutioner har dog allerede flere forskellige projekter i de baltiske lande.

De baltiske lande har siden 1. januar 2005 været fuldt ud medlemmer i den Nordiske Investeringsbank (NIB)²⁴. De baltiske lande har i Nord-Forsks²⁵ bestyrelse én fælles observatørrepræsentant fra de nationale organer for forskningsfinansiering i henholdsvis Estland, Letland og Litauen. Repræsentationsskabet roterer mellem de tre baltiske lande.

En anden måde at fordybe samarbejdet på mellem de nordiske lande og de baltiske lande er, at der etableres fælles projekter mellem de fælles nordiske institutioner og de baltiske lande. Et endnu tættere samarbejde kan ske ved indgåelse af samarbejde af mere strategisk karakter og med et mere eller mindre permanent tilsnit. Muligheden for at udvikle fælles nordisk-baltisk ejerskab i stil med NIB-modellen holdes åben, og vil kunne aktualiseres, når samarbejdet inden for institutionens rammer har gjort en sådan udvikling naturlig. De baltiske landes deltagelse i de nordiske institutioner vil således kunne udvikles over tid og vil kunne indledes med f.eks. strategiske partnerskaber frem for egentlige medejerskaber.

²³ www.niva.org.

²⁴ www.nib.int.

²⁵ www.nordforsk.org.

Institutionernes aktiviteter i de baltiske lande er af meget forskellige art. Som eksempel kan nævnes projekter vedrørende forøgelse af arbejdsmiljø i baltiske virksomheder, ligestilling²⁶, samarbejde om plante-genetiske ressourcer²⁷, forskningsprojekter på medie- og kommunikationsområdet, miljøprojekter²⁸, projekter til fremme af regionens innovationssystemer og bidrag til en øget industriel forskning på internationalt niveau i regionen²⁹ samt et samarbejdsprogram rettet mod børn og unge med nedsat funktionsevne³⁰.

²⁶ www.nikk.uio.no.

²⁷ www.ngb.se.

²⁸ Nordic Environmental Finance Cooperation (NEFCO), se kapitel 2.3.3.

²⁹ Nordic Innovation Centre (NICE) Læs mere under kapitel 8.3.

³⁰ www.nsh.se.

4. Samarbejde med Nordvest-Russland

4.1 Indledning

Nordiska ministerrådet (NMR) lägger stor vikt vid ett nära samarbete med Ryssland, och särskilt de federala subjekt som delar gräns med Norden och de baltiska länderna. Det övergripande syftet med samarbetet är att bidra till en demokratisk samhällsutveckling, en reglerad marknads ekonomi och öppna pluralistiska kontakter över gränserna.

Det senaste året har varit ett år av nydaning och anpassning av ministerrådets samarbete med Nordvästryssland. Resurserna har ökat och riktas i större utsträckning än tidigare till färre och större områden där de nordiska regeringarna ser att ministerrådet kan göra en skillnad. Under 2006 har NMR också öppnat ett kontor i Kaliningrad vilket öppnar för nya samarbetsmöjligheter.

4.2 Nordisk Ministerråds retningslinier for samarbejde med Nordvestrusland

Som en konkretisering av Nordiska ministerrådets riktlinjer för samarbete med Nordvästryssland antog samlarbetsministrarna den 28 oktober 2005 ett nytt Rysslandsprogram för perioden 2006 – 2008³¹. Programmet accentuerar en mer fokuserad satsning på ett färre antal områden. Tyngdpunkten i programmet ligger på kunskapsuppbyggnad och främjande av

³¹ För Rysslandsprogrammet se bilaga IV. För riktlinjer samt Rysslandsprogram se även: www.norden.org/internationalt/sk/index_new.asp?lang=2.

nätverk. På detta område har NMR:s hittillsvarande verksamhet varit särskilt framgångsrik. Övriga områden som framhävs i riktlinjerna är deltagande i Nordliga dimensionens partnerskap, samarbete med frivilligsektorn i Nordvästryssland, samarbete i Barentsregionen, gränsregionalt samarbete och insatser genom Nordiska projektexportfonden (NOPEF).

4.3 Kundskapsopbygning og netværk

Som nämnts ovan lägger ministerrådet stor vikt vid kunskapsuppbyggnad och främjande av nätverk inom samarbetet med Nordvästryssland. Därför har ministerrådet med stöd från en nordisk ad hoc arbetsgrupp utvecklat ett nytt samlat kunskapsuppbyggnads- och nätverksprogram som introduceras under 2006. Programmet fokuserar på fyra målgrupper för verksamheten: 1. offentlig förvaltning, 2. utbildning och forskning, 3. näringslivet och 4. det civila samhället. Dessa målgrupper får genom programmet möjlighet att öka sina kunskaper och bygga nätverk mellan länderna.

Struktur för Kunskapsuppbyggnads- och nätverksprogrammet och dess målgrupper

- Offentlig förvaltning: Tjänstemän
- Utbildning / Forskning: Personer inom forskning och utbildning
- Näringslivet: Personer inom den privata sektorn
- Civila samhället: Parlamentariker, NGO:er, konstnärer, unga politiker och journalister

Programmet för kunskapsuppbyggnad och nätverk samlar, de fyra huvudmålgrupperna inom fyra programområden. Inom dessa programområden ryms tematiska insatsområden som skapas efter behov. Detta bidrar till en ökad flexibilitet samtidigt som den sammanhållna strukturen medverkar till att målfokuseringen blir tydlig för programmet som en helhet.

Verksamheten skall bidra till långsiktig kompetenshöjning samt ökad ekonomisk utveckling och konkurrenskraft i Norden och dess grannländer samt stärka rättstaten och demokratin.

Vissa programområden skall också kunna omfatta vitryska medborgare och organisationer som ett led i processen att bidra till ett demokratiskt Vitryssland.

Målsättningen är att antalet utbyten med Nordvästryssland ökar under 2006 och 2007 från dagens c:a 300 utbyten per år till närmare 900 utbyten. Detta sker i första hand genom en omorganisering av verksamheten till fler större gruppbyten istället för dagens utbyten som till stor utsträckning är individuella.

4.4 Støtteprogram for frivilligorganisationer i Østersøregionen

I syfte att stärka det civila samhället i Norden och dess grannländer har NMR under 2006 utvecklat ett NGO-program. Programmet ger nordiska frivilligorganisationer i partnerskap med frivilligorganisationer i Estland, Lettland och Litauen, men också i Polen, stöd till att bidra till utvecklandet av ett starkt civilt samhälle i Ryssland och Vitryssland och därigenom stärka demokratin.

Tanken bakom NMR-programmet till stöd för frivilligorganisationer i Östersjöregionen är att stimulera kunskapsutbyte mellan frivilligorganisationer genom trepartssamarbeten där minst en organisation från Norden deltar, minst en organisation från Polen eller de baltiska länderna deltar och minst en organisation från Nordvästryssland eller Vitryssland. Frivilligorganisationer från ovan nämnda länder kan söka stöd för partnerskapsprojekt från ministerrådet som också kan ta initiativ till nya samarbeten. Stödet kommer vara inriktat på konkreta projektaktiviteter och inte ges för administrativ drift av frivilligorganisationer.

4.5 Eksempler på konkrete aktiviteter i Nordvestrusland

Flera fackministerråd bedriver ett omfattande projektinriktat samarbete med Nordvästryssland. Som ett exempel kan nämnas miljöministrarna som stödde projekt med c:a 16,9 MDKK under 2005 (10,3 genom NEFCO och 6,6 via NMR:s miljöarbetsgrupper). Även socialministrarna stöd-

de under 2005 ett större antal projekt genom de så kallade handlingsplanerna (för barn och unga samt för narkotikasamarbete).

WoMen & Democracy konferens i St. Petersburg

”WoMen and Democracy”-konferensen arrangerades den 6–8 oktober 2005 i St. Petersburg. Konferensen fokuserade på tre huvudteman: ”WoMen and Power”, ”WoMen and Economy and Labour Market” och ”Alternative to Violence”. I konferensen deltog 700 personer från 14 länder. Deltagarna var beslutsfattare, tjänstemän, forskare och NGOs. Konferensen arrangerades genom ett samarbete mellan St. Petersburg stad och Nordiska ministerrådet.

Kultur

Det nordiska kultursamarbetet genomgår åren 2005–2006 en strukturreform som kommer att leda till nya och mer öppna arbetsformer. Istället för att arbeta med sektorer kommer kultur- och konstsamarbetet att arrangeras som tidsbundna, tematiska program. Reformen innebär också att det inrättas ett nytt mobilitetsprogram för konstnärer av alla slag, producenter och kulturförmedlare, för nätverksbyggande och för residensverksamhet. Reformen kommer också att påverka kultursamarbetet med nordvästra Ryssland.

NMRs sekretariat arrangerade i samarbete med NMRs informationskontor i St. Petersburg två seminarier i september 2005. Det ena seminariet hölls i Murmansk och fokuserade på kultursamarbetet i Barentsområdet och på urbefolkningarnas situation, det andra seminariet hölls i St. Petersburg. På grundval av dessa seminarier kommer en handlingsplan för det fortsatta kultursamarbetet med nordvästra Ryssland att utarbetas.

I samarbete med European Cultural Foundation inleddes i februari 2005 ett projekt med titeln ”Innovative Strategies for Local Development – Capacity Building for Cultural Institutions in the Kaliningrad Region”. Projektet har sedermera erhållit ett omfattande stöd från EU:s TACIS program. Projektet fortsätter med 8 utbildningsmoduler under åren 2006–2007. Implementerande organisation i Kaliningrad är Tranzit – NGO Agency for Cultural Initiatives.

Nätverk mot människohandel

Under år 2005 arrangerades ett möte med ordförandena för task forces och internationella organisationer, som arbetar med att bekämpa handel med kvinnor i EU:s nordliga dimensions region. Mötet diskuterade effektivisering av informationsförmedling och samarbete för att undvika dubbelarbete.

Innovation

De ryska utbildnings- och ekonomiministerierna deltar i projektet "Northern Dimension Working Group on Innovation", vilket bedrivs under de nordiska näringsministrarna. Ett annat exempel på samarbete på politisk nivå är energiministrarnas samarbete som vid sidan av en rad projekt och program lett fram till "agreed minutes" med ryska Ministeriet för Energi och Industri om samarbetsområden och dess former.

4.6 Nordiske institutionernes samarbejde med Nordvestrusland

De nordiska institutionernas samarbete med Nordvästrysland är inom vissa politikområden omfattande. Exempelvis riktar NEFCO 33 procent av sina totala investeringar till Ryssland (se nedan). Här följer ett antal exempel av institutionernas samarbete.

Nordisk Genbank (NGB)

Nordisk Genbank har siden 1997 haft aktiviteter med Vavilov Institutet (VIR) i St. Petersburg, Rusland. I starten havde støtten karakter af akut nødhjælp, mens arbejdet i dag er mere formaliseret og lagt i konkrete rammer. NGB har fået støtte til at udveksle personale, kapacitetsopbygning på VIR i form af uddannelse og træning af personale, repatriering af det nordiske materiale på VIR, udvikle samarbejdet mellem VIR, NGB og Estland, Letland og Litauen mv.

Nordic Environmental Finance Cooperation (NEFCO)

NEFCO:s aktiviteter i Ryssland ökar stadigt. Per juni 2006 hade NEFCO under investeringsfonden 28 beviljade projekt i Ryssland varav 5 avtalade. NEFCO:s andel i dessa investeringar uppgår till ca 71 MEUR och de

totala investeringarna för projekten till ca 680 MEUR. I Ryssland har ett projekt avslutats där NEFCO:s engagemang uppgått till 3,8 MEUR. Sydvästra vattenreningsverket i St. Petersburg är det största och synligaste projektet, där NEFCO är delägare i det bolag som finansierade och genomförde investeringen samt i driftsbolaget.

Nordiska miljöutvecklingsfonden (NMF)

NMF:s huvudsakliga verksamhetsområden är Ryssland och Ukraina. Under NMF uppgår de godkända, avtalade och genomförda projekten i Ryssland till 67 inkl. de specifika projekten inom de olika program som upprättats under fonden. Av den nuvarande beloppsramen om 350,6 MDKK har totalt ca 312,8 MDKK tagits i anspråk. Under NMF har kreditordningarna för renare teknologi, energibesparing och miljöinvesteringar inom lantbruket väckt stor uppmärksamhet.

Nordisk Institutt før kvinne- og kjønnsforskning (NIKK)

Vid NIKK pågår ett forskningsprojekt kring ”Russian Women as Immigrants in Norden”. Projektet fokuserar på ryska kvinnors erfarenheter av invandringen till de norra delarna av Finland, Norge och Sverige.

Samnordisk Skogsforskning (SNS)

SNS har avhållit ett antal möten under 2005 med det nordvästryska skogsinstitutet PROCES och planerar fortsatt samarbete. På socialområdet har Nordiska samarbetsorganet för handikappfrågor (NSH) utarbetat ett förslag till samarbetsprogram rörande barn med nedsatt funktionsförmåga och deras familjer i Nordvästryssland. Nordiska högskolan för folkhälsovetenskap (NHV) planerar ett samarbete med ett medicinskt universitet i Arkhangelsk. Nordiskt institut för vidareutbildning på arbetsmiljöområdet (NIVA) har stipendie- och kursverksamhet på arbetsmiljöområdet.

4.7 Kaliningrad – nytt kontor

Den 22 december 2005 undertecknade Nordiska ministerrådet (NMR) ett avtal med den ryska regeringen om etableringen av ett ministerrådskontor i Kaliningrad. Kontoret kommer att ha liknande uppgifter som minister-

rådets kontor i S:t Petersburg och bidra till att ministerrådets riktlinjer följs och Rysslandsprogram genomförs i Kaliningrad. Därutöver kommer separata initiativ tas med myndigheter och organisationer i Kaliningrad. I september 2006 genomför ministerrådet ett större öppningsseminarium i Kaliningrad tillsammans med Kaliningrads regering i syfte att presentera ministerrådet och dess verksamhet samt ett urval av nordiska institutioner och dess verksamhet.

4.8 Samarbejde med Barentsrådet

Nordiska ministerrådets (NMR) och Barentsrådets (BEAC)³² respektive verksamhet överlappar varandra geografiskt. En ändamålsenlig arbetsfördelning med Barentsrådet och Barents regionråd eftersträvas därför, enligt vilken ministerrådet begränsar sina egna initiativ i det geopolitiska område som Barentsregionen omfattar, men i gengäld deltar som partner i av Barentsrådet och Barents regionråd initierade samarbeten. Under 2005 och 2006 har en samlingsdialog inletts, särskilt på områdena urbefolkning, klimatförändring och ekonomisk utveckling. Särskilt fokus läggs på pilotprojektverksamhet där Nordiska ministerrådet och Barentsrådet utvecklar lämpliga former för samverkan och tillägnar sig kunskaper om respektive organisationer.

Connection Barents

I 2005/2006 arrangerade NMRs kunstinstitutioner Nordisk institut for samtidskunst (NIFCA),³³ Nordisk center for scenekunst (NordScen),³⁴ Nordisk musikkommitté (NOMUS)³⁵ og Nordisk litteratur- og bibliotekskommitté (Nordbok),³⁶ samt kulturorganisationen Pikene på Broen kunstsperimentet Connection Barents³⁷ i Kirkenes med scenekunstnere, billedkunstnere, lydkunstnere og forfattere fra alle de fem nordiske lande, Rusland, Estland, Letland og Litauen. Deltagerne på "Connection Ba-

³² www.beac.st.

³³ www.nifca.org.

³⁴ www.nordscen.org.

³⁵ www.nomus.org.

³⁶ www.nordbok.org.

³⁷ www.connectionbarents.org.

rents” udforsker både fysiske og mentale grænseområder i Barentsregionen.

Netop mødet mellem internationale, nordiske og lokale kunstnere udgør kunstnernes dialog med regionens hverdagsliv kernen i Connection Barents. Fire emneområder skal undersøges: grænsekultur, natur og økologi, marginale eksistenser, samt regionens nye økonomiske forudsætninger. Connection Barents vil være med til at styrke det fremtidige nordiske kunstsamarbejde og kulturlivet i Barentsregionen.

5. Nabopolitik i forhold til Hviderusland

Ministerrådets riktlinjer för samarbete med Nordvästrysland för åren 2006–2008 vidgar ramarna för ministerrådets arbete österut till att innefatta gränsregionalt arbete med Vitryssland och även aktiviteter för att möta politiska utmaningar i Vitryssland.³⁸

Syftet med ministerrådets samarbete i Vitryssland är att bidra till en demokratisk samhällsutveckling och öppna pluralistiska relationer över gränserna.

Under det danska ordförandeskapet anordnades en konferens om situationen i Vitryssland den 31 oktober 2005 i Köpenhamn. Syftet med konferensen var att bidra till grundlag för utformning av gemensamma nordiska initiativ i Vitryssland. Konferensen arrangerades av det danska utrikesministeriet.

Under 2005 initierade ministerrådet ett regionalt gränssamarbete under benämningen "Baltic Euroregional Network" (BEN). Projektet är ett samarbete med Östersjöstaternas råd och har i allt 35 partners från nio länder däribland Vitryssland.³⁹ Vidare hänvisas i denna del till kapitel 2.4.2.

NMR:s nya Stödprogram för frivilligorganisationer i Östersjöregionen öppnas också för deltagande från Vitryssland och syftar direkt till att stärka det vitryska civila samhället och stimulera samarbete över gränserna i regionen.

³⁸ Angående riktlinjer för NMR:s samarbete med Nordvästra Ryssland 2006–2008, se sid. 4. Angående Rysslandsprogram 2006–2008, se sid. 8.

³⁹ De övriga länderna är Danmark, Estland, Finland, Lettland, Litauen, Polen, Ryssland och Sverige. Mer information om BEN finns att finna på www.benproject.org

5.1 Støtte til højere uddannelse for unge hviderussere

Under 2005 utvecklade NMR tillsammans med EU-kommissionen ett större stödprojekt för det vitryska exiluniversitetet European Humanities University (EHU) i Vilnius. Projektet innefattar ett stöd på sammanlagt € 2,78 miljoner till utbildning av 350 vitryska studenter under tre år inom ramarna för elva universitetsprogram; sex filkandprogram och fem magisterprogram. EU betalar 80 % av stödet medan NMR, Sverige och Finland gemensamt står för de övriga 20 %.

EHU var fram till 2004 lokaliserat i Minsk men stängdes av de vitryska myndigheterna eftersom universitetets inriktning uppfattades som för europeisk. Resultatet blev omfattande protester både inom Vitryssland och i omvärlden. Universitetsledningen beslöt att söka partners utanför landet och öppna universitetet i grannlandet Litauen som ett exiluniversitet. Idag växer verksamheten stadigt och är det största enskilda universitet för vitryska studenter utanför Vitrysslands gränser.

Under 2006 har diskussioner förts mellan NMR och Europeiska kommissionen om ett utökat stöd till utbildning för unga vitryssar. Det handlar dels om stöd till fler studenter till EHU men också eventuellt stöd till unga vitryssar för att studera i andra grannländer till Vitryssland.

6. Samarbejde med Balkan – Kultur som brobygger

Norden-Balkan-Culture-Switch⁴⁰ var ett kulturprojekt som syftade till nätverk och utbyte mellan Norden och Väst-Balkan. Under åren 2003–2005 genomfördes ca 60 olika projekt i båda regionerna. Alla projekt var multilaterala. Projektet bidrog till att 9 länder på Balkan i mars 2005 grundade en samlingsorganisation för kulturministerierna i regionen, Council of Ministers of Culture in South East Europe. Organisationen har fortsatt sitt arbete för regionalt kultursamarbete och har hittills hållit två möten.

De nordiska kulturministrarna beslöt att stödja samlingsinitiativet bland sina kolleger på Balkan och beviljade 500 000 kronor på våren 2005 för att stödja mobiliteten inom regionen. Denna summa utgör basen för ett mobilitetsprogram för konstnärer som inleddes i maj 2006. Mobilitetsprogrammet implementeras av tre centers, New Media Center Kuda i Novi Sad, Serbien, Vector Association i Iasi i Rumänien och Platform Garanti i Istanbul.

År 2005 inleddes med medel från NMR ett projekt som handlade om att presentera den nordiska modellen för samarbete mellan hem och skola i lokalmiljön. I samarbete med Center for Quality Education i Serbien och i Bosnien genomfördes ett stort antal kurser för föräldrar och lärare med fokus på barn med trauma pga av internering i flyktingläger eller pga. av fysiskt handicap. Projektet använde kulturverksamhet som ett medel att förena skola, lärare, föräldrar och barn i den kontext som lokalsamhället erbjuder.

⁴⁰ www.balkan.org/nb.

År 2007 kommer utställningen Scandinavian Design beyond the Myth⁴¹ att visas i regionen enligt följande plan: Sofia mars–maj 2007, Belgrad juni–augusti 2007 och Zagreb september–november 2007.

Utställningen granskar skandinavisk design under de senaste 50 åren från dess att begreppet Scandinavian Design skapades på 1950 – talet till dagens industriella design. Utställningen lyfter fram den nordiska designutvecklingen som en del av de nordiska ländernas allmänna utveckling inom samhälle, utbildning och innovation. Utställningen har turnerat i Europa sedan hösten 2003 och kring den har arrangerats ett flertal seminarier och konferenser om samspelet mellan samhälle och design. Under år 2007, då utställningen turnerar på Balkan, kommer den att kompletteras med seminarier och konferenser om det nordiska regionala samarbetet i ett internationellt perspektiv inom till exempel design, utbildning och innovation.

⁴¹ www.scandesign.org.

7. Arktis/Vestnorden og dens naboer

7.1 Arktisk samarbejdsprogram

Nordisk Ministerråd (NMR) har sit eget Arktiske Samarbejdsprogram, som danner den overordnede ramme for de nordiske indsatser i Arktis. Samarbejdsprogrammet har en årlig bevilling på ca. 7 MDKK. For at sikre at midlerne gennem det arktiske samarbejdsprogram i størst mulig udstrækning modsvarer nordiske tiltag der træffes gennem Arktisk Råd, har NMR valgt at udpege en Arktisk Sagkyndigkomite til at koordinere og rådgive om programmets projektaktiviteter. De nordiske medlemmer af Arktisk Råds Senior Arctic Official (SAO), indgår i NMRs Arktiske sagkyndigkomite, hvor også de selvstyrende områder deltager.

I det seneste treårige arktiske samarbejdsprogram fra november 2005, som løber for perioden 2006–2008⁴², vil der især blive rettet fokus på at fremme a) de oprindelige folks levevilkår og økonomiske og kulturelle udviklings-muligheder, og b) forudsætningerne for nordisk forskning med særlig henblik på det Internationale Polarår 2007–2008, samt forudsætningerne for nordisk samarbejde vedrørende klimaændringer i Arktis.

I tillæg til det overordnede arktiske samarbejdsprogram udvikler og gennemfører de respektive fagministerråd i NMR egne arktiske handlingsplaner og strategier, som støtter op om det overordnede samarbejdsprogram. NMR vil ultimo 2006 gennemføre en evaluering af NMRs samlede arktiske samarbejde i treårsperioden 2003–2005.

⁴² For samarbejdsprogrammet se bilag III.

7.2 Samarbejde med Arktisk Råd

Nordisk Ministerråd (NMR) har observatørstatus i Arktisk Råd⁴³ og deltagere derfor i SAO-møderne (se ovenfor) såvel som ministermøderne hvert andet år. Der afholdes årlige møder mellem de fire regionale organisationer (Nordisk Ministerråd, Arktisk Råd, Barentsrådet og Østersørådet) og i 2006 har det Arktisk Råd indkaldt til det regionale møde den 18. august i Moskva, hvor man koordinerer de regionale indsatser og drøfter muligheder for fælles projekter.

Utdannings- og forskningsministrene og andre repræsentanter for Arktisk Råds medlemsland har vedtaget en erklæring for at styrke samarbejdet inden uddannelse og forskning. Ministrene har bl.a. udtrykt ønske om øget student-, lærer- og forskermobilitet i Arktis. For at følge op på erklæringen og for at koordinere de nordiske lands prioriteringer på dette område, er det etableret en arktisk ad-hoc arbejdsgruppe som skal foreslå konkrete opfølgningstiltag som kan resultere i varige samarbejdstiltag og netværk inden uddannelse og forskning i Arktisk Råds medlemsland. NMRs sekretariat er i 2006 sekretariat for ad-hoc-arbejdsgruppen. Som et led i at udvikle det nordisk-arktiske samarbejde inden uddannelses- og forskningsområdet planlægger ad-hoc-arbejdsgruppen en konferance som vil blive arrangeret i Tromsø i månedsskriftet november/december 2006.

7.3. Vestnorden og dets naboer

Samarbejdsthemaerne for det nordiske samarbejde i Vestnorden og med Vestnordens naboer drejer sig om udnyttelsen af naturressourcer – ikke mindst havets ressourcer – forskning, uddannelse, sundhed, næringsforhold – herunder transport, turisme, kommunikation og arbejdsmarked, forbrugerbeskyttelse – kultur samt netværkssamarbejde på alle områder.

Nedenfor følger en række eksempler på samarbejde med Vestnordens naboer.

⁴³ www.arctic-council.org.

Regional udvikling

De nordiske regionalministre igangsatte i 2005 en analyse af Vestnordens økonomiske relationer til det øvrige Norden og dets betydning for erhvervslivsudvikling i Vestnorden med fokus på

1. hvilke mekanismer der kan forstærke de vestnordiske økonomier og udvikle samarbejdet i Vestnorden og mellem Vestnorden og de øvrige nordiske lande, og
2. hvilke vestnordiske erfaringer om erhvervslivsudvikling kan anvendes i øvrige vestnordiske områder,
3. hvilken betydning samspillet med det øvrige Norden har for erhvervslivets specialisering,
4. afdækning af de økonomiske forbindelser mellem de vestnordiske lande og det øvrige Norden.

Siden 1994 har NMR desuden haft et regionalpolitisk samarbejde med Skotland. Samarbejdet har været vigtigt for etableringen af udviklingsprogrammet for den nordlige periferi, først som et ”pilot action” og siden hen som et EU Interreg III B-program, Nordlige Periferi Program, hvor både Færøerne, Island, Grønland, Norge, Sverige, Finland, Skotland, Shetlandsøerne, Orkeneyøerne og Canada deltager.

Samarbejdet har taget afsæt i den såkaldte nordisk-skotske handlingsplan for 2001–2005. På embedsmandsniveau vil blive afholdt i efteråret en konference om det mangeårige nordisk-skotske samarbejde, som vil opsummere de erfaringer landene har gjort sig. I den forbindelse vil repræsentanter fra Irland, Nordirland og de baltiske lande blive indbudt til at deltage.

I handlingsplanen for det nordiske energisamarbejde 2006–2009 er der nedsat en arbejdsgruppe for tyndt befolkede områder, der skal medvirke til at kortlægge vedvarende energikilder. Energiministrene besluttede på deres møde i Narsasuaq, Grønland, i august 2005 at undersøge forudsætningerne for et udvidet samarbejde om energiforsyning i tyndt befolkede området til også at omfatte nabolandene som Canada og Shetlandsøerne. Som opfølgning hertil undersøges mulighederne for at afholde et symposium i 2007 mellem de vestnordiske områder, Shetland og Canada.

Nordens huse

De nordiske huse på Færøerne (NHFØ)⁴⁴, i Island (NOREY)⁴⁵ og Nordens Institut i Grønland (NAPA)⁴⁶ er meget centrale aktører i kultursamarbejdet i Vestnorden. De tre institutioner har et veludviklet samarbejde og har sideløbende arbejdet med udvikling af netværk i og omkring Vestnorden. Der er skabt et godt grundlag for, at husene i de kommende år kan påtage sig en generelt dækkende og aktiv koordinerende rolle på kulturområdet med mulighed for også at udvide arbejdet til andre områder.

Nordisk Atlantsamarbejd

Nordisk Atlantsamarbejd (NORA)⁴⁷ er en vigtig partner for at realisere den nordatlantiske regions potentiale med at udvikle og understøtte erhvervslivsorienterede netværk og samarbejdsprojekter mellem Island, Norge, Færøerne og Grønland. Årligt ydes der medfinansiering til 15–20 samarbejdsprojekter. De nordatlantiske landes altdominerende afhængighed af naturlige ressourcer og sårbare små samfund betyder, at også opretholdelsen af et bæredygtigt samfund er en naturlig og prioriteret del af NORA's arbejde.

Fra NMR har der de seneste tre år været lagt op til et tættere samarbejde med Nordens nordatlantiske nabolande. NORA har et etableret samarbejde med disse nabolande gennem dels egne projekter og netværksinitiativer, dels gennem deltagelse i Interreg IIIB, Nordlige Periferi Program, hvor både Skotland, Shetland, Orkeneyørene og Canada deltager i samarbejdsprojekter. I de kommende år inkluderes også Nordirland og det vestlige Irland.

Kultur – Rethinking Nordic Colonialism

Nordisk Institut for samtidskunst (NIFCA) leder i 2006 kunstprojektet ”Rethinking Nordic Colonialism: A Postcolonial Exhibition Project in Five Acts”, som vil kaste lys over den nordiske kolonihistorie. Projektets mål er at styrke kunstnerisk mangfoldighed og kultursamarbejde i Nor-

⁴⁴ www.nlh.fo.

⁴⁵ www.nordice.is.

⁴⁶ www.napa.gl.

⁴⁷ www.nora.fo.

den. Projektet kombinerer udstillinger med workshops, konferencer, høringer og happenings i regionens selvstyrende områder Grønland og Færøerne samt med Island og det samiske område i Finland. 56 anerkendte kunstnere, teoretikere, politikere og græsrodsaktivister fra hele verden deltager i projektet.

Kunstprojektet ønsker også at synliggøre, at regionens postkoloniale tilstand er grobund for nye kvaliteter og værdier, der er et resultat af en historisk kæde af kulturelle sammenstød. Disse kvaliteter og værdier er oversete i den brede offentlighed, men udgør frugtbare alternativer til eksisterende værdier og livsanskuelser. Projektets intention er ligeledes via udforskende metoder og modeller for nutidig visuel kultur at skabe grundlaget for en gensidig læring i Norden, der ikke blot stimulerer de lokale miljøer, men i tilgift skaber varige netværk (nordiske og internationale) for projektets mange samarbejdspartnere indenfor kultur- og museumssfæren. Kunstprojektet henvender sig til befolkninger i både yderområder og centre i Norden og vurderes at have stor spredningseffekt og en vis international rækkevidde i kraft af de mange udenlandske deltagere.

8. Andre fælles nordiske aktiviteter set i en EU/international kontekst

8.1 Indledning

Ændringerne i det internationale samfund omkring de nordiske lande har en naturlig indvirkning på det fælles nordiske samarbejde. Dette gælder både politiske som økonomiske ændringer. Det nordiske samarbejde er i langt højere grad i dag end tidligere påvirket af den internationale dagsorden. EU's opbygning og udvidelse har skabt nye samarbejdsmuligheder og nye temaer på dagsordenen.

Dette afspejles i Nordisk Ministerråds (NMR) virke. Alle fagministerråd er arrangeret i aktiviteter, som er relevante set i et europæisk perspektiv. Aktiviteterne er af forskellig karakter og omfatter blandt andet samarbejde med andre internationale regionale organisationer, projekter med EU-støtte eller anden EU-involvering, udveksling af synspunkter om konkrete forslag til EU-lovgivning, international relevant grundforskning og koordination af gennemførelse af EU-retsakter. I dette kapitel følger et udpluk af aktiviteter, som NMR beskæftiger sig med, og som indeholder et EU-perspektiv.

8.2 Lissabon-processen

Som oppfølging av Lisboastrategien på nordisk nivå etablerte Ministerrådet i 2005 en oppfølging av Lisboastrategiens partnerskap for vekst og sysselsetting. For 2006 skal det:

- Utarbeides innledning og publiseres besluttet opplegg for oppfølging

- Vurderes videre koordinering når det gjelder oppfølging
- Utarbeides rapport om status når det gjelder oppfølging

Dessuten vil en løpende se arbeidet med Lisboastrategien i sammenheng med globaliseringsutfordringene – se blant annet publikasjonen ”Norden som global vinnerregion”⁴⁸ – samt satsningene på forskning og innovasjon. Blant annet kan nevnes, at den nordiske institusjonen NICE aktivt deltar i implementering av målene fastsatt i EU-programmene ”7th Framework Programme for Research (FP7)” og ”The Competitiveness and Innovation Programme (CIP)”.

Sammen med samtlige øvrige OECD-lande, samt en række lande uten for OECD, deltar de nordiske lande i OECD programmet ”PISA - Programme for International Student Assessment”. Hensigten med dette program er at måle, hvor godt unge 15–16-årige er forberedt på informasjonssamfundets utfordringer med vekt på ferdigheter og kompetencer i fagområderne læsning, matematik og naturvidenskab – samt på personlige og sociale kompetencer. I regi af NMR er en egen såkaldt PISA-rapport – ”Northern Lights II” – blevet udarbejdet, som dels er en fortsættelse på tidligere aktiviteter og dels en nærmere undersøgelse af de nordiske landes resultat i blandt andet de nye PISA-undersøgelser. Målet har været at få yderligere forståelse for fællesnordiske særtræk i uddannelsesspørgsmål.

Også på miljøområdet har de nordiske miljøministre i 2006 udarbejdet et fællesnordisk indspil til Lissabonprocessen ved at fremhæve nordiske eksempler på miljøteknologi, som frakobler den økonomiske vækst fra den miljømæssige degradering og bidrager til en forbedret sundhedstilstand gemme færre harmfulde udslip. Desuden kan miljøteknologi bidrage til øget økonomisk vækst og dermed fremme beskæftigelsen, hvilket indgår i Lissabonstrategiens målsætninger frem mod 2010. De nordiske eksempler på innovativ miljøteknologi, der indgår i publikationen, og som er sendt til alle aktører i EU og Norden, er a) Skibsteknologi, b) miljøeffektive bygninger samt c) biologisk baseret tilvækst. Det er ønsket, at det nordiske indspil vil bidrage til den europæiske og internationale indsats for at fremme miljøteknologi og innovation til gavn for industrien, beskæftigelsen og ikke mindst miljøet, men også at de nordiske eksem-

⁴⁸ Se kapitel 1.4.

pler kan bidra til den politiske prosess, som kan føre til tiltak, der fremmer miljøteknologi generelt.

8.3 Utdannelse, forskning og innovasjon

Nordiske initiativer inden for EU's uddannelses- og forskningsagenda

Som et ledd i den formelle oppfølgingen av Bologna-prosessen minis-termøte i Bergen i 2005 er Norge i september 2006 arrangør av et interna-sjonalt seminar som skal bidra til å etablere en strategi for "The External Dimension of the Bologna Process" fram mot ministermøtet i London i 2007⁴⁹. Strategien skal vurdere mulighetene for å åpne Bologna-prosessen til land og regioner utenfor Europa. Norden og de nordiske land gir på denne måten en del av underlaget for strategidokumentet og får muligheter til å påvirke og finne hensiktsmessige samarbeidsmønstre overfor land og regioner utenfor Europa. Ved å gå i spissen for Bologna-arbeidet på dette området bidrar Norden også til å styrke grunnlaget for, og utdype forståelsen for, det nordiske høyere utdanningsområdet.

I 2005 etablerte Nordisk Ministerråd (NMR) en ny organisation på forskningsområdet, NordForsk, som for alvor er blevet operasjonel i 2006. NordForsks strategi er at utvikle nye nordiske forskningsinitiativ med grunnlag i styrken i de nordiske lande og nasjonale prioriteringer. Dialog, videreutvikling av nordiske og internasjonales samarbeidsflater samt internasjonal operasjonalisering er viktige stikkord for NordForsk for å utvikle sin rolle som nordisk samordningsorgan. Fleksibelt samspill bl.a. opp mot EUs nye rammeprogram for forskning og utvikling, blir en viktig mulighet og stor en utfordring for NordForsk. Investering i forskning og innovasjon er avgjørende for utvikling av dynamiske kunnskaps-samfunn, for etablering av nye og bedre arbeidsplasser og for økonomisk vekst.

Som en del af arbeidet med at samle og koordinerer det nordiske forskningssamarbeide med sikte på internasjonal gjennomslagskraft, her- under særlig europeisk, er planlagt en konferanse i samarbeide med EU kommisjonen. Konferansen "Investing in Research and Innovation – Exchanging European Experiences in a Nordic Context" afholdes den 16.–18. oktober 2006 – København.

⁴⁹ www.bolognaoslo.com/expose/sites/bolognaoslo/?s=1

Investering i forskning og innovasjon skal likeledes være god medisin for å møte utfordringene fra den aldrende arbeidsstyrke og fra globaliseringen, men hva er de store spørsmålene som må løses for at investeringene skal virke? Hvordan kan vi gå videre med store initiativ som koordinerer nordiske nasjonale og regionale forsknings- og innovasjonssatsninger og hvor samordnet innsats øker sjansene for suksess? Hvilke gode erfaringer finnes når det gjelder samarbeid og integrering mellom forskningsprogrammer i "ERA-NET"⁵⁰, etablering av innovative teknologiplattformer på nøkkelområder som for eksempel energi? Hvordan kan en bruke det kommende europeiske 7. Rammeprogram for forskning til gjennombruddsaktiviteter? Hvordan kan vi styrke sjansene for kommersiell suksess – og hvordan lykkes med inkubering og finansiering? Hvordan kan et dynamisk arbeidsmarked for forskere stimulere effektiv forskning og innovasjon? Hva er de gode nordiske erfaringene? Hva er andre gode erfaringer som fremmer regionale vekst?

Dette er bakgrunnen for at Norden sammen med den europeiske kommisjonen tar initiativ til konferansen. Initiativet tas under inspirasjon fra det europeiske partnerskapet for vekst og nye og bedre jobber, Lisboa-strategien, og med fokus på forskning og innovasjon for vekst. Samtidig med konferansen vil Baltic Sea Initiative holde seminar for å fremme kreativitet og kunnskapsbasert vekst i Østersjøregionen, se nærmere kapittel 2.2.

Norden og Asia – Globalisering og partnerskap

I januar 2006 samlede NMR i samarbejde med Nordisk Institut for Asien Studier (NIAS) 20 nordiske deltagere med sterke Asien-kompetanser og fra forskjellig baggrund (højere uddannelse, forskning, næringsliv, offentlig innovations- og investeringsstøtte) til en workshop i København med titlen: "Norden og Asien: Globalisering og partnerskab".

Baggrunden for workshoppen var, at NMR inden for de sidste par år har modtaget henvendelser fra flere sider angående mulig støtte til og deltagelse i aktiviteter i Asien. Hidtil har NMR største aktivitet i relation til Asien været NIAS – Nordisk Institut for Asien Studier..

⁵⁰ ERA-net skal bidra til å nå målet om Det europeiske forskningsområdet (ERA). ERA-net skal brukes til samarbeid mellom forskningsfinansierende institusjoner for å samordne nasjonalt finansierte forsknings- og utviklingstiltak: www.nordforsk.org/ennyhet.cfm?id=490, <http://cordis.europa.eu/coordination/era-net.htm>

NIAS har opbygget en samnordisk forskerskole om "Det asiatiske århundrede". Fokus er her mere end blot den hastige økonomiske og sociale udvikling i Asien. Forskerskolen, "Asian Century Research School Network (ACRSN)", søger gennem nordisk samarbejde samlet at tilbyde Nordens højt kvalificerede forskeruddannelser indenfor Asien-området på tværs af mange discipliner og i tæt kontakt med netværk i Asien. Initiativet gavner allerede mange PhD-studerende og seniorforskere, og vil på sigt gavne universitetsstuderende i hele regionen. De studerende vil få mulighed for at indgå i og opbygge nye innovative forskningsområder, og derved samlet bidrage til at sikre, at de nordiske lande er velforberejede på "det asiatiske århundrede".

Herudover engagerede NMR sig i EXPO 2005 i Japan som organisator og koordinator for en nordisk pavillon

Nordisk Energiforskning

Nordisk Energiforskning (NEF)⁵¹ er en nordisk institution, hvis formål er at være et effektivt instrument for at nå de politiske mål for forskning og erhvervslivsudvikling inden for det nordiske energimarked. Dette skal ske ved at bidrage til en effektiv og miljøvenlig energiproduktion, distribution og anvendelse i Norden via forskning og teknologiudvikling. Samtidig skal den nordiske erhvervslivsudvikling på energifeltet styrkes. Endvidere er målet at fremme kundskabsudveksling inden for energiområdet mellem de nordiske lande og naboer i Østersøregionen.

Også i forhold til EU bidrager NEF på energiområdet. Et centralt program er European Technology Platform for Hydrogen and Fuel Cells, som bidrager til udviklingen af det europæiske forskningsrum indenfor forskning og innovation af disse teknologier. Det sker gennem en effektiv koordinering af europæiske, nationale, regionale og lokale forsknings- og udviklingsprogrammer og -initiativer samt ved at sikre en aktiv deltagelse af nøgleaktører fra industri, forskning, offentlige myndigheder, brugere og civilsamfundet. Samtidig bidrager platformen til at skabe opmærksomhed omkring markedspotentialer for disse teknologier og fremme fremtidigt samarbejde, både indenfor EU og på globalt plan. Platformen er ledet af industrien i samarbejde med EU-Kommissionen. Medlemslan-

⁵¹ www.nordicenergy.net.

dene er repræsenteret i den såkaldte "Mirror Group". Direktøren for Nordisk Energiforskning er valgt som vice chairman for denne gruppe.⁵²

Nordisk Innovationscenter og EU relaterede aktiviteter

Nordisk Minsiterråds institution "Nordisk Innovationscenter (NICE)" skal hjælpe Norden som region til at deltage aktivt i det større europæiske samarbejde, i samspil med de ledende internationale miljøer vedrørende teknologier, virkemidler eller politik fastlæggelse. Dette forudsætter etablering af netværk også udenfor Norden bl.a. indenfor EUs rammeprogrammer, "Conformity Assessment" og tilsvarende aktiviteter. Dette gælder ikke mindst på vegne af små og mellemstore virksomheder.

Konkret betyder det, at NICE prioriterer deltagelse i og finansiering af projekter som kvalificerer nordiske miljøer til europæiske "integrated projects", udarbejder nordiske indspil til nye direktiver og nordisk repræsentation i ERA-NET⁵³ etc.

NICE deltager aktivt i gennemførelsen af de i Lissabon-strategien satte mål for tilvækst i Europa og for strategier for innovation i både 7th Framework Programme for Research (FP7) og i the Competitiveness and Innovation Programme (CIP). Nedenfor følger eksempler på projekter som NICE indgår aktivt i.

ERA-net SAFEFOODERA

I løbet af det sidste år har man i alle nordiske lande oplevet sager med fødevarebårne infektioner, og forbrugernes opmærksom omkring fødevarer er generelt skærpet. Den stigende globalisering af fødevarerproduktion og distribution, sammenholdt med udbredelsen af grænseoverskridende handelsområder, så som EU, er en risiko faktor i spredningen af infektioner, som tit tidligere var begrænset til lokale udbrud. Globaliseringen betyder at nye instrumenter skal tages i brug, grænseoverskridende institutioner vil afløse nationale institutioner. Et stærkt eksempel herpå er det forskningskoordinerende samarbejde SAFEFOODERA.

Konsortiet SAFEFOODERA tager udgangspunkt i det nordiske samarbejde indenfor forskning og innovation vedr. fødevarer sikkerhed, som i 2004 blev videreudviklet til dette europæiske netværk af forskningsfinansierer. Konsortiet, som er drevet af NICE og har Ministerrådet som part-

⁵² www.hfpeurope.org.

⁵³ ERA-NET: <http://cordis.europa.eu/coordination/era-net.htm>

ner, omfatter i alt 21 organisationer i 18 lande, der repræsenterer interesser for næsten 500 millioner europæere. Fire af de 5 prioriterede områder i SAFEFOODERA er defineret af det nordiske samarbejde i Ministerrådet og NICE i fokusområdet Food Safety.

Konsortiet udvikler sig efter de lagte planer, således er der processer igang for

- at inddrage flere europæiske lande i netværket
- at få samarbejdslande i typiske fødevarerleverandørlande udenfor EU (for eksempel Sydøstasien, Sydamerika og Sydafrika)
- at etablere regulære fælles forskningsprogrammer
- at kortlægge medlemmernes forskningsprogrammer.

Det fælles udviklingsprogram bliver blandt de første europæiske programmer, som baserer sig på princippet om ”common pot without guarantee for fair return”⁵⁴ til de lande, som finansierer programmet. 11 lande vil deltage i programmet, herunder NICE og Ministerrådet for Fiskeri, Jordbrug, Levnedsmidler og Skovbrug. Med dette udgangspunkt vil NICE aktivt profilere sig i de kommende EU-programmer, herunder ansøge om ERA-Net plus.

The Baltic Sea Region Innovation Network

I forlængelse af NMRs arbejde med udviklingen af innovationspolitikken i Østersøregionen forhandler NMR i samarbejde med VINNOVA⁵⁵ i Sverige og FORA⁵⁶ i Danmark med EU kommissionen om indgåelse af en kontrakt om et treårigt innovationsprojekt, som skal føre til fælles programmer og aktiviteter, der kan styrke erhvervsklynger og hermed også den regionale udvikling i og på tværs af Østersøregionen. NICE skal være koordinator for projektet ”The Baltic Sea Region Innovation Network” under EU’s PRO INNO NET.

⁵⁴ Økonomisk bidrag fra de nordiske lande, baseret på den nordiske forslingsnøgle (BNI modellen), uden at noget land har nogen garanti for, at forskningsmidler kanaliseres tilbage til respektive land.

⁵⁵ VINNOVA er en statlig myndighed i Sverige som skall bidra till att höja tillväxten och välbådet i hela landet. www.vinnova.se.

⁵⁶ FORA er en forsknings- og analyseenhed under Økonomi- og Erhvervsministeriet i Danmark. For mere information se www.foranet.dk.

Det overordnede mål for projektet er at udvikle og styrke eksisterende innovationsprogrammer i Østersøområdet. Projektet har tre strategiske målsætninger:

- at etablere en fælles konceptuelt ramme for udvikling af politik i forhold til erhvervsklynger, evaluering og operationelle aktiviteter på tværs af nationale grænser i Østersøregionen.
- at etablere en eller flere fælles innovations programmer (med fokus på klynge udvikling) for deltagerlandene i Østersøregionen
- at være et vigtigt europæisk eksempel for tværnational udvikling af innovation med henblik på at opfylde den fornyede Lissabon Agenda.

Samtidig er projektet en del af en samlet EU finansieret pakke, som skal medvirke til at formulere en klyngepolitik på europæisk niveau.

Samnordisk Skovforskning

Samnordisk Skogforskning (SNS)⁵⁷ støtter økonomisk og faglig utarbejdning av søknader innenfor EUs 6. rammeprogram. Den målrettede søkning har betydd, at en del meget store forskningsprosjekter innenfor skogbruksforskning har fått eller får støtte fra EU. Videre er SNS partner i et EU ERANET innenfor fagfeltet ”Wood Material Science”. Nettverksaktiviteten med navn ”WoodWisdom-Net” fikk støtte fra EU og startet 1. januar 2004 og har en varighet på fire år. Det er 12 partnere med i prosjektet; nettverksaktiviteten ledes fra Finland og SNS er en av partnerne. Hovedmålet med prosjektet er å forberede og etablere en felles finansiert utlysning av forsknings- og utviklingsmidler (FoU) innen området ”wood material science” i 2007.

Nordic Centre for Spatial Development

Nordic Centre for Spatial Development (NORDREGIO)⁵⁸ er NMR forskningsinstitut, som beskæftiger sig med regional udvikling, planlægning og bæredygtig udvikling. Det er instituttets overordnede mål at bidrage til en bedre forståelse af de særlige nordiske udviklingsvilkår. NORDREGIO deltager i en lang række internationale projekter om Nordens og

⁵⁷ www.nordiskskogforskning.org.

⁵⁸ www.nordregio.se.

Europas fremtid, herunder projekter i Østersøregionen og Den Nordlige Periferi.

Et eksempel er programmet EUROBALTIC om den civile sikkerhed i Østersøregionen. Programmet har til formål at fremme beredskabet og de enkelte landes kompetence til at beskytte menneskeliv, miljø og kulturarv mod katastrofer – og dermed overordnet set fremme en bæredygtig udvikling i regionen. EUROBALTIC er finansieret af INTERREG IIIB og foregår i perioden 2003–2007. I projektet indgår en lang række myndigheder og forskningsinstitutioner fra de 11 Østersølande.

Et andet eksempel vedrører udvikling af nye planlægningsmetoder for de nordligste dele af Norden og de tilstødende nabolande. For at gøre det mere attraktivt at bo i disse områder er det af vital interesse, at forskellige politikker og strategier, som retter sig mod for eksempel udnyttelse af naturressourcer, skovdrift, turisme, energi og offentlig service koordineres på alle administrative niveauer og har et mere tydeligt fokus på en bæredygtig udvikling. Projektet støttes af EU-programmet Interreg IIIB og afsluttes i 2007. I projektet indgår en række partnere fra Finland, Island, Norge, Skotland og Sverige.

8.4 Naturens ressourcer

Energi

Handlingsplanen for det nordiske energisamarbejde 2006–2009 lægger op til, at Norden skal være på forkant af udviklingen og anvende sine styrkepositioner og sine netværk til i højere grad at påvirke det arbejde, der udføres i internationale organisationer om vigtige energipolitiske forhold. Det nordisk-baltiske samarbejde skal i den forbindelse medvirke til at øge de nordiske og de baltiske landes indflydelse på den energipolitiske dagsorden i EU og i samarbejdet i Østersøregionen. Konkret udmøntedes dette ved afholdelse af et nordisk-baltisk formøde i forbindelse med EU-energirådsmøde i marts 2006 i Bruxelles.

De nordiske energiministre vil på kommende møde i kredsen af nordiske erhvervs-, energi- og regionalministre drøfte samarbejdet om vedvarende energi og Energieffektivisering. Det nordiske samarbejde om vedvarende energi skal ses i lyset af det arbejde der pågår herom i EU.

Miljø

Det nordiske miljøhandlingsprogram 2005–2008 har en række fokusområder, og fælles for dem alle er, at målsætningerne skal ses i et internationalt perspektiv. En lang række af miljøprojekterne gennemføres allerede for tiden med europæiske partnere, herunder den substantielle nordisk-baltiske projektvirksomhed, som i dag. beløber sig til ca. 17 MDKK i nuværende og planlagte projekter i 2006. De nordiske miljøministre diskuterer også fast europæiske sager ved deres møder, og i 2006 har det primært været emner som EU's marine strategi, arktiske miljøproblemer og internationale klimaspørgsmål, som har været drøftet. Miljøspørgsmål er ofte af grænseoverskridende karakter, hvilket nødvendiggør en international koordinering, og samarbejdet har været tæt koordineret fra nordisk side igennem arbejdet i NMR.

NMR er desuden aktiv i de baltiske lande, Nordvestrusland og senest også i Ukraine gennem de betydelige miljøinvesteringer som gennemføres gennem NEFCO (Nordic Environmental Finance Cooperation). Midlerne anvendes til favorable lån til miljøprojekter og NEFCO har en betydelig projektportefølje gennem de mange midler, som administreres af NEFCO (200 M EURO).

Bæredygtig udvikling

Bæredygtig udvikling er en fortsat udfordring og en proces under stadig udvikling nationalt, regionalt og internationalt. Den reviderede nordiske strategi "Hållbar utveckling – en ny kurs för Norden" trådte i kraft 1. januar 2005. Strategien indeholder de nordiske landes langsigtede mål for bæredygtig udvikling op til år 2020 sammen med de mål og tiltag, der er nødvendige i perioden 2005–2008 for at opnå disse langsigtede mål for en række fagministerråd og indsatsområder.⁵⁹

Den nordiske bæredygtighedsstrategi 2005–2008 skal blandt andet bruges som løftestang for at påvirke de internationale indsatser om bæredygtig udvikling. Den viser også, at den nordiske samarbejdsmodel kan anvendes på dette tværgående område. Da den reviderede nordiske strategi også fokuserer på den økonomiske og sociale dimension, understøtter den EUs Lissabonproces. Den danske samarbejdsminister fremsendte som formand for NMR strategien til EUs forårstopmøde i marts 2005 i

⁵⁹ Strategien samt oplysninger om indsatserne i forbindelse hermed findes på www.norden.org/baeredygtig_udvikling/sk.

Bruxelles, som indspil til drøftelserne om Lissabonprocessen og bæredygtig udvikling. Ligeledes blev den nordiske strategi et indspil til EU's økonomiske og sociale komité's Stakeholderforum vedrørende revisionen af den europæiske bæredygtighedsstrategi i april 2005.

Opfølgning og markedsføring af strategien for bæredygtig udvikling var hovedprioriteter i 2005 gennem fortsat kontakt med ansatte i EU kommissionen, der arbejder med revisionen af EU bæredygtighedsstrategi. Den reviderede europæiske strategi for bæredygtig udvikling blev vedtaget på det europæiske Råds sommermøde 2006. Den nordiske strategi er bredere og mere omfattende.

Samarbejdsministrene vedtog i juni 2006 en rapport med et sæt af indikatorer, der knytter sig til den reviderede nordiske strategi for bæredygtig udvikling. Det nordiske indikatorsæt understøtter de internationale bestræbelser i EU, OECD og FN på at udvikle indikatorer om bæredygtig udvikling. Indikatorsættet er distribueret til de relevante internationale aktører.

I det nordisk samarbejde er bæredygtig produktion og forbrug et område, der prioriteres højt. Mål og indsatser for dette, både i strategien for bæredygtig udvikling 2005–2008 og i miljøhandlingsprogrammet 2005–2008 er fastsat. Hermed følger NMR op på handlingsplanen fra "World Summit on Sustainable Development" i 2002 (WSSD), på den opfølgningsplan på 10 år, der er fastsat i FN's kommission for bæredygtig udvikling (CSD) og på EU's indsats herom. NMR har nedsat en gruppe, der koordinerer det fællesnordiske indspil til CSD. NMR har afholdt 2 Round Tables om bæredygtig produktion og forbrug (SCP), et i Oslo i 2005 og et i Stockholm i 2006. Her har man blandt andet drøftet erhvervslivets rolle og funktion som rollemodel i nord/syd problematikken i forhold til SCP. Der er afholdt side events i CSD 13 og 14 om det nordiske samarbejde og indsatser vedrørende SCP. Her blev også resultaterne fra de to rundbordskonferencer formidlet videre.

Fødevarer

Ovennævnte indikatorrapport omfatter forslag til indikatorer for bæredygtighed i relation til fødevarer- og sundhed, hvilket er nyskabende i EU og i international sammenhæng. Norden kan således være spydspids på området.

Lovgivningen omkring fødevarer sikkerhed og mærkning i EU er stærkt detailreguleret, og da lovgivningen generelt også skal følges af EØS-landene udgør samarbejdet herom en central del af det nordiske levnedsmiddelsamarbejde.

”EU/EØS og internationale spørgsmål” er et fast dagsordenspunkt på møder i embedsmandskomiteen, hvor man kort udveksler information og kan tage specifikke sager op, hvis man ønsker at fremme en fælles holdning til denne. Samtidig identificeres løbende temaer, hvor de nordiske lande har fælles holdninger og interesse i at øve indflydelse i EU og andre internationale fora. Størst fordel ved nordisk samarbejde ses på ekspert- og embedsmandsniveau tidligt i beslutningsprocesserne samt i implementeringsfasen. Samarbejdet dækker også alle arbejdsgrupper og netværk.

Af konkrete samarbejdstemaer kan nævnes den kommende revision af EU’s mærkningsregler, hvor Norden lægger stor vægt på bedre forbrugerinformation, og hvor tidligere nordisk samarbejde har givet gode resultater. Et andet vigtigt område er de nye hygiejne- og kontrolregler, hvor Norden ønsker at fremme ændringer i kødkontrollen, så den bliver reelt risikoorienteret og moderniseret. Som nogle af de første på verdensplan har de nordiske lande samarbejdet om afholdelse af fælles beredskabsøvelser for smitsomme og grænseoverskridende dyresygdomme, hvilket også har været landene til gavn under udbruddet af fugleinfluenza.

Bedre sundhed og livskvalitet for alle nordiske borgere gennem mad og motion er en politisk topprioritet. Ministerrådet for Fisker og havbrug, Jordbrug, Levnedsmidler og Skovbrug (MR-FJLS) samt ministerrådet for Social- og helse (MR-S) har i juli 2006 vedtaget en nordisk handlingsplan med den engelske titel ”Nordic Plan of Action for better health and quality of life through diet and physical activity”. Temaet er af stor international betydning på grund af den stærkt stigende overvægts- og fedmeproblematik globalt set. Handlingsplanen skal derfor ikke alene skabe synergi og merværdi i forhold til de mange gode nationale initiativer, men også bruges som udgangspunkt for de nordiske landes deltagelse i den internationale og europæiske debat.

Jordbrug

Et af de overordnede mål for det nordiske samarbejde på landbrugsområdet er at fremme udviklingen af et mønster i europæisk jordbrug, der er

bæredygtigt, mangesidigt, konkurrencedygtigt, og som praktiseres i alle dele af Europa, også i regioner med særlige udfordringer.

Arbejdet inden for jord- og skovbrugsområdet har gennem årene lagt stor vægt på samarbejdet med EU om relevante projekter og udvalg, der arbejder med jord- og skovbrugsanliggender. For at understrege dette, er forhold, der vedrører EU og andre anliggender med en international dimension, et fast punkt på dagsordenen for møder i embedsmandskomiten EK-FJLS (jordbrug). De tre nordiske EU-medlemmer har også uformelle konsultationer før EUs landbrugsministerrådsmøder og holder dermed hinanden orienteret om nationale standpunkter forud for drøftelserne i EU. Fra nordisk side udarbejder man indspil til EU problemstillinger og til implementering af regelsæt fra EU.

Skovbrug

I EU sammenhæng diskuteres inden for skovbrug primært sager som f.eks. skovfrø, miljø overvågning og tiltag, biodiversitet, bioenergi og illegal handel med tømmer. Nordisk Ministerråd har gennem en del af EU's forskningsrammeprogrammer og forskningsprogrammer haft mulighed for samarbejde og komme med indspil i forhold til det nordiske skovbrugsforskningssamarbejde. Man samarbejder nordisk med succes om forprojekter til EU og deltager i et EU ERANET kaldet WOODWISDOM.

Genetiske ressourcer

Det nordiske samarbejde inden for genetiske ressourcer er forankret på politisk niveau, og har en vigtig rolle set i forhold til indflydelse på både EU og andre internationale processer. Senest har det nordiske samarbejde bidraget med værdifuldt in-put om adgang og rettigheder til genetiske ressourcer, og NMR har øget sit samarbejde med både United Nations Food and Agricultural Organisation (FAO) og EU inden for området. EU og FAO har tilkendegivet, at et tættere samarbejde ønskes med NMR om nuværende og kommende politisk aktuelle temaer inden for blandt andet husdyrgenetiske ressourcer og skovgenetiske ressourcer. Ligeledes vil Nordisk Genbank, Nordisk Genbank Husdyr, Nordisk Skov- Frø og Planteråd samt Nordisk Kontaktorgan for Jordbrugsforskning samarbejde om en forskningsansøgning til EU om genetiske ressourcer og kulturlandskabet.

Biodiversitet

De nordiske lande profilerede sig stærkt både under forhandlingerne og implementeringen af biodiversitetskonventionen og gennem forhandlingerne vedr. et legalt rammeværk for genetiske ressourcer mad og landbrug i FN's Fødevareorganisation FAO. Norden er en af de første regioner, som gennem projektet om rettigheder og adgang til genetiske ressourcer har analyseret forskellige scenarier, og dette arbejde kan på grund af sin nyskabende natur være af interesse for øvrige lande og regioner.

NMR opstillede stande på Biodiversitetskonventionens partsmøde i Brasilien i sommeren 2006 samt på FAOs Kommission for genetiske ressourcer for mad og landbrug i Italien. Begge stande fremviste det arbejde, der er gennemført i nordisk sammenhæng mht. biodiversitet, genetiske ressourcer og naturbeskyttelse.

Landdistriktspolitik

Landdistriktsproblematikken er et vigtigt element i både de nationale og i EU's landbrugspolitikker. Ministerrådet for Fiskeri og havbrug, Jordbrug, Levnedsmidler og Skovbrug (MR-FJSL) har i august 2004 nedsat en gruppe på højt embedsmandsniveau om Nordens fremtidige Jordbrugs og Kulturlandskab (NORDFRAM) som arbejder med landdistriktsudvikling, herunder implementering af EU's landdistriktspolitik og afkobling af EU landbrugsstøtten. Det er i denne sammenhæng nødvendigt at klarlægge, hvilket potentiale landdistrikterne har, ikke alene som produktionsgrundlag for jord- og skovbrug, men langt bredere som eksempelvis at vurdere mulighederne for udvikling af turisme og bosætning.

EU's maritime politik

NMR nedsatte i december 2005 en nordisk gruppe for maritim politik, hvis formål er at identificere og udføre aktiviteter, hvor Norden kan gøre forskel i udviklingen af EU's maritime politik. Desuden er nedsat en rådgivergruppe, som skal støtte op om dette arbejde.

EU's grønbog udkom i juni 2006 og EU-Kommisionen har indbudt til offentlig drøftelse af grønbogen med en generel invitation til at indsende kommentarer og forslag til den fremtidige maritime politik i EU frem til juli 2007. Flere af NMRs politikområder er indbefattet i grønbogens behandling af en fremtidig maritim politik, herunder miljøpolitik, fiskeripolitik, innovation, undervisning, forskning, arktisk politik, regionalpolitik,

samarbejde med Rusland og bæredygtig udvikling. Nordens geografi dækker et havområde, som er relevant for EUs maritime politik. Norden er aktør i Østersøen og Nordsøen og er desuden den vigtigste aktør i den enorme Nordøstatlanten. Endvidere er Arktisk et prioriteret område i Norden, som grønbogen også reflekterer over.

NMR forventer at kunne bidrage væsentlig til EU-debatten gennem en koordineret og holistisk indfaldsvinkel og samtidigt påvirke den globale debat om havpolitik.

8.5 Grænsehindringer – styrkelse af det indre marked

Nedbrytandet av gränshinder

I takt med att EU utvidgas med nya medlemsländer och den globala konkurrensen hårdnar, blir det alltmer viktigt för de nordiska länderna att säkerställa den fria rörligheten och en väl fungerande inre marknad i Norden. Målet är en gradvis fördjupad nordisk integration. Såväl företag som privatpersoner upplever ofta Norden som en inre marknad som fritt kan tillgås för handel, företagande, studier och arbete. Trots detta finns det fortfarande ett stort antal barriärer som behöver övervinnas innan denna frihet är fullt uppnådd. Arbetet med att nedbryta dessa barriärer och för att göra Norden till en föregångsregion i Europa pågår ständigt.

Under perioden 2003–2005 fungerade den tidigare danske statsministern Poul Schlüter som en så kallad särskild representant med uppgift att driva på arbetet med att nedbryta nordiska gränshinder. Dennes mandat löpte ut vid utgången av 2005. Under det norska ordförandeskapet i NMR 2006 utvecklas i stället en modell som innebär att respektive ministerråd, inom prioriterade områden såsom näringsliv, utbildning, socialförsäkringar och skatt, utpekar särskilt sakkunniga pådrivare. Denna nya ordning ska leda till en ökad fokusering och effektivisering av arbetet med att nedbryta gränshinder i Norden.

Informationsarbetet och Hallå Norden

Parallellt med arbetet att nedbryta juridiska och administrativa gränshinder, fortsätter NMR:s informationstjänst, Hallå Norden⁶⁰ att informera medborgare, myndigheter och företag om gällande regelverk i Norden,

⁶⁰ www.hallonorden.org.

för att på så sätt underlätta den fria rörligheten. Sedan 2003 har NMR finansierat och Hallå Norden nationellt genomfört ett stort antal utbildningsseminarier riktade mot handläggare på nordiska myndigheter i syfte att höja den allmänna kunskapsnivån bland de myndighetspersoner som normalt handlägger internordiska ärenden. Från och med 2007 kommer denna verksamhet att permanentas som en integrerad del av Hallå Norden och gränshindersarbetet.

Sedan 2005 finns det ett virtuellt nordiskt skattekontor⁶¹ som ska underlätta den fria rörligheten i Norden för privatpersoner och företag. I maj 2006 påbörjades samtidigt arbetet med att utveckla en interaktiv nordisk socialförsäkringsportal som ytterligare ska bidra till att öka mobiliteten. Det som gör dessa webbportaler speciella är att det ger medborgare och företag möjlighet att inte bara ta del av nationella regelverk från samtliga länder, på samtliga nordiska språk, men också gör det möjligt att ställa personliga frågor till flera nationella myndigheter samtidigt och att få koordinerade svar från samtliga dessa myndigheter genom en samlad kontaktpunkt. Dessa informativa och interaktiva webbportaler knyts till Hallå Nordens webbportal, som en naturlig samlingsplats för all mobilitetsrelevant nordisk information.

8.6 Velfærdsprogram

I efteråret 2000 blev et Velfærdsforskningsprogram igangsæt af Nordisk Ministerråd med et budget på 35 millioner Danske kroner (DKK) fordelt over fem år. Hovedtemaet var ”Den nordiske model” set fra forskellige perspektiver på tværs af grænser og politikområder. Forskningsprogrammet markerede sin afslutning med en konference den 11. maj 2006 i Oslo.

Velfærdsforskningsprogrammet har først og fremmest bidraget til at give et bud på, hvordan den nordiske velfærdsmodel skal forstås, ligesom centrale udfordringer for det fremtidige nordiske velfærdssamfund er konkretiseret. Konsekvenserne af øget økonomisk globalisering, den demografiske udvikling med en stigning af ældre, lavt fødselstal og indvandring er eksempler på aktuelle udfordringer. En væsentlig hovedkonklusion er, at den nordiske velfærdsmodel ikke *alene* kan ses som én homogen størrelse. De nordiske velfærdsamfund er både mangfoldige og

⁶¹ www.nordisketax.net.

mere komplekse end omverden umiddelbart ser. Og det er især fra sammenligninger mellem de nordiske lande, at der fortsat kan hentes inspiration til fornyelse og læres af hinandens erfaringer. På afslutningskonferencen i Oslo konkluderede Joakim Palme, direktør for det svenske Institut for Fremtidsstudier, at velfærdssamfundet har udviklet sig i forskellige retninger i de nordiske lande de seneste år. Alligevel er der mere, der forener end adskiller dem i forhold til den øvrige vestlige verden.

Uden for Norden er interessen for den nordiske velfærdsmodel vokset, både i de øvrige europæiske lande og i USA, fordi man har opfattelsen af, at de nordiske lande repræsenterer andre måder at løse velfærdspolitiske udfordringer på. Nationale velfærdspolitiske debatter ser ikke altid Norden som helhed og hvad som skiller Norden fra eksempel andre dele af Europa. Velfærdsforsknings-programmet har især peget på, at det er ved sammenligninger med lande uden for Norden, at fællestrækkene i de nordiske velfærdssamfund bliver tydeligere, og at det derfor giver mening at tale om én nordisk velfærdsmodel.

Velfærdsforskningsprogrammet har givet ny viden, ligesom resultatet giver et solidt underlag for den videre debat om udvikling af det nordiske velfærdssamfund. Mange forskere har været involveret i hele programperioden. Der er tale om i alt 15 projekter, hvoraf seks er kundskabsoversigter baseret på nordisk forskning. Sammendrag af de 15 forskningsprojekter samt anbefalinger til opfølgningsinitiativer kan læses i Programkomitéens slutrapport "Nordisk Ministerråds Velfærdsforskningsprogram – Programkomitéens slutrapport" TemaNord (2006:512) april 2006⁶².

8.7 Yderligere eksempler på fagministerrådenes arbejde i en international ramme

Nedenfor følger en række yderligere eksempler på forskellige aktiviteter i Nordisk Ministerråds regi, som kan være af interesse i et internationalt perspektiv.

⁶² Rapporter fra Nordisk ministerråd kan bestilles på www.norden.org/publikationer.

Kultur

Designutställningen Scandinavian Design beyond the Myth⁶³ fortsatte sin turné och visades under sommaren 2005 i Glasgow, varefter den visades i Köpenhamn och Göteborg under hösten 2005.

Hösten 2006 visas utställningen på två museer i Spanien, Coruna och Vigo. Se också kap. 6.

Lagstiftning och sjörättssamarbete

Samarbetet kring EU/EES-frågor om lagstiftning är angeläget eftersom en stadigt ökande andel av lagstiftningsarbetet numera rör EG/EES-regler. Under 2005 uppnåddes politisk enighet om den s.k. nordiska utlämningsordningen; denna bygger på och vidareutvecklar EU:s motsvarighet. Genomförandet av den nordiska ordningen har fortsatt under 2006. Under 2006 genomför det norska ordförandeskapet i NMR seminarier med internationella dimensioner, bl.a. när det gäller s.k. grooming – där pedofiler söker kontakt med barn via Internet – och alternativ tvistlösning.

Under 2006 års justitieministermöte diskuterades flera internationella frågor. Hit hör det nordiska lagstiftningssamarbetets framtid, effektivitet och rättssäkerhet i brottsbekämpningen, särskilt i ljuset av användningen av hemliga tvångsmedel (s.k. buggning m.m.), terrorism och mänskliga rättigheter.

Nordiska institutet för sjörätt är en viktig aktör, både vad gäller analytisk grundforskning och vad gäller utformningen av nya regler. Under de senaste åren har institutionens arbete följts upp i internationella fora som EU, FN:s och sjöfartsorganisationen IMO. De nordiska lösningarna har där präglat debatten och fått genomslag på flera områden. Arbetet med det utvidgade passageraransvar till sjöss, som nu är i färd med att slutföras i EU och IMO, hade inte varit möjlig utan det nordiska samarbetet som organiserats kring Nordiska institutet för sjörätt.

Jämställdhet

Nordiska ministerrådet för jämställdhet arrangerade under det norska ordförandeskapet i NMR en Side Event med temat *Kvinnor deltagande och makt i politiken* under FN:s årliga kvinnokommissionsmöte i mars 2006 i New York.

⁶³ www.scandesign.org.

Nordisk Institutt før kvinne og kjønnsforskning (NIKK) samarbeider med EU-kommissionens Women & Science-enhet i frågor kring forskningspolitikk ur ett könsperspektiv. NIKK arrangerade i november 2005 tillsammans med Nationella sekretariatet för genusforskning i Sverige och Sveriges EU/FoU-råd ett seminarium för EU-parlamentariker och tjänstemän vid EU-kommissionen. Seminariet presenterade nordisk könsforskning och diskuterade könsforskningens roll i EU:s forskningspolitik.

8.8 Samarbejde med Europarådet

Nedenfor følger eksempler på samarbejde som Nordisk Minsiteråd har med Europarådet.

Social og helse

Ministerrådet for social- og helse politik (MR-S) arbejder i en EU kontekst, knytter sig primært til EUs Nordlige Dimensions Partnerskab indenfor sundhed og helse med særlig fokus på børn og unge og menneskehandel, se mere om dette i kapitel 2.3.2.

Men også Europarådet er en vigtig samarbejdspartner for social- og helse ministerrådet, specielt hvad angår handicapspørgsmål. Der er således indledt kontakt mellem NMRs sekretariat og Europarådet om et mere formaliseret samarbejde vedrørende politikker for personer med nedsat funktionsevne.

Kultur

NORDBUK – Nordisk Børne- og Ungdomskomite – udgav i november 2005 i samarbejde med Europarådets ungdomssektor en håndbog om ”menneskebiblioteker”. Europarådet stod for udgivelser på bl.a. engelsk, fransk og ungarsk, mens NMR har finansieret udgivelser på dansk, finsk, islandsk, norsk og svensk. Idéen om ”menneskebiblioteker” opstod på initiativ af unge i Norden og blev afprøvet første gang i år 2000 på Roskilde Festivalen i Danmark. Menneskebiblioteket fungerer nøjagtig som et normalt bibliotek – lånerne kommer og låner en ”bog” i en begrænset periode. Der er kun én forskel: Bøgerne på Menneskebiblioteket er mennesker, og bøgerne og lånerne indgår i en personlig dialog. Bøgerne på Menneskebiblioteket er mennesker, som repræsenterer grupper, som

jævnligt bliver mødt med fordomme og som hyppigt oplever, at de bliver udsat for diskrimination og/eller social udelukkelse.

NORDBUK har desuden taget initiativ til at indgå i Europarådets kampagne ”All different – all equal”, der finder sted i 2006–2007.

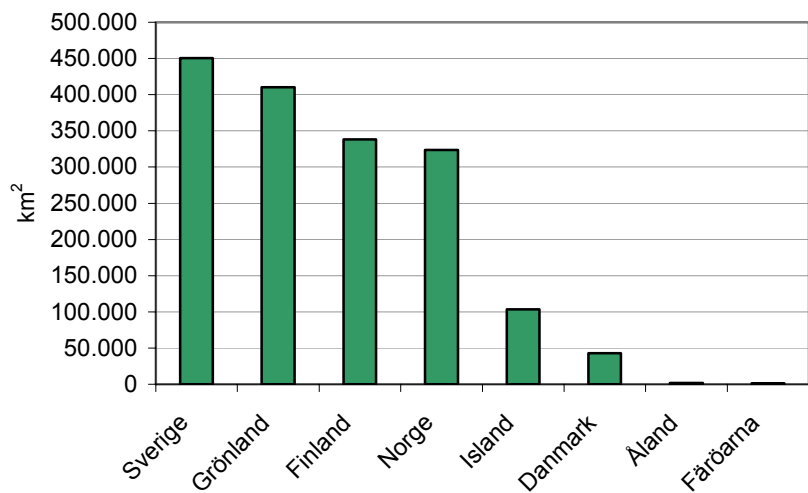
Miljø

NMR blev i maj 2006 tildelt en observatørpost i Europarådets Kulturarvskomiteé, efter anmodning fra NMRs Generalsekretær. Baggrunden for anmodningen bunder i det betydelige arbejde, som gennemføres i Norden med henvisning til beskyttelse af den nordiske kulturarv vedrørende kulturminder, kulturmiljøer og naturtyper, og som har betydning for de kulturelle og historiske aspekter i samfundet, herunder oprindelige folks levevilkår.

Bilag I: Fakta om Norden

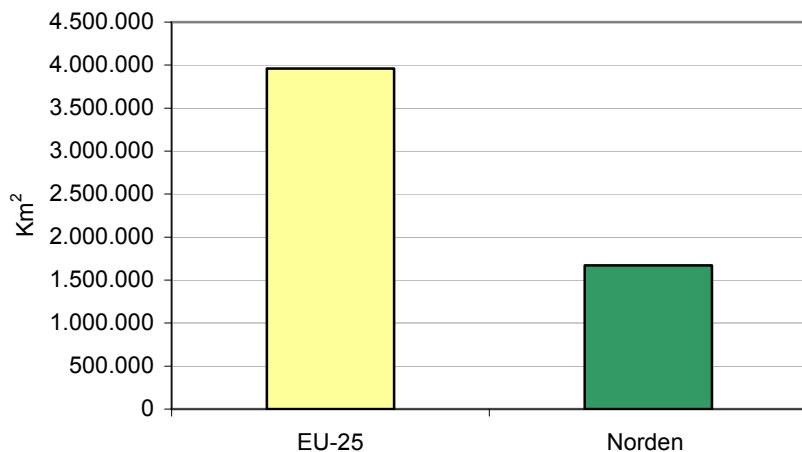
Allmänt

Figur 1a. Total landyta km² år 2004.

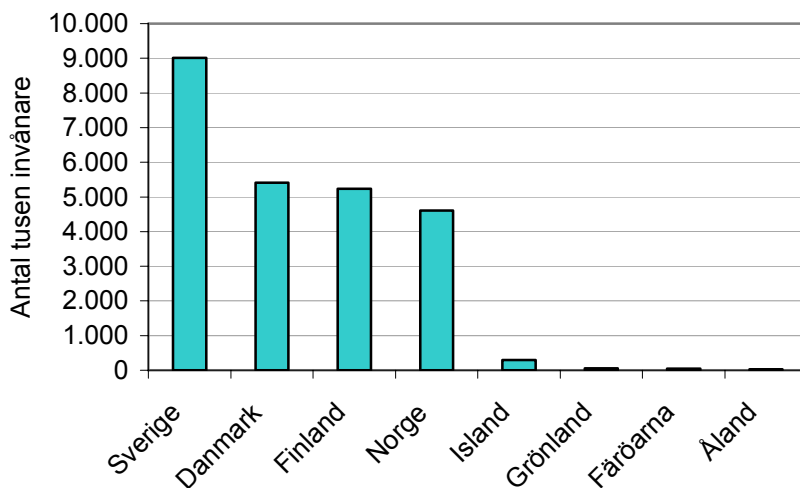
Anm: Norge eksklusive Svalbard (61.020 km²) and Jan Mayen (377 km²). Grönlands yta avser isfri landyta.
Källa: Nordisk statistisk årsbok.

Figur 1b. Total landyta, km². År 2004.

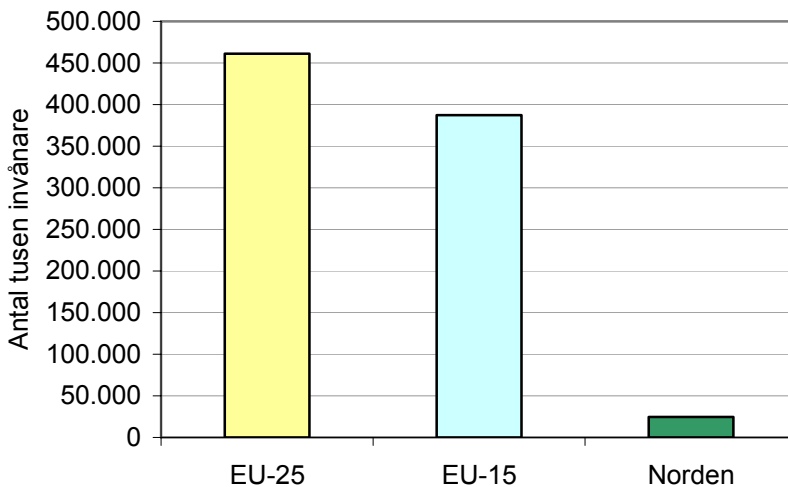
Anm: Norden inklusive självstyrande områden. EU-25 gäller år 2003. Grönlands yta avser isfri landyta.
Källa: Nordisk statistisk årsbok samt Eurostat

Figur 2a. Antal i befolkningen 2005.

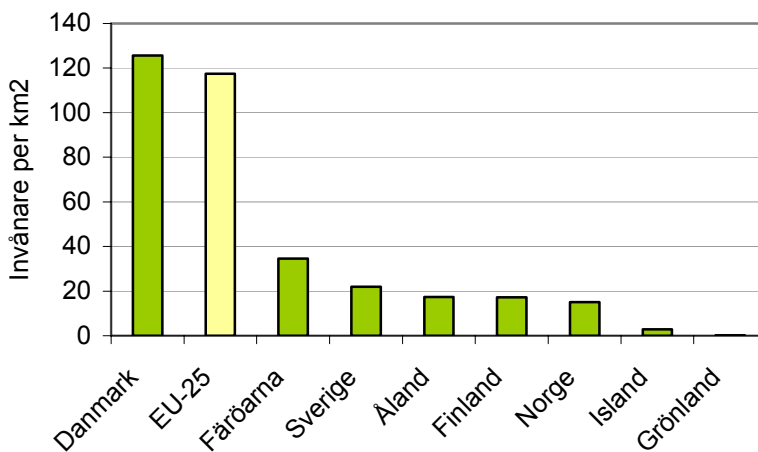

Källa: Nordisk statistisk årsbok.

Figur 2b. Antal i befolkningen 2005.

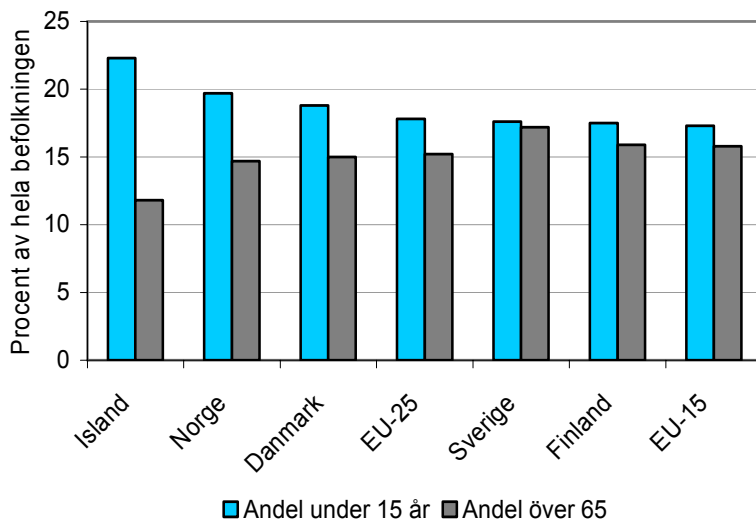

Anm.: Totalt de nordiska länderna inklusive självstyrande områden
Källa: Nordisk statistisk årsbok och Eurostat

Figur 3. Invånare per km².

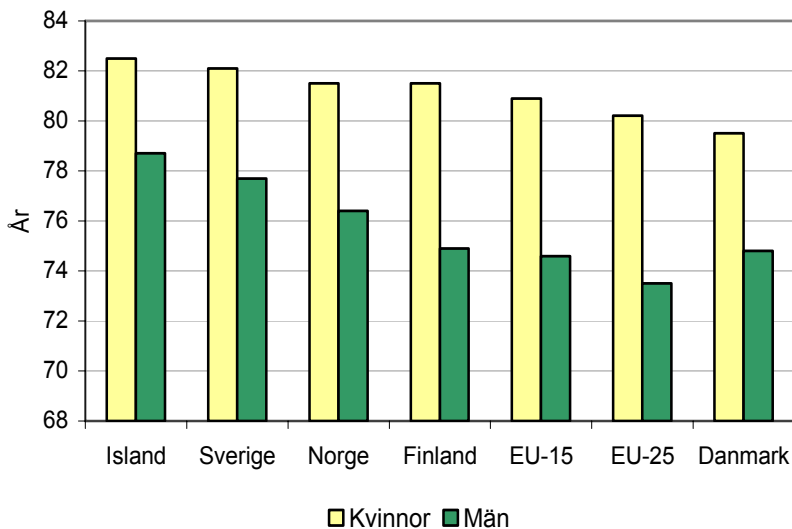
Anm.: De nordiska länderna år 2005 inklusive självstyrande områden samt EU-25 år 2003. Per km² land area= total area förutom vattenarea. Grönland avser area landarea fri från is. Danmark: Invånare fördelat på total area.
Norge: Invånare fördelat på den totala arean fastland.
Källa: Nordisk statistisk årsbok och Eurostat

Figur 4. Andel under 15 år samt över 65 år som procent av befolkningen. År 2005.

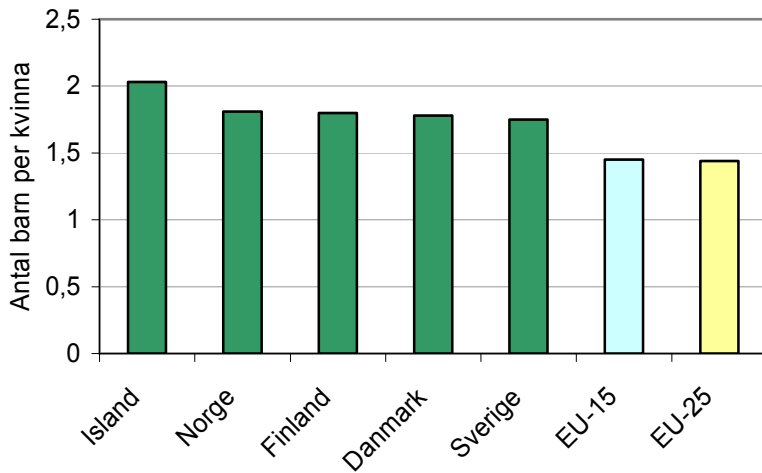

Uppgifter för EU-15 och EU-25 gäller år 1997.
Källa: Nordisk statistisk årsbok och Eurostat

Figur 5. Medellivslängd i genomsnitt, kvinnor och män. År 2004

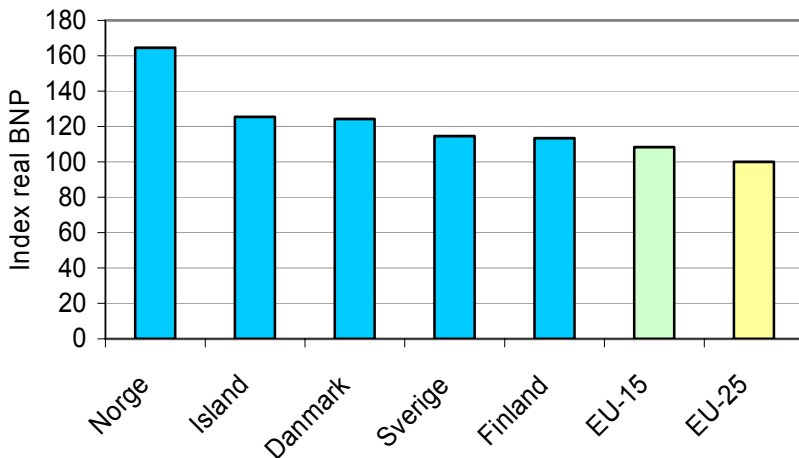

Anm: Avser medellivslängd från födseln. Uppgifter för EU-15 och EU-25 gäller år 1999.
Källa: Nordisk statistisk årsbok och Eurostat

Figur 6. Fertilitet. Genomsnittligt antal födda barn per kvinna. År 1997.

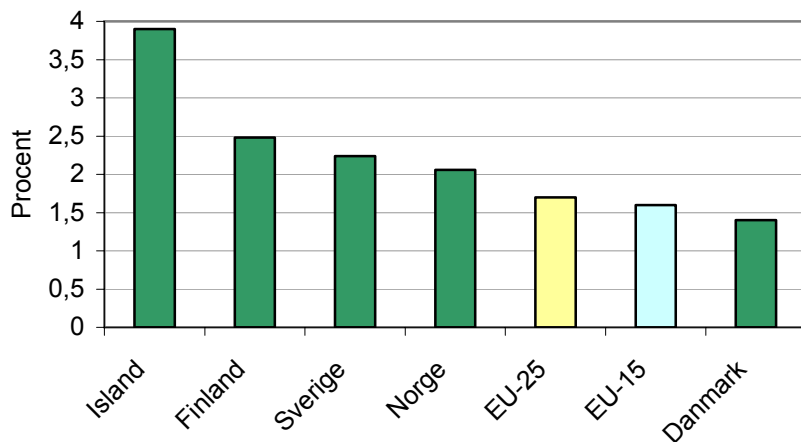
Anm: Uppgifter för EU-15 och EU-25 gäller 1997.
Källa: Nordisk statistisk årsbok och Eurostat

Ekonomi

Figur 7. BNP per capita, köpkraftsparitetsjusterad. Index där EU-25 är 100. År 2005.

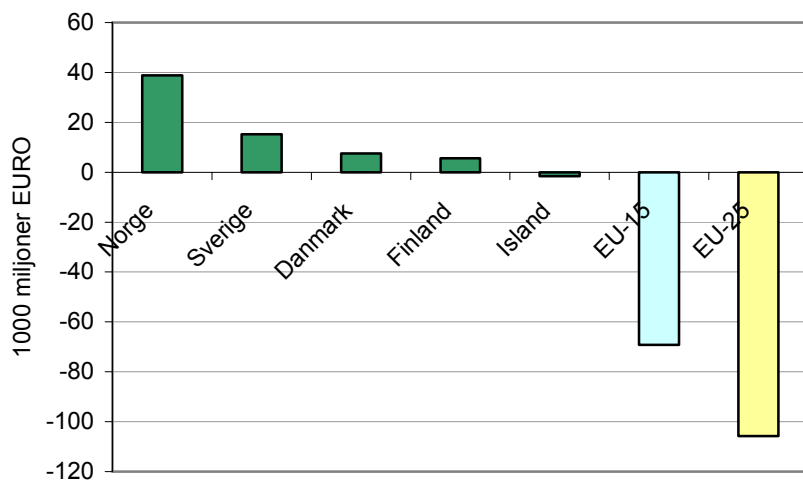
Källa: Nordisk statistisk årsbok och Eurostat

Figur 8. Genomsnittlig tillväxt i BNP, fasta priser. År 2001–2005.

Källa: Nordisk statistisk årsbok och Eurostat

Figur 9. Handelsbalans, totalt i 1000 miljoner EURO. År 2005.

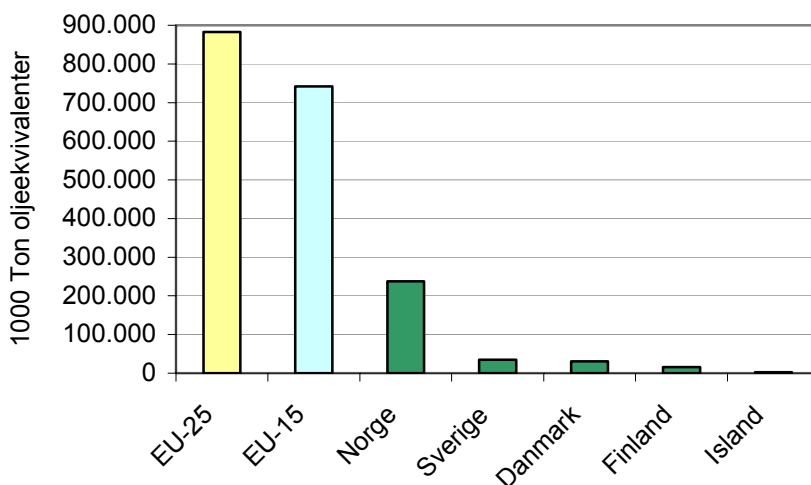

Källa: Eurostat

Figur 10. Handelsnetto olika varugrupper i 1000 miljoner EURO, år 2005.

	Livsmedel och dyligt (SITC 0+1)	Råvaror utom bränsle, (SITC 2+4)	Bränsle och dyligt (SITC 3)	Kemiska produkter (SITC 5)	Halvfabrikat samt övriga färdiga varor (SITC 6+8)	Maskiner och transportme- del (SITC 7)
Norge	1,5	-2,7	54,7	-2,0	-4,8	-10,7
Sverige	-2,9	2,8	-4,9	2,3	6,0	11,7
Danmark	5,0	0,6	3,6	2,5	-1,7	-3,2
Finland	-1,5	-0,7	-3,6	-2,1	7,5	4,3
Island	1,1	-0,1	-0,3	-0,2	-0,5	-1,5
EU-15	-9,5	-28,2	-204,7	82,2	-23,1	106,1
EU-25	-9,7	-28,7	-220,6	70,1	-25,5	103,9

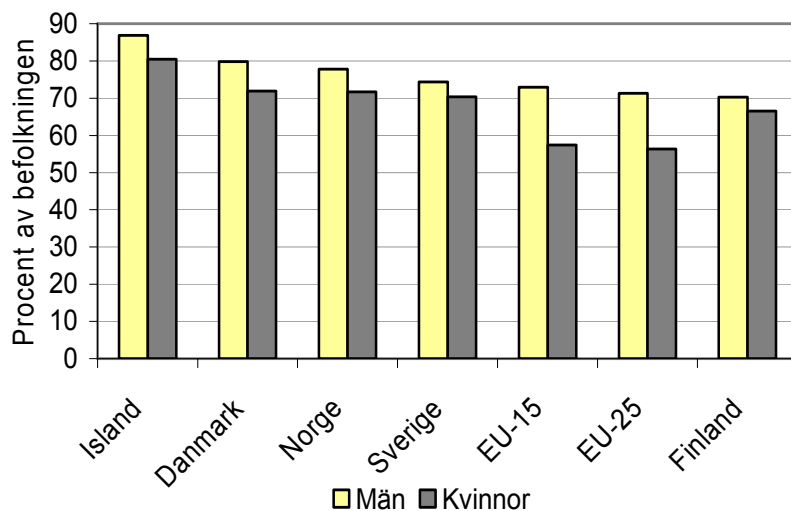
Källa: Eurostat

Figur 11. Energiproduktion år 2004, 1000 ton oljeekvivalenter.

Källa: Nordisk statistisk årsbok och Eurostat

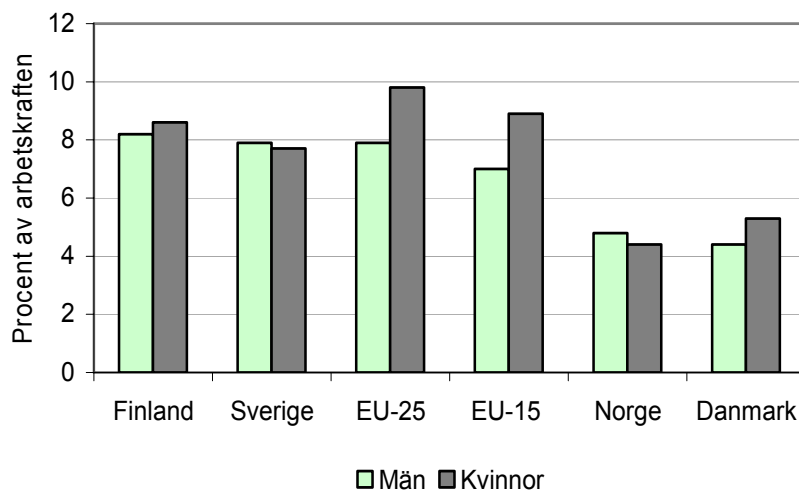
Arbetsmarknad & utbildning

Figur 12. Sysselsætningsgrad i den arbetsföra befolkningen 15–64 år.

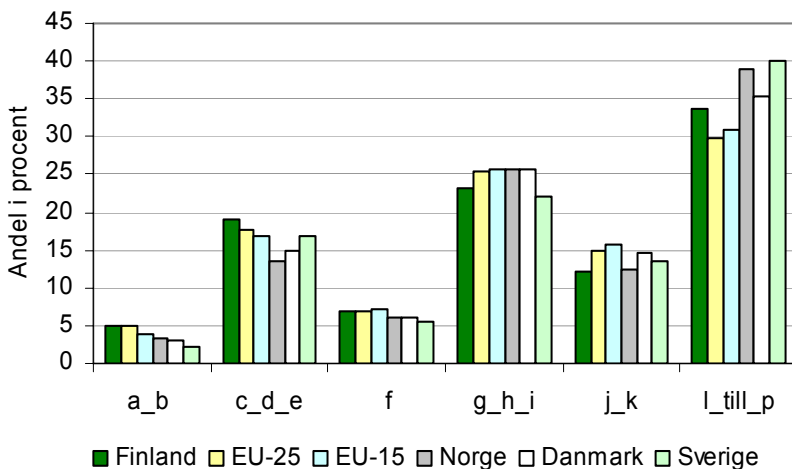
Källa: Nordisk statistisk årsbok och Eurostat

Figur 13. Arbetslöshet som andel av arbetskraften.

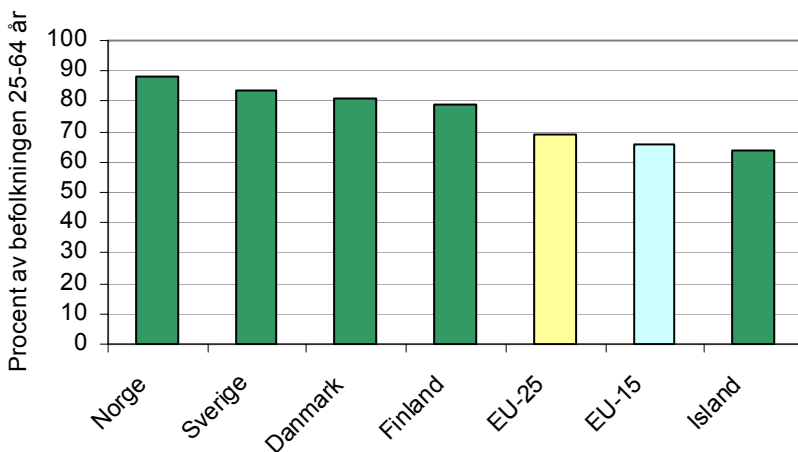
Källa: Nordisk statistisk årsbok och Eurostat

Figur 14. Sysselsättningsandel på branschnivå 2005 enligt NACE 6 i procent av total sysselsättning.

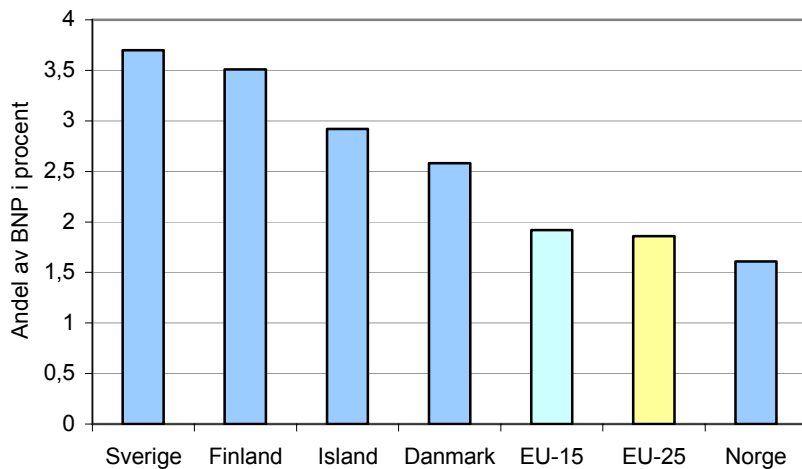
Anm: Branschindelning enligt NACE 6, där; a_b: Jordbruk, jakt och skogsbruk; c_d_e: Tillverkning; f: Byggverksamhet; g_h_i: Partihandel och detaljhandel; reparation av motorfordon, hushållsartiklar, personliga artiklar, hotell och restauranger, transport, magasinering och kommunikation; j_k: Finansiell verksamhet, fastighets- och uthyrningsverksamhet, företagstjänster; l_till_p: Offentlig förvaltning och försvar; obligatoriskt socialförsäkring, utbildning, hälso- och sjukvård, sociala tjänster; veterinärverksamhet, andra samhällsreliga och personliga tjänster, hushållens verksamhet
Källa: Eurostat

Figur 15. Andel av den vuxna befolkningen 25–64 år med minst längre gymnasial utbildning 2005.

Anm: Island avser provisoriskt värde.
Källa: Nordisk statistisk årsbok och Eurostat

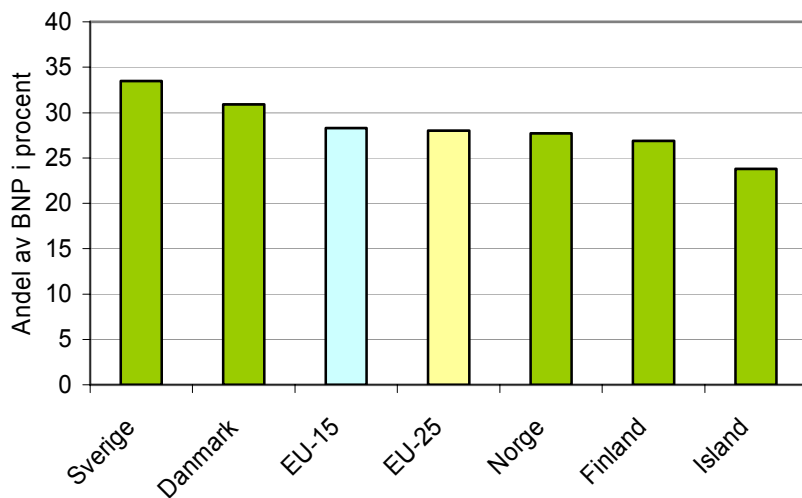
Figur 16. FoU utgifter 2004 som andel av BNP.

Anm: Danmark avser preliminära värden , EU-15 och EU-25 avser prognostiserade värden
Källa: Nordisk statistisk årsbok och Eurostat

Social

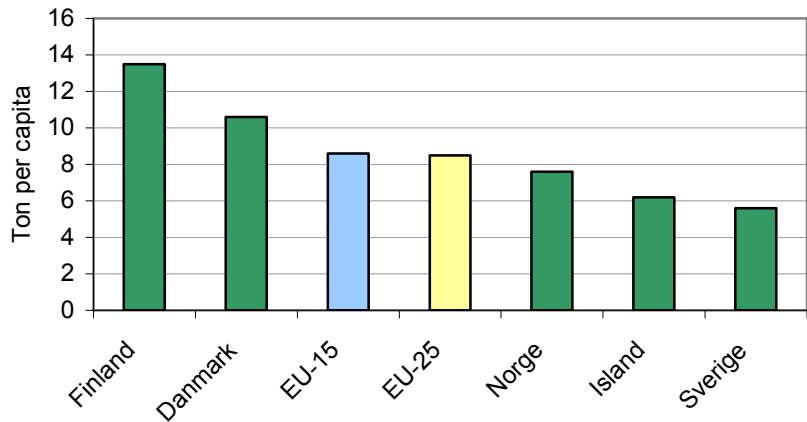
Figur 17. Sociala utgifter 2003 som andel av BNP.

Anm: För EU-15 och EU-25 avser uppgifterna estimat. Sverige avser provisoriskt värde.
Källa: Nordisk statistisk årsbok och Eurostat

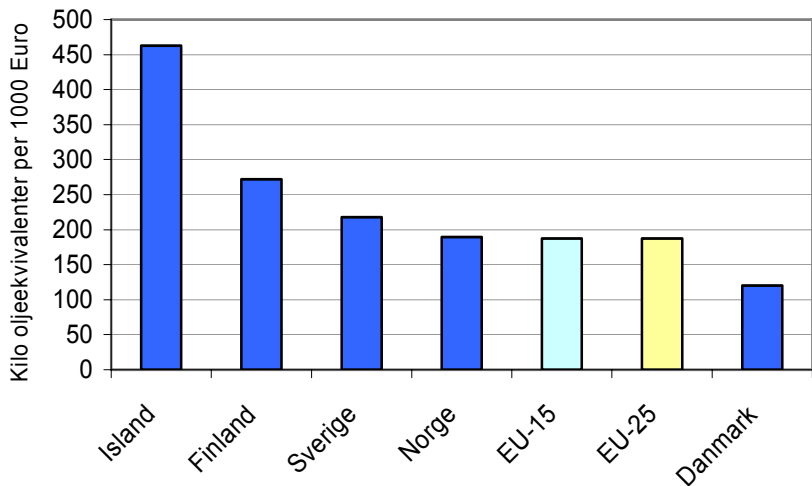
Miljö och energi

Figur 18. Utsläpp av koldioxid, ton per person. År 2003

Källa: Nordisk statistisk årsbok och Eurostat

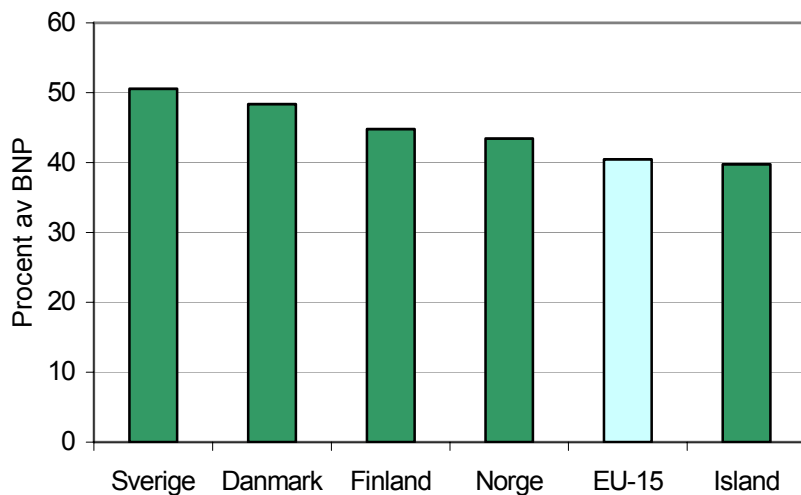
Figur 19. Energiintensiteten i produktionen 2004 i relation till real BNP. Kilo oljeekvivalenter per 1000 Euro.

Källa: Eurostat

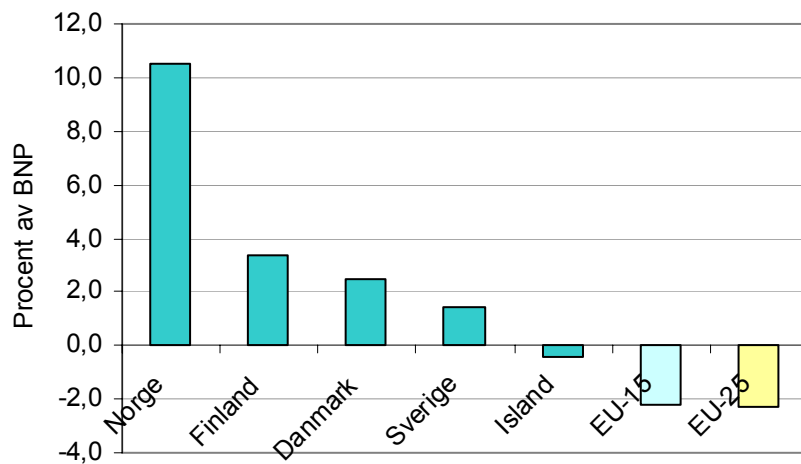
Offentliga finanser

Figur 20. Genomsnittligt skattetryck 2003. Totala skatteintäkter som andel av BNP.

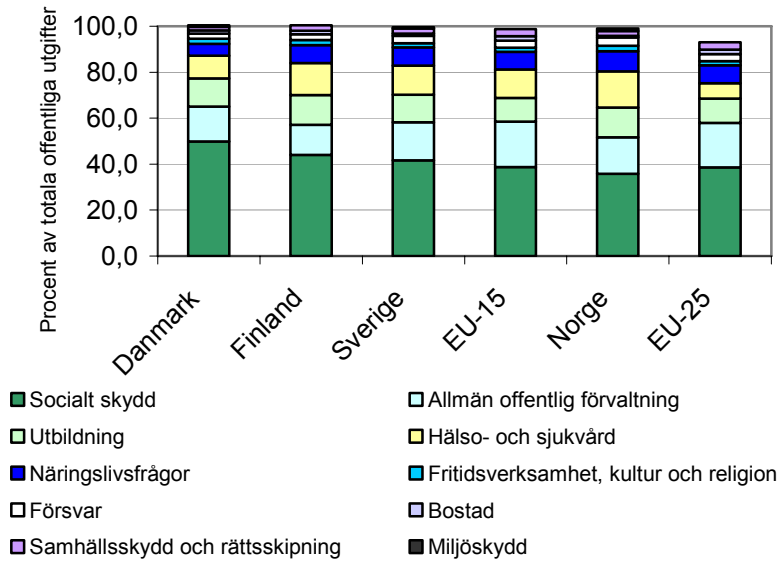
Källa: OECD

Figur 21. Budgetbalans i de offentliga finanser som andel av BNP. Genomsnitt 2001–2005.

Anm: Norge och Finland avser perioden 2001–2004

Källa: Eurostat

Figur 22. Fördelning av de offentliga utgifterna 2004.

Källa: Eurostat

Bilag II: Fakta om Nordisk Ministerråd

Nordiska ministerrådet (NMR) är de nordiska regeringarnas officiella samarbetsorganisation. Ministerrådet omfattar regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. De självstyrande områdena Färöarna, Grönland och Åland deltar i ministerrådets arbete på särskilda villkor.

Nordiska ministerrådets, liksom Nordiska rådets, verksamhet styrs av det s.k. Helsingforsavtalet från 1962, senast ändrat 1995.

Syftet med det nordiska samarbetet anges i Helsingforsavtalet på följande sätt:

”De fördragsslutande parterna skall eftersträva att bevara och ytterligare utveckla samarbetet mellan länderna på det rättsliga, kulturella, sociala och ekonomiska området samt i fråga om samfärdseln och miljövården.

De fördragsslutande parterna bör rådgöra med varandra i frågor av gemensamt intresse som behandlas i europeiska och andra internationella organisationer och konferenser.”

I preambeln understryks att länderna önskar ”ytterligare förnya och utveckla det nordiska samarbetet i ljuset av de nordiska ländernas utvidgade deltagande i europeiskt samarbetet”.

Ministerråden

Statsministrarna är ytterst ansvariga för det nordiska samarbetet. En minister i varje regering är nordisk samarbetsminister. Dessa ministrar bildar ett särskilt ministerråd (MR-SAM). Härutöver består Nordiska ministerrådet av tio fackministerråd:

- Ministerrådet för utbildning och forskning
- Ministerrådet för närings-, energi- och regionalpolitik
- Ministerrådet för kultur
- Ministerrådet för miljö
- Ministerrådet för fiskeri och havsbruk, jordbruk, livsmedel och skogsbruk
- Ministerrådet för ekonomi och finanspolitik
- Ministerrådet för lagsamarbete
- Ministerrådet för jämställdhet
- Ministerrådet för social- och hälsopolitik
- Ministerrådet för arbetsliv

Till varje ministerråd finns en s.k. ämbetsmannakommitté knuten. Ämbetsmannakommittéerna fungerar som ministerrådens ställföreträdare. Dessutom finns det ofta arbetsgrupper för speciella frågor under respektive ministerråd/ämbetsmannakommitté.

Ministerråden träffas mellan en gång och fem gånger per år. Ämbetsmannakommittéerna kan träffas upp till tio gånger årligen.

Ordförandeskapet i ministerråd och ämbetsmannakommittéer roterar årligen mellan länderna.

Arbetet i ministerråd och ämbetsmannakommittéer följer ofta en fler-årig strategi. Dessa strategier kompletteras med de ettåriga ordförandedeprogrammen. Ordförandeskapet har stort inflytande över hur arbetet i ministerråd och ämbetsmannakommittéer bedrivs och över vilka frågor som sätts på dagordningen.

Nordiska ministerrådets organisation framgår av bilaga 1.

Ministerrådets verksamhet

De tio fackministerrådets arbetsuppgifter påverkas av samarbetsområdets karaktär. Typiskt kan emellertid uppgifterna sorteras in under följande kategorier:

- Diskussioner och beslut om nordiska fördrag, t.ex. socialkonvention och konvention om passfrihet.
- Stöd till institutioner eller grupper som verkar enligt de riktlinjer som respektive ministerråd vill förverkliga.

- Ansvar för nordiska institutioner, t.ex. NordForsk och NICE för forskning och innovation och NUD som utbildar personal för dövblinda.
- Erfarenhetsutbyte, t.ex. om digitaliseringen av radio- och TV-sändningar.

Varje fackministerråd har en budget som fördelas av de nordiska samarbetsministrarna. Budgeten (2006) fördelar sig på följande sätt:

Från vissa ministerråd kan stöd sökas till olika nordiska projekt.

Nordiska ministerrådet har ett omfattande samarbete med de baltiska länderna och Nordvästryssland. Cirka 20% av budgeten avsätts för detta samarbete. Ministerrådet har kontor i Tallinn, Riga, Vilnius, St Petersburg och Kaliningrad.

Ministerrådet har en särskild service för att motverka gränshinder – Hallo Norden. Den kan nås på www.hallonorden.org.

De nordiska institutionerna

Ministerrådets institutioner står för en stor del av den verksamhet som de olika fackministerråden vill genomföra. De nordiska institutionerna är följande:

NOREY – Nordens Hus i Reykjavik	NHV – Nordiska högskolan för folkhälsovetenskap
NHFØ – Nordens Hus på Færøerne	NIKK – Nordiska institutet för kvinno- och könsforskning
NIFIN – Nordens Institut i Finland	NIVA – Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet
NAPA – Nordens Institut i Grønland	NAD – Nordiska nämnden för Alkohol- och Drogforskning
NIPÅ – Nordens Institut på Åland	NOPEF – Nordiska Projektexportfonden
NEF – Nordisk Energiforskning	NSH – Nordiska samarbetsorganet för handikappfrågor
Nordregio – Nordic Center for Spatial Development	NOPUS – Nordiska utbildningsprogrammet för utveckling av social service
NordForsk	NORDICOM – Nordisk informationscenter för medie- och kommunikationsforskning
NICe – Nordisk Innovationscenter	NIFCA – Nordisk institut för Samtidskonst
NIOM – Nordisk Institutt for Odontologiske Materialer	NordScen – Nordisk Center for Scenekunst
NJC – Nordisk Journalistcenter	Nordita – Nordisk Institut for Teoretisk Fysik
NKD – Nordisk Kunstnarsenter (Dalåsen)	
NUD – Nordisk Utbildningscenter för personal för dövblinda	
NGB – Nordiska gubben	

Varje institution har ett resultatkontrakt med respektive fackministerråd, där uppgifterna anges. Kontraktet fullföljs av institutionens styrelse, där alla länder är representerade, och av institutionens ledning och medarbetare.

Ordförandeskapet i institutionernas styrelse roterar med ordförandeskapet i ministerrådet.

Utöver institutionerna har ministerrådet en lång rad samarbetsorganisationer bl.a. på forskningsområdet.

Sekretariatet

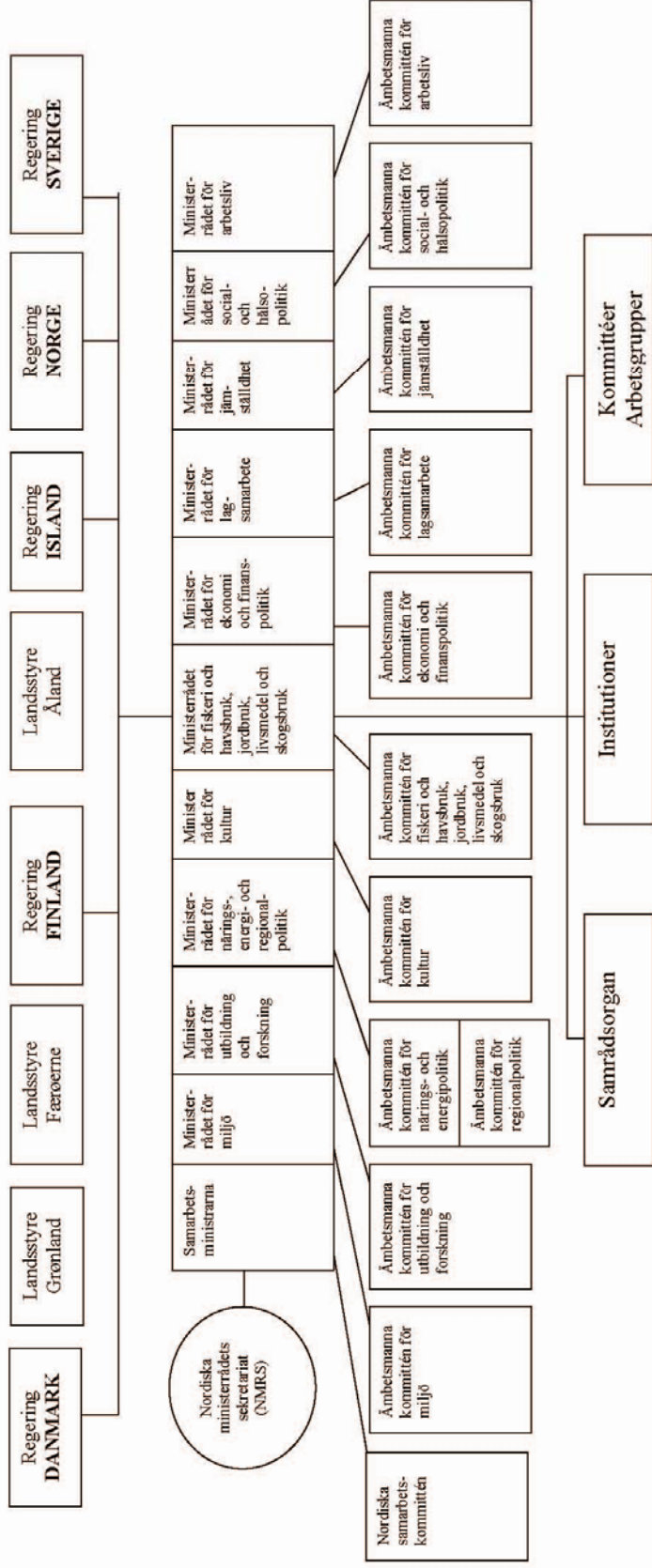
För att stödja ministerråden finns ett sekretariat. Det är organiserat i fyra fackavdelningar, med ansvar för de tio fackministerråden, nämligen:

- Avdelningen för kultur, lagstiftning och jämställdhet
- Avdelningen för utbildning, forskning och arbetsmarknad
- Avdelningen för växt och välfärd
- Avdelningen för miljö och resurser

Sekretariatet leds av generalsekreteraren med sitt kontor (GSK). Generalsekreteraren skall tillse att ministerrådens arbete planläggs, genomförs och följs upp på ett koordinerat sätt. Generalsekreteraren skall dessutom tillse att goda nordiska initiativ främjas.

De anställda i sekretariatet är rekryterade från de nordiska länderna och självstyrande områdena och arbetar på tidsbegränsade kontrakt.

Nordiska ministerrådet (NMR) Organisationschema

Bilag III: Nordisk Ministerråds Arktiske samarbejdsprogram

1. Indledning

Nordisk Ministerråds Arktiske Samarbejdsprogram 2006–08 er en opfølgning af samarbejdsministrenes beslutning om, at gøre Norden til en aktiv del af det regionale samarbejde i Nordeuropa. Det Arktiske Samarbejdsprogram er et af flere samarbejdsprogrammer som Nordisk Ministerråd har etableret med henblik på, at kunne indgå i et regionalt samarbejde med nabo-lande og organisationer. Nordisk Ministerråd er en god platform for landene til at opnå indflydelse og gevinster i relation til den politiske dagsorden i det regionale samarbejde.

Nordisk Ministerråds Arktiske Samarbejdsprogram daterer sig tilbage til 1996, og er senest blevet revideret i 2002. Nærværende revision finder sted som følge af programperiodens udløb, men er i øvrigt begrundet i:

- Erfaringerne gjort i de forløbne år med arbejdet i Arktisk Råd.
- Ændringerne i Nordisk Ministerråds nærområdeaktiviteter, som har ført til udviklingen af et Ruslandsprogram og en i geografisk henseende heldækkende politik for samarbejdet med nordens naboer.
- Den reviderede Nordiske Strategi for Bæredygtig Udvikling, som udgør et fundament for det moderne ministerrådssamarbejde og fungerer som udgangspunkt for fællesnordiske indspil om bæredygtig udvikling.

Nærværende samarbejdsprogram skal være Nordisk Ministerråds platform for samarbejde om Arktiske spørgsmål med landene i Arktisk Råd,

med EU om udviklingen af det Arktiske Vindue i EU's nordlige dimension og med Nordens arktiske naboer i Vestnorden i perioden 2006–08.

Det Arktiske Samarbejdsprogram supplerer bl.a. Nordisk Ministerråd Ruslandsprogram som forudsættes at indeholde arktiske spørgsmål indenfor dette programs geografiske område, ligesom de overordnede principper kan finde anvendelse i forhold til arbejdet i Barentsrådet og Barents Regionråd.

Samarbejdsprogrammet for 2006–2008 skal understøtte de nordiske landes ageren i Arktisk Råd og fælles nordiske satsninger til det Internationale Polarår (IPY) 2007–2008, og danner således udgangspunkt for ministerrådets samarbejde med Arktisk Råd. Normalt skal initiativer og aktiviteter tages af eller indenfor Arktisk Råd. Andre initiativer kan imidlertid komme på tale. Al virksomhed som Nordisk Ministerråd deltager i, skal ligge på linie med ministerrådets og de nordiske landes overordnede strategier.

Det Arktiske Samarbejdsprogram omfatter alle Nordisk Ministerråds aktiviteter i Arktis. Det finansieres dels af de respektive ministerråd, dels af en særlig overordnet budgetpost under MR-SAM. Formålet med sidstnævnte er, at gennemføre aktiviteter i Arktis, evt. gennem samfinansiering med fagministerrådene eller andre aktører.

2. Ministerrådets politiske målsætninger i det arktiske samarbejde

De overordnede målsætninger for det nordiske samarbejde om arktiske spørgsmål skal være vejledende for planlægningen og gennemførelsen af Nordisk Ministerråds samarbejdsaktiviteter i forhold til det arktiske område. Målsætningen er at lægge vægt på følgende:

- At udvikle og forbedre livskvaliteten for befolkningen og de økologiske og økonomiske forudsætninger for fortsat bosætning i det arktiske område med særligt ansvar for de samiske og inuitiske befolkningsgruppers situation.
- At bidrage til og understøtte den arktiske befolknings sociale og kulturelle udvikling, under hensyntagen til de udfordringer som den

- øgede globalisering stiller, herunder at fremme forståelsen af multilaterale og internationale processer.
- At bidrage til at bevare den arktiske natur, naturkvaliteterne og den biologiske mangfoldighed samt garantere et bæredygtigt udnyttelse af regionens ressourcer når det gælder fornybare såvel som ikke fornybare ressourcer.
 - At følge op på den eksisterende viden om miljøgifte, tungmetaller og klimaændringer og disses konsekvenser for mennesker og dyrs levevilkår.

På det politiske område handler det særligt om fortsat at udvikle rationelle samarbejdsformer og samarbejdsfora mellem de arktiske stater med henblik på, at man gensidigt og i fællesskab lever op til ansvaret om at gennemføre de fælles projekter, som er nødvendige for at virkeliggøre den overordnede målsætning for samarbejdet.

3. Ministerrådets arbejde med arktiske spørgsmål 2006–08

Indenfor den nævnte overordnede ramme vil der i perioden 2006–08 blive fokuseret på særligt tre hovedområder:

- Fremme de oprindelige folks levevilkår og økonomiske og kulturelle udviklingsmuligheder, bl.a. gennem opfølgning af Arktisk Råds Arctic Human Development Report.
- Fremme forudsætningerne for nordisk forskning med særlig henblik på det Internationale Polarår 2007–2008.
- Fremme forudsætningerne for nordisk samarbejde vedr. klimaændringer i Arktis, herunder opfølgning af Arktisk Råds klimastudie Arctic Climate Impact Assessment, samt at fortsætte initiativer med sigte på at forhindre spredning af miljøgifte og tungmetaller i Arktis.

4. Ministerrådetss specifikke arbejde med arktiske spørgsmål

Dette Arktiske Samarbejdsprogram gælder det samlede ministerråds arbejde med Arktiske spørgsmål. De nævnte hovedområder forudsættes uddybet i fagministerrådernes egne samarbejdsprogrammer kan omfatte følgende:

- *Bæredygtig ressourceudnyttelse.* På grund af det arktiske områdes sårbare miljøforhold er bæredygtig ressourceudnyttelse et centralt tema i det arktiske samarbejde. Ministerrådet vil også fremover prioritere arbejdet med bæredygtig udvikling indenfor rammerne af Arktisk Råd.
- *Styrkelse af netværk og kompetencer til deltagelse i demokratiske mellemfolkelige processer.* Ministerrådet vil prioritere oprindelige folks kompetenceudvikling i forbindelse med lokal og regional forvaltning såvel som deltagelse i mellemfolkelige processer. Netværksopbygning mellem kvindeorganisationer og specielt kvinders situation og indkomstmuligheder i det arktiske område vil blive prioriteret.
- *Sundhed og velfærd.* Ministerrådet vil fortsætte det allerede etablerede samarbejde for sundhedsfremmende tiltag, herunder særligt at bekæmpe smitsomme sygdomme. Det langsigtede udviklingsarbejde med at definere indikatorer for levevilkår på de arktiske befolkningers egne præmisser vil fortsætte.
- *Naturbeskyttelse og forureningsbekæmpelse.* Strategien for bæredygtig udvikling 2005–08 og det nordiske Miljøhandlingsprogram 2005–08, herunder den Arktiske strategi som har fokus på miljøgifte, tungmetaller og klima, danner rammerne for Ministerrådets miljøindsatser i Arktis.
- *Opfølgning af klimaændringer, politisk og praktisk.* Opfølgning af Arktisk Råds 'ACIA Policy Document' vil blive prioriteret, herunder udslipsbegrænsning, tilpasning, forskning samt spredning af viden. Klimastudiet ACIA bør uddybes gennem nye scenarier, subregionale studier samt identificering af de mest sårbare samfundssektorer, økologiske systemer og sundhedstilstand.

- *Samarbejde om erhvervsudvikling i tyndt befolkede områder*, herunder udvikling af service- og kultursektoren samt lokal produktion og forædling. Ministerrådet vil prioritere indsatser som fremmer den økonomiske udvikling i tyndt befolkede områder og fortsætte samarbejdet om kompetenceopbygning. Dette angår dels forædling af produkter fra primære erhverv, dels moderne produkter som kan udvikles på baggrund af traditionelle erhverv, herunder bæredygtig turisme.
- *Alternativ energiforsyning i Arktis*. Særligt fokus vil være på decentraliserede løsninger, der kan indpasses i forsyningssystemer uden for de centrale forsyningsnet, herunder decentrale vedvarende energisystemer og lagringsteknologier, der potentielt kan få en væsentlig betydning.
- *Forskning*. Ministerrådet finder det vigtigt at bibeholde det forskningsmæssige fokus i det arktiske område, herunder særligt forskning som udgår fra universiteter i Arktis. NordForsk opfordres til, at være opmærksomme på de nordiske landes interesse for fælles nordiske forskningsprojekter indenfor rammerne af IPY 2007–2008. Ministerrådet vil prioritere støtte til netværk mellem arktiske uddannelses- og forskningsinstitutioner.
- *Kultur*. Det kulturelle samkvem over landegrænserne har lange traditioner i de arktiske områder i Norden. Dette er traditioner som skal føres videre, forstærkes og ses i sammenhæng med det kulturelle arbejde som sker indenfor rammerne af Barentssamarbejdet.
- *Uddannelse og IKT*. Ministerrådet har en særlig erfaring når det gælder samarbejdet mellem de videregående uddannelsesinstitutioner i Norden. Det nordiske universitetssamarbejde vil kunne bruges som eksempel på udvikling af samarbejde og virtuelle undervisningsformer indenfor rammerne af University of the Arctic, som er et netværk af videregående uddannelsesinstitutioner i det arktiske område. Arbejdet indenfor Arktisk Råds Information and Communication Technology (IKT) vil blive prioriteret, herunder internetbaseret fjernundervisning og telemedicin.

5. Samarbejdets instrumenter

Konkrete indsatser i det arktiske samarbejdsprogram vil dels blive gennemført som enkeltprojekter efter ansøgning fra lande og organisationer eller institutioner i Norden, dels som initiativer der udspringer af fagministerrådenes behov for at understøtte aktuelle politiske processer gennem f.eks. Arktisk Råd.

- *Samarbejdsprojekter.* Ministerrådet vil prioritere projekter, som er af fælles nordisk interesse og hvor samarbejdet støtter den nordiske politiske profil og hvor nordiske synspunkter giver en merværdi specielt indenfor rammerne af Arktisk Råds cirkumpolare samarbejde.
- *Samfinansiering.* Samfinansiering af projekter er muligt, og herunder indgår finansieringen af nordisk deltagelse i samarbejdsprojekter i Arktis. Der lægges særlig vægt på udviklingen af nye ideer til arktiske samarbejdsprojekter. Ministerrådet kan bidrage finansielt til samarbejdet i Arktisk Råds permanente arbejdsgrupper og ad-hoc grupper og instrumenter, herunder Arktisk Råds 'Action Plan to Eliminate Pollution of the Arctic' (ACAP).
- *Mobilitetsprogram.* I det arktiske område støttes stipendieprogrammet som tillader studerende og forskere at deltage i universitetssamarbejdet indenfor det arktiske område. I stipendiumprogrammet udnyttes erfaringerne fra Ministerrådets øvrige stipendie- og mobilitetsprogrammer. Særlig vægt vil blive lagt på Nordisk Ministerråd nuværende udvekslingsprogrammer og at de bl.a. inddrager embedsmænd, parlamentarikere, journalister, erhvervsfolk, kunstnere, kunsthåndværkere, skoler, mm.
- *Formidling af resultater, informations- og kontaktvirksomhed samt netværksopbygning.* Ministerrådet deltager i Arktisk Råds arbejde som permanent observatør, og formidler information bl.a. via sin hjemmeside. I kontaktvirksomheden udnyttes så vidt muligt den eksisterende nordiske institutionsstruktur.

6. Samarbejdets organisering

Det Arktiske Samarbejdsprogram 2006–2008 forudses revideret i 2008. Revideringen skal forholde sig til de samlede aktiviteter i nordisk Ministerråd.

Sagkyndigkomiteen vil fortsætte med at være de nordiske Senior Arctic Officials, herunder repræsentanter for Færøerne og Grønland. Sagkyndigkomiteen vil have en rådgivende rolle ved udformningen, implementeringen og opfølgningen af Ministerrådets arktiske aktiviteter. Sagkyndigkomiteen kan indbyde ICC Grønland og Samerådet til at deltage i arbejdet i overensstemmelse med Ministerrådets retningslinier for samarbejde med de frivillige organisationer.

Ministerrådssekretariatet varetager sekretariatsfunktionen for Sagkyndigkomiteen.

Bilag IV: Nordisk Ministerråds Ruslandsprogram

Inledning

Förhållandena i Nordens närområde har förändrats sedan tio nya medlemsländer inträdde i Europeiska unionen den 1 maj 2004. Den accelererande politiska och ekonomiska integrationen i Europa och den ekonomiska utvecklingen i Nordens grannområden har stor betydelse också för Norden. Det gäller inte minst den ekonomiska växtpotentialen i området.

De nordiska samarbetsministrarna beslutade den 10 december 2004 om nya riktlinjer för Nordiska ministerrådets (NMR) samarbete dels med Estland, Lettland och Litauen och dels med Nordvästryssland för åren 2006–08. Dessa riktlinjer styr verksamheten och implementeras i alla ministerråd.

Riktlinjerna skall inte ses som en slutgiltig produkt, utan som ett steg i en pågående process för att utveckla samarbetet, i en fas där samtliga involverade länder, i synnerhet Ryssland som bör ta aktivt del i implementeringen av programmet, söker en väg framåt.

NMR:s samarbete inom grannlandsspolitiken skall ses som ett komplement till det samarbete som de enskilda nordiska länderna bedriver bilateralt med sina grannländer.

Nya resurser frigörs år 2006 till ökade satsningar i nordvästra Ryssland. Satsningarna, som bör ges ökad synlighet, skall inriktas på sådana områden där NMR har särskilda fördelar att erbjuda. Samarbetet med Ryssland skall således omfatta insatser som de nordiska länderna kan utföra bättre i gemenskap än var och en för sig och som lever upp till kravet på nordisk nytta. De nya riktlinjerna utgör ramen för samarbetet med nordvästra Ryssland.

Ministerråden avrapporterar årligen till samlarbetsministrarna om pågående aktiviteter och framtida verksamhet.

Samarbetet med Ryssland fokuserar på de områden som ger mervärde. I riktlinjerna framhävs som nyckelområden bl.a. demokrati och styrning av rättsstaten, det gränsöverskridande samarbetet, forskning och innovation, IT-samarbete, sociala frågor och hälsa samt samarbetet inom miljö och hållbar utveckling. Samarbetsprojekt med NGO:s kommer att vara en del av samarbetet. Nordenfrämjande insatser ligger i alla de nordiska ländernas intresse.

Ett köns- och jämställdhetsperspektiv skall integreras i satsningarna och aktiviteterna inom Rysslandsprogrammet i enlighet med de överordnande principerna godkända av samlarbetsministrarna.

Geografiskt eftersträvas att verksamheten i Nordvästryssland sker i Nordens närhet utan att någon formell avgränsning sker av det ryska begreppet Nordvästryssland.

De nordiska länderna kan bilateralt, men även via NMR, vara aktiva partners och bidra till implementeringen och utvecklandet av EU:s Nordliga dimension, EU:s nya grannlandspolitik och ”de fyra gemensamma rummen”. NMR bidrar med uppgifter till Kommissionens nya nordliga dimensions informationssystem, som ger en överblick över aktiviteter i området.

Det regionala samarbetet skapar nya möjligheter i ett nytt Europa. NMR är öppet för nya politiska initiativ och berett till ett flerpartssamarbete mellan Norden, de baltiska länderna och deras grannar Ryssland och Vitryssland i ett gränsöverskridande samarbete. I detta samarbete kan också andra organisationer och EU:s nya finansieringsinstrument inlemmas. Påbörjad nätverksbyggnad mellan sk. Euroregions fullföljs och vidareutvecklas i samarbete med andra regionala organisationer.

Samarbetet med Nordens grannländer evalueras genom att fackministerråden årligen till samlarbetsministrarna rapporterar om sina aktiviteter i de baltiska länderna och Nordvästryssland. De nordiska institutionernas insatser i grannländerna samordnas genom och i samråd med ansvarigt ministerråd samt avrapporteras i årsredovisningarna. Institutionerna är pålagda att följa principerna i riktlinjerna för samarbetet.

Verksamheten i Ryssland – Rysslandsprogrammet – omfattar en lång rad verksamheter som de olika fackministerråden genomför och finansierar i enlighet med de överordnade riktlinjerna. Härutöver – och i samver-

kan med fackministerråden – genomförs aktiviteter finansierade genom ministerrådets särskilda grannlandspolitik. Fackministerrådets och under dessa institutionernas Rysslandsverksamhet redovisas sist. Genom grannlandspolitiken drivs och finansieras i första hand följande verksamheter:

- Kunskapsuppbyggnad och nätverk
- Deltagande i Nordliga dimensionens partnerskap
- Samarbete med frivilligsektorn i Nordvästryssland.
- Samarbete i Barentsregionen.

Dessa aktiviteter i Ryssland, liksom fackministerrådets egna rysslandsaktiviteter, stöds av NMR:s kontor i St. Petersburg och även NMR:s kontor i Kaliningrad efter det att det är etablerat. Härtill kommer viss verksamhet som gäller en större del av regionen, nämligen:

- Gränsregionalt samarbete.
- Nordiska projektexportfonden (Nopef).

Tyngdpunkten i grannlandsverksamheten ligger på kunskapsuppbyggnad och främjande av nätverk. På detta område har NMR:s hittillsvarande verksamhet varit särskilt framgångsrik. Kunskap har kunnat överföras från områden i Norden av särskild betydelse för demokrati, rättsstat och ekonomisk tillväxt.

En koncentration till verksamheter av kunskapsöverförande karaktär är också ett sätt att säkra kvaliteten i NMR:s arbete i Nordvästryssland. Kunskapsinvesteringar ger bestående effekter också efter det att den konkreta aktiviteten avslutats.

Att komplettera kunskapsuppbyggnaden med partnerskapsinsatser ligger i linje med NMR:s strävan att som regional organisation nära samverka med EU. Kvaliteten främjas av en samverkan med andra.

Frivilligsektorn är av stor betydelse för varje samhälles framtid. Det gäller också Nordvästryssland. På detta område har de nordiska länderna också viktiga erfarenheter att bidra med.

Ett nytt och närmare samarbete med Barentsrådet, slutligen, skall ses som ett besked om NMR:s önskan om ett mera systematiskt samarbete med de övriga regionala organisationerna i norra Europa.

I det följande beskrivs dessa verksamheter mera i detalj.

Kunskapsuppbyggnad och nätverk

En huvudinsats görs för att främja kunskapsuppbyggnad i Nordvästryssland. Det sker genom stipendieverksamhet och nätverksuppbyggnad på områden av särskild betydelse och där de nordiska länderna kan erbjuda fördelar som samarbetspartner. Befintliga stipendie-, utväxlings- och nätverksprogram inom NMR samordnas i ett överordnat program för kunskapsuppbyggnad. Nya delprogram skapas efter behov. Programmet täcker såväl de baltiska länderna som Nordvästryssland, men med tyngdpunkten i Nordvästryssland.

Programmet skall stärka kunskaps- och kompetensutvecklingen samt bidra till ökad ekonomisk utveckling och konkurrenskraft i Norden och dess närområden samt stärka rättstaten och demokratin. Programmet skall öka kunskapen hos deltagarna om bl.a. nordiska värderingar, arbetsmetoder och företagande. Programmet kan även omfatta allmän kunskapsöverföring om hur samarbetet i Norden och i EU/EÖS fungerar. Samtidigt kan de nordiska länderna genom denna kunskapsöverföring få nyttig kunskap genom sina ryska och baltiska partners.

Kunskapsöverföring och nätverksbyggande insatser är viktiga element för att uppbygga en dynamisk utveckling på demokratiska villkor i området. Tyngdpunkten i samarbetet läggs på mobilitetsprogram och bildande av nätverk. Det konkreta innehållet i programmet kan emellertid variera över tid och bör styras av aktuella behov. Ministerrådet bör kunna samarbeta med bl.a. myndigheter i de nordiska länderna för att driva konkreta delprogram gemensamt.

Nordiska myndigheter, universitet, högskolor, NGO:s, kommunalförbund, näringslivsorganisationer etc. inbjuds att ingå i nya nätverk, som leverantörer av praktikplatser, seminarier etc. Även de nordiska institutionerna inbjuds att delta.

Dagens stipendieprogram bygger på principen att deltagarna själva individuellt finner fram till en praktikplats i ministerier, kommuner eller företag med stöd av bl.a. NMR kontoret i St. Petersburg. Detta system skulle i den nya ordningen kunna utbyggas med att deltagarna erbjuds färdiga paket av praktikplatser och skolningstillfällen.

Målgruppen för det nya programmet bör vara bred och omfatta opinionsbildare såsom bl.a. journalister, parlamentariker, andra politiker, forskare, lärare och studenter, konstnärer, författare, privata företagare och

anställda i lokala och kommunala myndigheter samt i små och mellanstora företag.

I kunskapsuppbyggnadsprogrammet ingår samtliga de mobilitets- och nätverksordningar som drivs av NMR samt nya delprogram efter behov. Dagens mobilitets och nätverksordningar har följande inriktning:

- Nordplus Nabo och Norfa Nabo skall bidra till långsiktigt samarbete mellan Norden, Nordvästryssland och de baltiska ländernas högre akademiska läroanstalter, samt inom den ideella sektorn. Ordningen skall stärka samarbetet genom bildande av nätverk och omfattar utbyte av forskare, lärare och studenter. En del av stipendieordningen berör frivilligsektorn.
- Inom tjänstemannautbyte är strävan för Rysslands vidkommande att stötta en demokratisk, stabil och förutsägbar utveckling genom att stödja utvecklingen av styrsystem och administrativa strukturer i den offentliga förvaltningen, och genom kompetenshöjning inom demokratiutveckling och medborgarpolitik. Ordningen omfattar även de baltiska länderna.
- Vad gäller stipendieprogrammet för parlamentariker är målet att förmedla erfarenheter från nordiskt parlamentariskt arbete och representativ demokrati.
- NordProlink har som målsättning att erbjuda unga människor från de baltiska länderna och Nordvästryssland stipendier i nordiska företag i syfte att ge dem kunskap och erfarenhet av hur man driver modern näringsverksamhet under fria marknadsförhållanden.
- Sleipnir-Närområde är ett resestipendieprogram som syftar till att öka mobiliteten bland unga konstnärer och uppmuntra till verksamhet inom Norden. Mobilitetsprogrammet har visat sig vara ett lyckat sätt att bygga upp kontakter mellan Norden och de baltiska länderna och Nordvästryssland.
- Kulturutbyte för barn och unga är en av de äldsta aktiviteterna i de baltiska länderna och Nordvästryssland och har tidigare drivits som ett projekt inom Närområdesprogrammet. Ordningen är till för deltagare som är 18 år eller yngre.
- Journalistutbyte är ett kurs- och stipendieprogram riktat till journalister i Nordvästryssland som ges en inblick i allmänna presstraditioner och –metoder.

- Energidialogen har som syfte att skapa konkreta kontakter mellan energimyndigheterna i länderna för att förbättra förutsättningarna för en hållbar energiförsörjning.
- Ungdomens politiska nätverk skall främja ett bredare ungdomsutbyte mellan Nordvästryssland och de nordiska länderna.

Till dessa pågående aktiviteter skall, som nämnts, kunna läggas nya som utvecklas med utgångspunkt i identifierade behov.

För att stödja arbetet med kunskapsuppbyggnad och nätverk tillsätts en arbetsgrupp med experter på mobilitetsordningar under NSK med en deltagare från varje nordiskt land och självstyrande område. Det eftersträvas en bred och varierad kompetens på området om kunskapsuppbyggnadsprogram i Nordvästryssland.

Gruppen skall, en gång om året, till NSK överlämna en generell värdering av kunskapsuppbyggnadsprogrammet. I denna värdering ingår fackministerrådets bedömningar. Det påminns om att fackministerråden enligt riktlinjerna för samarbetet med Nordvästryssland skall rapportera årligen om alla sina aktiviteter till samlingsministrarna.

Deltagande i EU:s partnerskap inom ramen för den Nordliga dimensionen

Nordiska Ministerrådet deltar i partnerskap där också den Europeiska Unionen är engagerad. Nordiska ministerrådets deltagande sker utifrån förutsättningen att partnerskapet skapar mervärde i förhållande till vad länderna var för sig kan uppnå samt kravet på att nordisk nytta uppnås. Aktiviteterna i förbindelse till partnerskapet skall löpande evalueras.

De nordiska länderna deltar nationellt i utvecklandet av EU:s Nordliga Dimension och EU:s nya grannlandspolitik enligt sina egna nationella prioriteringar. Därtill är länderna via ministerrådet multilateralt deltagare i de s.k. partnerskapen, dvs. miljöpartnerskap, partnerskap för social- och hälsofrågor och det partnerskapsliknande samarbetet på IT-området.

NMR avser att fortsätta sina satsningar på miljöpartnerskapet främst inom de nordiska finansieringsinstitutionernas ram emedan miljöpartnerskapet handlar om till omfattningen stora infrastrukturprojekt. Detta

samarbete kompletteras av sektorinsatser på miljöområdet, som anses viktiga för att igångsätta aktiviteter i Nordvästrysland.

NMR deltar i den Nordliga Dimensionens partnerskap för folkhälsa och socialt välbefinnande. NMR är deltagare i partnerskapet på lika fot med övriga deltagare, i allt 13 länder och åtta internationella organisationer. Deltagandet är förankrat genom likalydande beslut tagna av MR-S, MR-JÄM och MR-Narko. Partnerskapet har som huvudprioritering att bekämpa smittsamma sjukdomar (med särskilt fokus på HIV/AIDS) och livsstilsrelaterade sjukdomar, samt främja fysiskt och socialt välbefinnande genom aktivitet, kosthållning, levnadsvanor och samvaro. NMR bidrar till partnerskapet genom att sätta relevanta NMR-program i sammanhang med partnerskapets aktiviteter och bidra med koordinering på området. Som tillägg bidrager NMR med en heltidstjänst under två år vid kontoret i S:t Petersburg som ska arbeta tillsammans med partnerskapets sekretariat. Grundläggande för NMR:s deltagande är en tvärspektoriell approach där barn- och ungdomsperspektivet och genusperspektivet är framträdande. Ambitionen är att i framtiden knyta de sociala aktiviteterna tydligt till partnerskapet.

En samverkan mellan NMR, CBSS och EU har initierats beträffande informationsteknologi (IT) och kunskapssamhället. Ministerrådet har den första januari 2005 inträtt i ett partnerskapsavtal med Östersjörådet och EU-kommissionen på IT-området i regi av "the Northern eDimension Action Plan (NeDAP)". Inom ramarna för den Nordliga dimensionen riktar handlingsplanen uppmärksamheten mot Östersjöregionens särskilda politiska möjligheter och utmaningar i förhållande till informationsteknologi i synnerhet och kunskapssamhället i allmänhet. Samarbetet bygger på ömsesidigt politiskt intresse, substantiella prioriteringar samt finansiering.

Om det visar sig möjligt att öka deltagarnas, särskilt EU:s, engagemang i NeDAP kan också NMR tänkas öka sitt engagemang.

NMR eftersträvar deltagande i andra gemensamma partnerskapsprojekt. Det kan i framtiden även uppstå EU-partnerskap med Ryssland som en av flera aktörer som NMR kan ha intresse att delta i. Detta skulle tex. kunna vara på forskningsområdet.

NMR bidrar även i framtiden med uppgifter till EU-kommissionens Nordliga Dimensions Informationssystem, som skall ge en överblick över aktiviteter i området. NMR:s bidrag beskriver konkreta projekt och program och ger en mångsidig bild av verksamheten i Nordeuropa.

Samarbete med frivilligorganisationer i Nordvästryssland

Utveckling av samhälleliga strukturer i syfte att stärka demokratin är ett viktigt element i programmet. En demokratisk samhällsutveckling kräver konstant uppmärksamhet på mänskliga rättigheter och rättsstatliga principer som en förutsättning för medborgerlig dialog och nödvändigt deltagande i det samhällspolitiska livet. Väl fungerande, oavhängiga, samhällsstrukturer är avgörande för fritt meningsutbyte och för att ansvar skall kunna åvila samhällets medlemmar.

Ibland prioriterade områden är stöd till medborgar- och frivilligorganisationer som spelar en betydande roll för det folkliga engagemanget. Utveckling av och stöd till NGO-nätverk är av stor betydelse i en demokratiseringsprocess. Målet är en dokumenterad mätbar ökning av aktivitet och omfång av NGO-nätverk som har betydelse för demokratiseringsprocessen. Nordiskt deltagande sker under förutsättning att det finns särskild nordisk expertis på området.

Samarbete i Barentsregionen

De regionala samarbetsorganisationerna i norra Europa har ofta likartade politiska målsättningar och arbetsformer. NMR kan inom ramen för sin budget och av samarbetsministrarna antagna beslut om samfinansiering delta i aktiviteter initierade av andra regionala råd.

NMR:s och Barentsrådets verksamhet överlappar varandra geografiskt. En ändamålsenlig arbetsfördelning med Barentsrådet och Barents regionråd eftersträvas, enligt vilken NMR begränsar sina egna initiativ i det geopolitiska område Barentsregionen omfattar, men i gengäld deltar som partner i av Barentsrådet och Barents regionråd initierade samarbeten. NMR:s informationspunkter i Murmansk och i Arkhangelsk samordnas i största möjliga utsträckning med det norska Barentssekretariatets motsvarande kontor.

Samarbetet underlättas av att Barentsrådet och Barents regionråd har etablerade arbetsgrupper och arbetsprogram vilka genomför aktiviteter som är likartade med dem NMR har engagerat sig i. Anpassningen av NMR:s aktiviteter i Barentsområdet görs i samråd mellan respektive arbetsgrupper. I arbetet involveras även nordiska institutioner med relevant

kompetens. Det är avgörande att det konkreta samarbetet dokumenteras och avrapporteras till NSK.

NMR:s kontor i nordvästra Ryssland

Östersjöområdet har potential att bli en ledande tillväxtregion i Europa. I denna region är Nordvästryssland, och S:t Petersburg i synnerhet, av största betydelse. Kaliningrad är dessutom med sitt säregna geografiska läge av särskild betydelse.

NMRs styrka i ett framtida samarbete med Nordvästryssland ligger i hög grad i det faktum att NMR i tio års tid varit närvarande i regionen via sitt kontor i St. Petersburg och kontaktpunkterna i Barentsområdet, Murmansk, Arkhangelsk och Petrozavodsk. Denna närvaro kan ytterligare stärkas om det planerade kontoret i Kaliningrad kan öppnas inom den närmaste framtiden.

Kontoret/kontorens verksamhet styrs av samlingsministrarnas riktlinjer för samarbetet med Nordvästryssland.

Kontoret i S:t Petersburg innehar en nyckelroll vad gäller identifikation av relevanta ryska aktörer till de olika aktiviteterna. Ett nytt kontor i Kaliningrad kommer att få liknande uppgifter.

I dag är kontoret ofta implementerande part i det nordiska engagemanget i olika aktiviteter då kontoret:

- är den lokala kontakten för de nordiska fackministerråden och deras utskott och arbetsgrupper, t.ex. för att identifiera relevanta ryska partner och därigenom underlätta samarbetet,
- bygger nätverk med de nationella myndigheterna, NGO:s och andra nationella och internationella aktörer i de ryska regionerna,
- är NMR:s lokala observatör som identifierar trender och möjligheter för gemensamma nordisk-ryska samarbeten,
- är exponent för allt som är "nordiskt" och verkar för att öka uppmärksamheten kring samarbetet på kulturområdet,
- har en betydlig kompetens som är till nytta för fackministrarnas vidareutveckling av samarbetet med de ryska regionerna,

- svarar för den praktiska sakbehandlingen, kvalitetssäkringen mm. av bl.a. utbytesordningarna på ett mer effektivt sätt än annars vore möjligt.

Resultatet av kontorets verksamhet avrapporteras i samband med avrapporteringen i förhållande till det resultatkontrakt som är ingånget med kontoret.

Gränsregionalt samarbete

Efter EU:s utvidgning kommer det gränsöverskridande samarbetet vid unionens yttre gränser att få ökad tyngd. EU har beslutat att nya grannskapsprogram och nya finansieringsinstrument kommer att införas för detta samarbete. Samtidigt har EU och Ryssland kommit överens om samarbete inom ”de fyra rummen” (gemensamt ekonomiskt rum, gemensamt rum angående frihet, säkerhet och justitiefrågor, gemensamt rum angående extern säkerhet och gemensamt rum angående forskning, utbildning och kultur), vilket ger nya möjligheter till gränsöverskridande samarbete. NMR kan med sina erfarenheter bidra till genomförandet av gränsöverskridande projekt och därmed skapa grogrund för stabila tillväxtregioner. Det är avgörande att konkreta resultat dokumenteras och avrapporteras till NSK.

NMR utvecklar ett nytt gränsöverskridande projekt vid EU:s yttre gränser som omfattar samarbete mellan NMR, CBSS, nordiska gränskommittéer och gränsregioner i de baltiska länderna samt Ryssland och Vitryssland. Det nya projektet har fått namnet ”Baltic Euroregional Network (BEN)”. Projektet är en efterföljare till det gränsregionala projekt som NMR med utgångspunkt i sitt Vilnius-kontor bedrivit under åren 2002–2004.

NOPEF

NOPEF:s syfte är att stärka mindre och medelstora nordiska företags internationella konkurrenskraft genom att erbjuda förmånliga lån till för-

studier vid internationalisering och projektexport i Nordens närområden och östra Europa utanför EU och Efta.

För ändamålet samarbetar NOPEF bl.a. med NIB och NEFCO . NOPEF:s resurser används bl.a. till förmånliga lån för delfinansiering av förstudier, till projektidentifiering i egen regi, till projektexport och till informationsverksamhet bland nordiska företag.

NOPEF arbetar i flera länder men har en tyngdpunkt i Nordvästryssland. Utlåningsvolymen till Ryssland uppgår till 6 MDKK.

Fackministerrådets och institutionernas samarbete med Nordvästryssland

Flera fackministerråd samarbetar med Nordvästryssland. Exempel på sådant arbete finansierat av ministerråden är:

- Handbok för produktsäkerhet och marknadskontroll i Nordvästryssland
- Drug prevention support network for parents and professionals
- High-level seminar on gender mainstreaming for Vice-governors in NV Russia

Omfattningen av fackministerrådets samarbete är svårt att exakt ange i pengar emedan många projekt även omfattar de baltiska länderna. I många fall är det fråga om samfinansiering med andra ministerråd, institutioner och regionala aktörer.

Nordiska Investeringsbanken (NIB), som sedan i januari 2005 är nordisk-baltisk, finansierar verksamheter som har betydelse över ett brett område, bl.a. av betydelse för Rysslands ekonomiska utveckling.

Flera nordiska institutioner har väsentliga aktiviteter i Ryssland. Så har t.ex. NEFCO åtskilliga viktiga projektverksamheter i området. Härigenom ger NMR ett bidrag till en bättre miljö. NEFCO tillvaratar därigenom en betydelsefull del av NMR:s miljöambitioner.

Av övriga institutioner administrerar Nordforsk utväxlings- och nätverksordningarna Nordplus Nabo och NorFa Nabo.

Institutionerna skall i sin verksamhet följa de av samarbetsministrarna fastställda riktlinjerna för arbetet i Nordvästryssland. Det är vidare behov

av att ministerrådets sekretariat årligen avlägger en rapport om det samlade omfånget av fackministerrådens och institutionernas samarbete med Nordvästryssland.

Arbetsfördelning med övriga regionala organisationer

NMR:s arbete skall ses i perspektiv av också övriga regionala organisationers (CBSS, BEAC, AC) arbete. Rysslandsprogrammet innehåller inslag som strävar efter att fördjupa samarbetet och arbetsdelningen mellan dessa. För samverkan med CBSS innehåller programmet stöd till Northern eDimension och till gränsregionalt samarbete. Samarbetet med Barentsrådet stärks genom en ny inriktning av NMR:s arbete i Barentsrådets verksamhetsområde. NMR:s arktiska program är ett instrument för arbetet i Arktis tillsammans med Arktiska rådet.